

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Op en in het web: Hoe de toegankelijkheid van rechterlijke uitspraken kan worden verbeterd

van Opijnen, M.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Opijnen, M. (2014). Op en in het web: Hoe de toegankelijkheid van rechterlijke uitspraken kan worden verbeterd

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

HOOFDSTUK 3

**Uitsprakenpublicatie van
overheidswege in Nederland**

In het vorige hoofdstuk hebben we het juridisch kader rond de niet-commerciële publicatie van rechterlijke uitspraken in kaart gebracht. In dit hoofdstuk beschrijven we de feitelijke ontwikkelingen in Nederland. We beginnen in § 3.1 met de organisatorische geschiedenis van de interne en externe jurisprudentievoorziening van de rechterlijke macht. In § 3.2 geven we een feitelijke beschrijving van de uitsprakendatabanken van de rechtspraak. In § 3.3 evalueren we de interne jurisprudentievoorziening en in § 3.4. toetsen we de externe jurisprudentievoorzieningen – in het bijzonder Rechtspraak.nl – aan het juridisch kader van hoofdstuk 2, waarbij we zowel beleidsintenties als kwantitatieve gegevens betrekken. In § 3.5 behandelen we enkele geschilbeslechtsingsorganisaties die niet tot de rechtspraak behoren, maar waarvan de uitspraken wel van juridisch en maatschappelijk belang zijn. In § 3.6 sluiten we af met enkele conclusies.

3.1 Organisatorische geschiedenis

De – interne en externe – jurisprudentievoorziening van de rechterlijke macht kent inmiddels een lange geschiedenis.⁸⁰⁵ In § 3.1 zullen we de recente geschiedenis beknopt beschrijven, waarbij we de nadruk leggen op de intentie om tot verandering te komen. Een stroomversnelling ontstond bij de lancering van Rechtspraak.nl (§ 3.1.2): de uitsprakendatabank van die website fungeerde als een katalysator voor de ontwikkeling van de interne jurisprudentievoorziening. De eerste jaren van deze eeuw beschrijven we in § 3.1.3, de meer recente organisatorische geschiedenis in § 3.1.4.

3.1.1 Traag doch gestaag naar een interne jurisprudentievoorziening

Het gebrek aan grip op de eigen jurisprudentievoorziening was reeds in de jaren zeventig voor het Ministerie van Justitie aanleiding om alternatieven te laten onderzoeken.⁸⁰⁶ Dit onderzoeksproject – ‘Verzameling, Ordening en Publicatie van Rechterlijke Uitspraken’ (ook wel: ‘Centraal Register’) – werd uitgevoerd onder leiding van het TMC Asser Instituut en afgerond in 1981.⁸⁰⁷ Een proefproject naar aanleiding van het Centraal Register mislukte.⁸⁰⁸ Pas begin jaren negentig komt er opnieuw beweging, wanneer binnen het Ministerie van Justitie de notitie ‘Een jurisprudentie-informatiesysteem voor de rechterlijke macht’ (hierna: de ‘Justitie-nota’) het licht ziet,⁸⁰⁹ waarin overigens over het Centraal Register – waarvoor het ministerie nota bene opdracht had gegeven – met geen woord wordt gerept.⁸¹⁰ Enkele

805 Uitgebreid, ook m.b.t. de rol van de uitgevers: [Zwalve en Jansen 2013].

806 Voor nog oudere historie: [Kottenhagen en Kaptein 1989, p. 18].

807 [Voskuil, de Jong en van Essen-Kruseman 1976-1980]. Het werk is ongepubliceerd. Publicaties over het onderzoek: [de Jong 1980], [de Jong 1981], [de Jong 1982], [de Jong 1984]. Zie ook [Bruinsma 1988, p. 106-107], en voor een meer uitgebreide bespreking: [Kottenhagen en Kaptein 1989, p. 21 e.v.].

808 [Kottenhagen en Kaptein 1989, p. 22].

809 [MvJ 1992].

810 Vgl. [Kottenhagen 1994, p. 40].

jaren daarvoor – in 1989 – was van de hand van Kottenhagen en Kaptein een andere studie verschenen,⁸¹¹ waarin op basis van uitgebreid onderzoek voorstellen werden gedaan tot verbetering van de toegankelijkheid van rechterlijke uitspraken. Ook aan deze studie werd in de Justitie-nota geen woord gewijd.

De Justitie-nota wilde aanzetten geven om de jurisprudentie-informatie te optimaliseren, vooral binnen de rechterlijke macht. Die informatievoorziening behoorde tot op dat moment tot het monopolie van commerciële uitgevers.⁸¹² Potentieel publicatiewaardige uitspraken werden hen toegezonden door (vertegenwoordigers van) procespartijen, maar vooral ook door correspondenten binnen de rechtspraak. Over deze taakverdeling zegt de Justitie-nota:

*Het medium van (commerciële) uitgevers is het medium dat door de Staat gekozen is om de jurisprudentie als rechtsbron bekend te maken ten behoeve van de maatschappij, doch óók ten behoeve van de kwaliteitshandhaving van de rechtspraak zelf. De rechter doet zijn uitspraak niet als privé-persoon, doch als staatsorgaan. Uit deze werkzaamheden dient geen particulier voordeel te worden getrokken. (...) (D)e enkele selectie ten behoeve van publicatie geschiedt (...) gratis. Wil de uitgever een bewerking van de uitspraak dan kan hij tegen betaling derden – eventueel leden van de rechterlijke macht – inschakelen, die daarvoor een vergoeding krijgen.*⁸¹³

In de praktijk werden echter ook de selectiewerkzaamheden zelf beloond, bijvoorbeeld in de vorm van een tijdschriftabonnement.⁸¹⁴

De uitgever was voor de afschriften van de ontvangen uitspraken griffierechtplichtig op basis van het Besluit tarieven in strafzaken, maar kreeg ook een gedeeltelijke vrijstelling.⁸¹⁵ Vanaf 1991 heeft geen centrale verrekening meer plaatsgevonden, maar werd volstaan met een lumpsum.⁸¹⁶ Na 1994 hebben geen betalingen meer plaatsgevonden, alhoewel nog enige tijd een nieuwe regeling op de tekentafel heeft gelegen.⁸¹⁷

De problematiek rond de correspondenten was evenwel voor het ministerie niet de belangrijkste reden tot initiatief. Vooral de ontoereikendheid van de informatievoorziening speelde een rol:

De databanken [van de uitgevers, mvo] geven vaak niet de meer specifieke informatie die voor de rechterlijke macht van belang is; de selectie die wordt toegepast

811 [Kottenhagen en Kaptein 1989].

812 In de loop der jaren is sprake geweest van diverse fusies, overnames en nieuwe initiatieven. Tenzij noodzakelijk laten we het noemen van namen van uitgevers achterwege.

813 [Mv] 1992, p. 33].

814 Vgl. [Werkgroep Moltmaker 1994, par. 3.3], [Beers 1996a, p. 109].

815 *Vide supra*: § 2.4.2.

816 Ad fl. 31.000,- ([Mv] 1995)].

817 [Mv] 2000].

*bij de opname van uitspraken in de bank is vaak vrij willekeurig, verwijzingen naar andere relevante jurisprudentie en literatuur ontbreken vaak geheel.*⁸¹⁸

Vooraf de appelcolleges hadden daarom inmiddels de ontwikkeling van eigen systemen ter hand genomen: Judok bij de Raad van State, FisDoc, StrafDoc en CivDoc bij de Hoge Raad, Kris bij de CRvB.⁸¹⁹ De feitelijke instanties kenden weinig eigen databanken,⁸²⁰ en er was geen overkoepelende databank voor de hele rechterlijke macht.

De Justitie-nota zag het aanleggen van eigen databanken per gerecht (hierna aangeduid als ‘huisdatabanken’) als een probaat middel om de consistentie in het rechterlijk beleid te bevorderen en de afhankelijkheid van het geheugen van enkelen te verminderen. Daarnaast zou een landelijke databank de geconstateerde gebrekkige selectie moeten ondervangen. Een dergelijk gerechtsoverstijgend systeem zou aan twee hoofdvereisten moeten voldoen:

- *goede selectie, schoning en bewerking van het materiaal;*
- *zeggenschap over de inhoud van het systeem bij de rechterlijke macht.*⁸²¹

Over dit laatste vereiste zegt de nota:

*Databanken (...) hebben directe invloed op de (kwaliteit van de) rechtspraak. Van het systeem en zijn inhoud zal een sturende invloed op de rechtsontwikkeling uitgaan. Gelet op de beginselen van onze rechtsstaat betekent dit dat als de Staat de oprichting van dergelijke systemen entameert de verantwoordelijkheid voor de inhoud ervan, bij de rechterlijke macht zou moeten liggen. [cursivering origineel]*⁸²²

Omdat de rechterlijke macht bij de verdere beleidsontwikkeling betrokken diende te zijn, wordt door de Minister van Justitie eind 1992 de Commissie Jurisprudentiedocumentatie ingesteld,⁸²³ naar haar voorzitter ook wel de commissie-Moltmaker genoemd. De commissie kreeg tot taak:

*(...) (A)dvies uit te brengen over het ontwikkelen van jurisprudentiedocumentatie systemen bij de onderscheiden gerechten en voorts advies uit te brengen over de eventuele invoering van dat systeem.*⁸²⁴

Het door de Commissie op 27 september 1993 uitgebrachte rapport (‘Moltmaker-I’)⁸²⁵ concludeert, analoog aan de Justitie-nota, het Centraal-Registerrapport en de studie van Kottenhagen en Kaptein – eveneens zonder de twee laatste te noemen – dat zowel huisdatabanken per gerecht nodig zijn als een centrale databank voor de gehele rechterlijke macht.

818 [Mv] 1992, p. 6].

819 Ibid., p. 8 e.v..

820 Zie voor enkele voorbeelden [Kottenhagen en Kaptein 1989, p. 103-104].

821 [Mv] 1992, p. 28].

822 Ibid., p. 20-21.

823 Minister van Justitie, Besluit Instelling Commissie Jurisprudentiedocumentatie, Stcrt 1993, 25.

824 Ibid.

825 [Commissie Moltmaker 1993]. Zie voor een samenvatting ook [Moltmaker 1994].

Moltmaker-I constateert per rechtsgebied verschillende behoeften, maar oordeelt dat: “(D)e bestuursrechtelijke sector (...) een bijzondere urgentie heeft.”⁸²⁶ De Minister van Justitie had bij de inwerkingtreding van de Awb toezeggingen gedaan voor een goede jurisprudentievoorziening op dit rechtsterrein,⁸²⁷ en in lijn daarmee adviseert Moltmaker-I om zowel de reeds bestaande databanken door middel van cd-roms aan de gehele rechterlijke macht ter beschikking te stellen, als met de opbouw van (nieuwe) huisdatabanken te starten. Tevens wordt geadviseerd om een centrale databank in te richten bij de Stichting Studiecentrum Rechtspleging (SSR). Ook bij deze landelijke databank zou het bestuursrecht prioriteit moeten krijgen. In deze databank zou een nadere selectie van de verschillende huisdatabanken moeten worden opgenomen, alsmede de Europese jurisprudentie.

Bij de SSR werd vervolgens in 1993 Bureau Justex ingericht,⁸²⁸ dat onder meer tot taak kreeg om de databanken Judok en Kris op cd-rom ter beschikking te stellen aan de gehele rechterlijke macht en een databank met formeel-bestuursrechtelijke uitspraken op te zetten. Voorts werd in 1994 aan Justex nog de anonimisering en de verspreiding van fiscale uitspraken aan de uitgevers opgedragen, alsmede de creatie van een jurisprudentievoorziening ten behoeve van vreemdelingenkamer en Rechtseenheidskamer bij de Rechtbank 's-Gravenhage.⁸²⁹

Naar aanleiding van Moltmaker-I stelde de Minister van Justitie de Werkgroep jurisprudentiedocumentatie/derden in, eveneens onder leiding van Moltmaker.⁸³⁰ Deze werkgroep had tot taak om te onderzoeken hoe de door Moltmaker-I voorgestelde structuur van huis- en landelijke databanken diende te worden geïmplementeerd: zelfstandig of in samenwerking met derden. Het rapport van de werkgroep (‘Moltmaker-II’)⁸³¹ constateerde dat de documentatieactiviteiten van de rechterlijke macht herbezinning en herstructurering behoeften, enerzijds omdat er onduidelijkheden waren rond de taken en verantwoordelijkheden van leden van de rechterlijke macht, anderzijds omdat de interne en externe informatiebehoeften aan het veranderen waren. De werkgroep ging in op de kritische geluiden over objectiviteit en representativiteit van de selectie en op de noodzakelijke waarborgen voor voldoende openbaarheid.⁸³² Aanleiding hiervoor was de weigering van een raadsheer bij een gerechtshof om uitspraken ter beschikking te stellen

826 [Commissie Moltmaker 1993, par. 5.1.3].

827 Kamerstukken II 1993-1994, 22 400 VI, nr. 3, p. 20-21. Zie ook [Commissie Moltmaker 1993, par. 5.2.3].

828 [Koers 1994].

829 Vanaf 1 april 1994 stond krachtens art. 33e Vreemdelingenwet 1994 geen appel open tegen beslissingen van de bestuursrechter in vreemdelingenzaken. Om te waken voor de rechtseenheid functioneerde vanaf die datum de Rechtseenheidskamer bij de Rechtbank 's-Gravenhage. Met de inwerkingtreding van de Vreemdelingenwet 2000 (BWBR0011823), is de Rechtseenheidskamer per 1 april 2001 opgeheven. Zie over de Rechtseenheidskamer uitgebreid [Terlouw 2003].

830 Minister van Justitie, Besluit Instelling Werkgroep Jurisprudentiedocumentatie/derden, Stcrt. 11-10-1994.

831 [Werkgroep Moltmaker 1994]. Over dat rapport o.m. [Tonkens 1995].

832 Daarbij werd overigens niet ingegaan op het in [Frissen 1994] geleverde commentaar dat de voorstellen van Moltmaker-I zich te eenzijdig op de rechterlijke macht richtten. De onderkende problemen waren volgens Frissen niet specifiek voor de rechtspraak, maar algemeen voor de gehele juridische beroepsgroep.

aan een tijdschrift indien hij daarvoor geen betaling ontving.⁸³³ De boosheid van de kleine uitgever (Fiscaal UpToDate) die zich achtergesteld voelde bij de grote concurrent (Kluwer), leidde tot een rapport van de Nationale Ombudsman,⁸³⁴ een arrest van de Hoge Raad⁸³⁵ en Kamervragen.⁸³⁶

Ondanks de constatering dat de verantwoordelijkheid voor de jurisprudentievoorziening bij de rechterlijke macht zelf zou moeten liggen, gaat Moltmaker-II omzichtig om met de uitgevers:

*De uitwerking zoals die in [Moltmaker-I, mvo] daaraan wordt gegeven, betekent dat een aantal taken dat tot dusver onder verantwoordelijkheid van derden (m.n. uitgevers) werd verricht verschuift naar de rechterlijke macht. De vraag is, hoever die verschuiving moet gaan. In ieder geval zal het duidelijk zijn dat een verschuiving spanningen oproept in de verhouding tot de derden en dat het daarom nodig zal zijn in goed overleg met die derden te komen tot afspraken over een systeem waarin een ieders verantwoordelijkheden en belangen optimaal tot hun recht komen.*⁸³⁷

In de visie van Moltmaker-II wordt een belangrijke schakel in de nieuwe interne jurisprudentievoorziening gevormd door selectiewerkzaamheden bij de rechtbanken. Jurisprudentiecoördinatoren moeten alle interessante uitspraken verzamelen en opnemen in de huisdatabanken. Deze uitspraken voeden vervolgens de centrale databank.⁸³⁸ Als opnamecriterium voor de huisdatabanken geldt een negatief selectiecriteria. De werkgroep waarschuwt echter:

*Indien om enigerlei (financiële of andere) reden een eerste selectie als hier wordt voorgesteld niet kan worden gerealiseerd, is het denken over een eventueel vervolgtraject naar het oordeel van de werkgroep weinig vruchtbaar. Alsdan zal moeten worden vastgesteld, dat het niet mogelijk is de bestaande situatie te veranderen. De jurisprudentiedocumentatie blijft geheel – behoudens een aantal verspreide, ongecoördineerde initiatieven binnen de rechterlijke macht – in handen van de uitgevers, die hun gegevens betrekken van correspondenten binnen de rechterlijke macht en die bepalen wat er gedocumenteerd c.q. gepubliceerd zal worden. De problemen van deze situatie (...) blijven onopgelost.*⁸³⁹

Voor het organiseren van de tweede selectie – de uitspraken uit de huisdatabanken die gezamenlijk een representatieve afspiegeling vormen van de rechtspraak op een bepaald

833 Zie voor een beschrijving van de feiten o.m. [Beers 1996a, p. 75-77].

834 ECLI:NL:XX:1993:AN3376.

835 ECLI:NL:HR:1994:AD2127.

836 Aanhangsel Handelingen II 1993-1994, nr. 480.

837 [Wergroep Moltmaker 1994, par. 6.4.1].

838 Dit idee is conform o.m. Centraal Register en [Kottenhagen en Kaptein 1989]. Niet duidelijk is of de Werkgroep-Moltmaker kennis heeft genomen van deze werken. Vgl. de eerdere opmerkingen t.a.v. de Justitienota en Moltmaker-I.

839 [Wergroep Moltmaker 1994, par. 7.5].

rechtsgebied – gaf de werkgroep de voorkeur aan een selectie door Justex. De werkgroep voorzag wel een samenwerking met de uitgevers, waarbij een gezamenlijke databank zou worden ingericht; de uitspraken uit de tweede selectie zouden dan door de uitgevers van extra metadata worden voorzien. Na een start met bestuursrecht voorzag de werkgroep uitbreiding naar andere rechtsgebieden.

Een jaar na Moltmaker-II verscheen het rapport ‘Informatietechnologie op het bureau van de rechter’,⁸⁴⁰ waarin de toegang tot jurisprudentie in een breder IT-perspectief werd geplaatst. In het rapport was reeds enig chagrijn te lezen over de traagheid van de ontwikkelingen:

*(V)elen blijken uitermate teleurgesteld (...) over het gebrek aan voortgang bij de uitvoering van de adviezen (van de Commissie Moltmaker); vaak werden eigen initiatieven opgeschort vanwege landelijke plannen – die vervolgens niet van de grond kwamen.*⁸⁴¹

De inertie persisteerde. Op een in maart 1997 georganiseerde strategieconferentie werd besloten tot de start van het project ‘Geïntegreerde ontsluiting rechtsbronnen gerechten’ (George). Uitgebreide literatuurstudie, interviews en workshops leidden in augustus 1998 tot een definitiestudie.⁸⁴² Doelstelling van George was te komen tot een integrale ontsluiting van alle voor de rechter belangrijke rechtsbronnen (jurisprudentie, literatuur, regelgeving, beleidsdocumentatie en tekstblokken). Onder ‘jurisprudentie’ werden zowel de in tijdschriften gepubliceerde uitspraken begrepen, als alle reeds bestaande of nog op te zetten huisdatabanken.

De definitiestudie stelde voor om per rechtsgebied binnen ieder gerecht een databank op te zetten. Anders dan in Moltmaker-I⁸⁴³ werd geen centrale databank voorzien, doch alleen een koppeling van de huisdatabanken:

*Uit (...) onderzoek naar de wensen van de organisatie is niet gebleken dat er grote behoefte bestaat aan een beperkte centrale selectie van uitspraken. Integendeel, vrijwel alle betrokkenen wensen veel meer jurisprudentie te kunnen raadplegen dan nu mogelijk is, zowel van het eigen college, de eventuele hogere colleges, maar ook van de colleges op gelijk niveau en eventueel lager niveau. Dit hangt samen met de in het algemeen geconstateerde zoekstrategie van de rechters en hun ondersteuning: eerst kijken bij het eigen college en naar de hogere colleges, en als dan niets gevonden wordt op het gelijke en lagere niveau. Niet het ruisprobleem werd in de workshops op dit moment als een probleem ervaren, maar juist het gebrek eraan! Eén enkele uitspraak wordt door betrokkenen een (te) smalle basis gevonden om dat oordeel zonder meer te volgen, met name als het om lagere rechtspraak gaat.*⁸⁴⁴

840 [Koers 1995].

841 Ibid., p. 7.

842 [Huurman en Korte 1998].

843 [Commissie Moltmaker 1993, par. 6.3].

844 [Huurman en Korte 1998, par. 7.4].

De definitiestudie had ook een organisatorisch bezwaar tegen een centrale databank:

De centrale databank kan (...) gaan werken als een legitimatie voor substandaard werkwijzen van documentatie van jurisprudentie op het lokale niveau. Als dit zich zou gaan voordoen, gaat het rendement van de in ruime omvang gealloceerde middelen en inspanningen, die gestoken worden in de lokale huisdatabanken, met name het rendement voor de andere rechterlijke colleges, deels verloren, terwijl, zoals nu, extra inspanningen op centraal niveau nodig zijn om de standaard te halen. Het verdient derhalve aanbeveling om de verantwoordelijkheid voor het goed documenteren van eigen uitspraken, niet alleen ten behoeve van het eigen college, maar ook ten behoeve van alle andere, op het lokale niveau te laten rusten.⁸⁴⁵

Een dergelijke opzet zou wel behoorlijk arbeidsintensief zijn: voor het inhoudelijk beheer bij de gerechten werd 62 fte⁸⁴⁶ voorzien. Bovendien zouden – conform het eerder gegeven advies van de Registratiekamer⁸⁴⁷ – alle uitspraken in de huisdatabanken moeten worden geanonimiseerd, hetgeen nog eens negen fte zou vergen. Daarnaast zou er voor centraal beheer nog eens 14 fte nodig zijn, en werden de ontwikkelkosten geschat tussen fl. 8 en 24 miljoen. Mede gezien dit forse prijskaartje liet uitvoering van het project op zich wachten. Bovendien waren er inhoudelijke bezwaren tegen de keuze om geen centrale databank in te richten. Zo merkte de Hoge Raad op:

Ook de argumentatie van Definitiestudie [bovenstaand citaat, mvo] heeft een hoog petitio principii gehalte. Wij willen veronderstellenderwijs wel ervan uitgaan dat het beschreven risico van een centrale databank reëel is, dus dat het bestaan van een dergelijke centrale databank en de daarbij behorende centrale controle op de lokale producten ertoe bijdraagt dat men zich op lokaal niveau niet voldoende nauwkeurig houdt aan de (...) ‘werkprocessen’. Maar wie garandeert dat het niet-bestaan van een dergelijke centrale controle ertoe leidt dat men zich op het lokale niveau wel voldoende nauwkeurig houdt aan meerbedeelde ‘werkprocessen’? Minstgenomen bestaat het risico dat de lokale databanken, ondanks de eigen verantwoordelijkheid en het ontbreken van centrale controle, onder het gewenste niveau blijven. Verwezenlijkt dat risico zich – en daarmee moet men naar ons oordeel ter dege rekening houden – dan is de latere weg naar een centrale databank onherroepelijk afgesloten.⁸⁴⁸

Uitvoering van George liet vervolgens op zich wachten. Dit had niet alleen te maken met het forse prijskaartje, maar ook met het feit dat de rechterlijke macht in beweging kwam

845 Ibid., par. 7.6.

846 Full-time equivalent, een voltijds medewerker.

847 Vide supra: noot 485.

848 [Hoge Raad 1998].

door het Programma Versterking Rechterlijke Organisatie (PVRO),⁸⁴⁹ voortgekomen uit het rapport-Leemhuis.⁸⁵⁰ Bovendien was er inmiddels een ander project gestart met de digitale ontsluiting van uitspraken: het Elektronisch Loket Rechterlijke Organisatie (ELRO).

We zullen nu eerst (§ 3.1.2) de geschiedenis van Rechtspraak.nl bespreken. In § 3.2 komen we terug op de ontwikkeling van de interne jurisprudentievoorziening.

3.1.2 Rechtspraak.nl – als een duveltje uit een doosje

In de Toegankelijkheidsnota had de regering het standpunt ingenomen:

(O)p het terrein van de publikatie en documentatie van – een representatief beeld van – rechterlijke uitspraken ligt er een zorgplicht bij de Rijksoverheid.⁸⁵¹

Voordat de Rijksoverheid aan het invullen van die zorgplicht kon beginnen, waren reeds andere initiatieven van start gegaan. De eerste jurisprudentiedatabank op het Nederlandse internet werd gelanceerd door de Raad voor Rechtsbijstand Arnhem,⁸⁵² maar ook diverse gerechten gingen online: het Gerechtshof Amsterdam⁸⁵³ en de Rechtbank Arnhem richtten hun eigen website in, inclusief – zij het technisch in rudimentaire vorm – belangwekkende uitspraken.

Teneinde te voorkomen dat, in navolging van deze initiatieven, alle gerechten hun eigen site zouden gaan ontwikkelen,⁸⁵⁴ onderzocht de directie Rechtspleging van het Ministerie van Justitie in 1998 de haalbaarheid van een gezamenlijke site. Conform de aanbevelingen in het eindrapport van dit vooronderzoek⁸⁵⁵ werd voor de realisatie het Projectburo ELRO opgericht, dat opereerde onder de bestuurlijke vlag van PVRO.

Alhoewel het verkrijgen van de domeinnaam nog wat voeten in aarde had,⁸⁵⁶ werd op 9 december 1999 Rechtspraak.nl geopend.⁸⁵⁷ Gestart werd met participatie van de Hoge Raad en de rechtbanken Almelo, Amsterdam, Arnhem, 's-Gravenhage en Leeuwarden. Een databank met uitspraken was vanaf de start beschikbaar. In 2000 en 2001 sloten de andere gerechten zich geleidelijk aan. Op 17 juli 2001 completeerde het Gerechtshof Leeuwarden de samenwerking.⁸⁵⁸

Rechtspraak.nl is in relatief korte tijd van de grond gekomen: er verstreek slechts een jaar tussen het afronden van het vooronderzoek en de feitelijke opening. Van doorslaggevend

849 Zie voor de geschiedschrijving van PVRO [PVRO 2002], of, uitgebreider en kleurrijker [Brommet 2002].

850 [Commissie Leemhuis 1998].

851 Kamerstukken II 1996-1997, 20 644, nr. 30, p. 7.

852 [Matthijssen 1997] en [van Opijnen 2011e].

853 [van Opijnen 1998].

854 De gedachte aan één site per gerecht klinkt nog in [Mv] 1998b): “Een selectie van schriftelijke uitspraken wordt (...) op een internetsite van het gerecht raadpleegbaar gemaakt.”

855 [Mv] 1998a).

856 [Bovens, Groothuis en Van den Hoogen 2003].

857 [Matthijssen 2000b].

858 Zie voor een overzicht van de data waarop de verschillende gerechten toetraden: Bijlage 7.

belang voor deze snelle realisatie waren onder meer de inbedding in PVRO-verband en een pragmatische aanpak die snelle resultaten koppelde aan een realistisch ambitieniveau.⁸⁵⁹

3.1.3 Van ELRO naar Bistro, van George naar Porta Iuris

In 2000 voegde PVRO drie projecten, vanwege de samenhang in (informatie)domein en (web)technologie, samen in één projectbureau:⁸⁶⁰ het Bureau InternetSystemen en -Toepassingen Rechterlijke Organisatie (Bistro).⁸⁶¹ Behalve met Rechtspraak.nl en de andere ELRO-projecten⁸⁶² ging Bistro zich tevens bezighouden met het opzetten van een 'Intranet voor de Rechterlijke Organisatie' (Intro) en het eerdergenoemde George.⁸⁶³ Een rondetafelconferentie⁸⁶⁴ was in april 2000 tot de conclusie dat, met het oog op kosten, technische en organisatorische complexiteit, alsmede de verwachting dat voortschrijdend inzicht en technische ontwikkelingen tot flexibiliteit in de uitvoering noopten, een meer stapsgewijze invoering van George de voorkeur verdiende boven de methode beschreven in de definitiestudie.⁸⁶⁵ Een nieuw plan van aanpak⁸⁶⁶ beschreef deze modulaire ontwikkeling, tezamen met de synergievoordelen die uit de samenhang met de andere projecten zou moeten worden behaald. Binnen enkele maanden gaven alle betrokken gremia groen licht, waarbij tevens werd besloten om de databanken van Justex technisch in het te ontwikkelen webportaal onder te brengen.⁸⁶⁷ Alhoewel 'butler George'⁸⁶⁸ niet zou hebben misstaan in de beeldspraak van 'Bistro', verdween dit acroniem toen de nieuwe naam van het webportaal – Porta Iuris⁸⁶⁹ – geleidelijk ook de naam werd van het project zelf.

In 2000 werd begonnen met het maken van een invoerapplicatie voor nieuwe uitspraken en het converteren van de bestaande databanken van Hoge Raad, CRvB, CBB, Landelijke Stafbureau Vreemdelingenkamers (LSVK) en Justex.⁸⁷⁰ In 2001 zag de eerste versie van Porta Iuris het levenslicht, waarin al snel ook databanken van de Sdu en Kluwer werden geïntegreerd. In de jaren daarna vond gestaag uitbreiding plaats met andere bronnen, waaronder de officiële overheidspublicaties, meer uitgeversbronnen en de interne jurisprudentiedatabank van de Raad van State.

In 2000 werd eveneens het project Eurinfra opgestart,⁸⁷¹ dat tot doel had de Europees-rechtelijke kennisinfrastructuur binnen de rechterlijke macht te versterken.⁸⁷² Eurinfra kende

859 [van Coeverden en Funnekotter 2001].

860 [PVRO 2000].

861 [Bistro 2000a].

862 Op dat moment vooral gericht op elektronisch berichtenverkeer met de advocatuur.

863 *Vide supra*: § 3.1.1.

864 [Bistro 2000b, p. 5].

865 Zie noot 842.

866 [Bistro 2000b].

867 [Bistro 2011].

868 Het logo van het project George.

869 Internetlatijn voor 'Rechtsportaal'.

870 [Bistro 2001c].

871 Kamerstukken II 1999-2000, 26 800 VI, nr. 55.

872 [Rvdr 2007c].

drie pijlers: het uitbreiden van de Europeesrechtelijke opleidingen, het opzetten van een netwerk van ‘gerechtscoördinatoren Europees recht’ en het via webtechnologie ter beschikking stellen van Europese rechtsbronnen. Deze derde pijler werd bij Bistro uitgevoerd, opdat ook de communautaire rechtsbronnen in Porta Iuris werden geïntegreerd.⁸⁷³

Onder de paraplu van PVRO functioneerde eveneens de Werkgroep consistente straf-toemeting. Deze werkgroep had een prototype ontwikkeld van een geavanceerde databank die tot doel had de consistentie in de straftoemeting bij zwaardere delicten en meerdaadse samenloop te verbeteren. Na evaluatie van het prototype werd besloten de Databank consistente straftoemeting (DCST) volledig te integreren in Porta Iuris.⁸⁷⁴

Bij de oprichting van de Raad voor de rechtspraak in 2002 werd Bistro daarvan een zelfstandig onderdeel. Vanaf het begin is Bistro niet zozeer een IT-organisatie geweest, maar eerder een integraal internet‘bedrijf’, met een projectafdeling, een communicatieafdeling, content- en technisch beheer.⁸⁷⁵ Justex viel tot 1 januari 2002 onder de SSR,⁸⁷⁶ daarna onder de Rvdr.⁸⁷⁷ Het technisch beheer van de Justex databanken viel vanaf dat moment onder Bistro, de redactie werd overgeheveld naar het stafbureau bestuursrecht van de Rvdr.

3.1.4 Naar een structurele voorziening

3.1.4.1 Bestuurlijke organisatie in het eerste decennium

De bestuurlijke organisatie van Rechtspraak.nl was vastgelegd in een redactiestatuut. Er was een redactieraad – opvolger van de eerdere Begeleidingscommissie ELRO – met vertegenwoordigers van de deelnemende gerechten en de leden van het dagelijks bestuur. De redactieraad hield zich bezig met de algemene beleidslijnen en kwam ten minste tweemaal per jaar bijeen. Het dagelijks bestuur werd (vanaf 2002) benoemd door de Rvdr, aangevuld met een door de Hoge Raad benoemd lid.⁸⁷⁸

Daarnaast beschikt(e) elk gerecht over een lokaal redactieteam, dat niet alleen zorg draagt voor de deelsite van het gerecht, maar – ex art. 18 Redactiestatuut – ook verantwoordelijk is voor selectie, anonimisering en publicatie van uitspraken.⁸⁷⁹ Omdat het redactiestatuut naar de gerechten niet bindend was, werd daarnaast met ieder gerecht bij toetreding tot Rechtspraak.nl een convenant afgesloten,⁸⁸⁰ waarin die verantwoordelijkheid werd vastgelegd. Met de Hoge Raad is geen convenant afgesloten, maar zijn de afspraken vastgelegd in een brief.⁸⁸¹

873 [van Opijnen 2006a].

874 *Vide infra*: § 3.2.1.6.

875 Zie o.m. [Hoeffnagel 2005].

876 Art. 18 Organisatieregeling beheer gerechten en landelijke diensten (BWBR0009156), [Rvdr 2007g].

877 Al is de in noot 876 genoemde regeling pas op 04-03-2005 ingetrokken (met terugwerkende kracht tot 01-01-2002).

878 [Redactieraad Rechtspraak.nl 2002].

879 *Vide infra*: § 3.4.2.9.1.

880 Deze convenanten zijn niet gepubliceerd.

881 [Hoge Raad 1999b].

De AB RvS maakt geen deel uit van de rechterlijke organisatie en heeft geen eigen deel-website op Rechtspraak.nl. Wel worden krachtens afzonderlijk convenant⁸⁸² alle uitspraken van de Afdeling – met uitzondering van de (niet-inhoudelijke) uitspraken in vreemdelingenzaken – sinds 2002 gepubliceerd op Rechtspraak.nl.⁸⁸³

Porta Iuris kende een eigen redactieraad: de Porta-Iurisraad. Mede gezien de geringere redactionele bijdrage die van de gerechten werd gevraagd, was er geen orgaan waarin alle gerechten waren vertegenwoordigd. De Porta-Iurisraad besloot op hoofdlijnen over inhoud en functionaliteit, maar liet de praktische invulling daarvan over aan Bistro.⁸⁸⁴

3.1.4.2 Een andere inbedding

Als onderdeel van de besluitvorming om de IT-functie op een andere manier te organiseren, heeft de Rvdr in 2010 besloten om Bistro op te heffen.⁸⁸⁵ Per 1 januari 2011 zijn de technisch georiënteerde medewerkers overgegaan naar Spir-it, voorheen bekend als ICT-bedrijf Rechterlijke Organisatie (Ictro), de content-georiënteerde functies zijn overgeheveld naar het Landelijk dienstencentrum voor de rechtspraak (LDCR). Per 1 januari 2012 veranderde ook de bestuurlijke aansturing van de websites: de redactieraden van Rechtspraak.nl, Porta Iuris en Intro⁸⁸⁶ zijn opgeheven; daarvoor in de plaats werd de Commissie Communicatie Webvoorzieningen (CCW) in het leven geroepen.⁸⁸⁷ Art. 1 van het Statuut van de CCW luidt:

De Raad voor de rechtspraak is, in samenspraak met de Presidentenvergadering en de Hoge Raad der Nederlanden het hoogste orgaan voor Rechtspraak.nl, (...) Porta Iuris en Wiki Juridica^[888] (...). Om het beheer en de doorontwikkeling van de sites te borgen stelt de Raad voor de rechtspraak en de Hoge Raad der Nederlanden de Commissie Communicatie Webvoorzieningen (CCW) in. De CCW is belast met de behandeling van bestuurlijke vragen betreffende het beheer en de doorontwikkeling van deze sites, zowel wat betreft inhoud (content) als functionaliteit (webtechnologie). (...) De commissie is niet verantwoordelijk voor zowel de (juridisch) inhoudelijke informatie als voor de technische aspecten van de diverse applicaties die via deze sites ontsloten wordt.⁸⁸⁹

De lokale redactieraden zijn blijven bestaan.

882 [Bistro 2001a].

883 *Vide infra*: § 3.4.2.4.

884 Zoals bijv. blijkt uit de organisatiestructuur geschetst in [Bistro 2000b].

885 [Rvdr 2010c, p. 34].

886 Intro is hier verder buiten bespreking gebleven, omdat de site geen noemenswaardige rol speelt bij de interne of externe publicatie van uitspraken.

887 [CCW 2012a].

888 Wiki Juridica is een door Wikipedia geïnspireerd intranetportaal dat sinds 2010 binnen de Rechtspraak beschikbaar is. In Wiki Juridica zijn onder meer verschillende handboeken verwerkt die voordien in andere vorm werden bijgehouden. Zie o.m. [van de Beek, Bolt, Dorsman et al. 2008].

889 [CCW 2012c].

3.2 De informatiearchitectuur van de databanken van de rechtspraak

In § 3.1.1 bespraken we de tegengestelde opvattingen van Moltmaker-I/II en de Definitiestudie George inzake de wenselijke inrichting van de interne jurisprudentievoorziening: Moltmaker-I en Moltmaker-II stonden een concept voor van losse huisdatabanken en een centrale databank, de Definitiestudie George gaf de voorkeur aan een model van gekoppelde huisdatabanken, zonder centrale voorziening. In § 3.3 zullen we beide opvattingen evalueren tegen de achtergrond van de feitelijke ontwikkelingen. We behandelen echter eerst de binnen Porta Iuris ontwikkelde architectuur (§ 3.2.1). De algemene uitsprakendatabank van Rechtspraak.nl maakt daarvan onderdeel uit, maar op deze website bevinden zich meer databanken die informatie van of over rechterlijke uitspraken bevatten. Deze bespreken we in § 3.2.2. In § 3.2.3 komt ‘Nova Porta Iuris’ aan de orde, een project ter vernieuwing van de volledige architectuur van zowel Porta Iuris als (de uitsprakendatabank van) Rechtspraak.nl. Deze nieuwe architectuur, waarvan de vervanging van LJN door ECLI een in het oog springend onderdeel vormt, is in productie gegaan op 28 juni 2013. Om verwarring te vermijden houden we de beschrijving van deze architecturen strikt gescheiden; tenzij expliciet anders vermeld heeft onderstaande beschrijving betrekking op de oorspronkelijke architectuur.

3.2.1 De architectuur van Porta Iuris

Het plan van aanpak George dat aan de realisatie van Porta Iuris ten grondslag lag,⁸⁹⁰ ging – analoog aan de Definitiestudie George – uit van een systeem zonder centrale databank; het concept ‘huisdatabank’ zou in de vorm van pilots bij een aantal gerechten worden uitgewerkt. Een belangrijk obstakel daarbij werd echter opgeworpen door de overweging dat toegang tot ongeanonimiseerde uitspraken van andere gerechten op basis van het voorliggend advies van de Registratiekamer⁸⁹¹ niet mogelijk was. Om toegang te geven tot uitspraken van andere gerechten moest er ofwel een centrale databank met een beperkte set geanonimiseerde uitspraken worden ontwikkeld, ofwel een enorme anonimiseringsinspanning worden geleverd. Op grond van budgettaire overwegingen werd voor het eerste gekozen.⁸⁹²

We bespreken allereerst opslag (§ 3.2.1.1) en invoer (§ 3.2.1.2) van de interne uitspraken. Porta Iuris had niet slechts de ambitie om meer uitspraken intern beschikbaar te maken, maar ook om deze in samenhang met andere bronnen – waaronder door uitgevers gepubliceerde jurisprudentie – integraal te ontsluiten. De hiertoe ontwikkelde oplossing bespreken we in § 3.2.1.3 (opslag) en § 3.2.1.4 (conversie). In § 3.2.1.5 komt het E-archief aan de orde, dat werd ontwikkeld omdat de gekozen architectuur voor huisdatabanken de gebruikers niet geheel tevreden stelde. De Databank consistente straftoemeting (DCST), een project

890 *Vide supra*: § 3.1.3.

891 *Vide supra*: § 2.5.2.4.

892 [Bistro 2000b].

met een geheel eigen voorgeschiedenis, behandelen we in § 3.2.1.6. Een totaalplaatje is te vinden in § 3.2.1.7.

3.2.1.1 Interne uitspraken: opslag

De verlanglijst met integraal te ontsluiten interne dataverzamelingen bestond bij de start van Porta Iuris uit:⁸⁹³

- De huisdatabanken die reeds aanwezig waren bij de Hoge Raad, CBb, CRvB, LSVK en College van Beroep voor de Studiefinanciering;
- De interne JURA-databank van de AB RvS, die de eerdergenoemde⁸⁹⁴ Judok-databank had vervangen;
- De collecties van Justex, die tot dan toe werden verspreid via cd-rom;⁸⁹⁵
- De uitsprakendatabank van Rechtspraak.nl.

Bovendien moest het zonder extra technische inspanningen mogelijk zijn om huisdatabanken voor andere gerechten of gespecialiseerde jurisprudentiecollecties op te zetten. Er werd gekozen voor een systeemconcept van één centrale databank – de Centrale JurisprudentieOpslag (CJO)⁸⁹⁶ – waarin iedere uitspraak slechts eenmaal fysiek werd opgeslagen, ongeacht het aantal verzamelingen waarin deze werd gepubliceerd. Geanonimiseerde en niet-geanonimiseerde tekstversies werden in gescheiden velden opgenomen, maar behoorden wel tot één uitspraakrecord. De uitsprakendatabank van Rechtspraak.nl en de huisdatabanken waren in technische zin dus geen fysieke databanken, maar bestonden alleen virtueel. Daarnaast werd de (virtuele) databank ‘RO-breed’ (‘Rechterlijke-Organisatie-breed’) geïntroduceerd. Hierin bevonden zich (geanonimiseerde) uitspraken die wel toegankelijk waren voor de (gehele) rechtspraak, maar niet voor het publiek. Ten slotte werden ‘collecties’ ontwikkeld: verzamelingen geanonimiseerde uitspraken die actief werden onderhouden door een redactie, zoals Justex of LSVK.

Een schematische weergave is opgenomen in Figuur 3-1. Ter toelichting: een uitspraak kan slechts eenmaal op Rechtspraak.nl voorkomen, slechts eenmaal in een huisdatabank staan en slechts eenmaal in RO-breed voorkomen. Een uitspraak kan echter in een onbeperkt aantal collecties zitten. Om in een collectie te kunnen zijn opgenomen, moet de uitspraak echter ook in RO-breed staan. De rationale hiërarchie bestond erin dat de publieksgroep (eigen gerecht, hele rechtspraak of hele wereld) technisch bepalend was voor de manier waarop een uitspraak door de ‘productiestraat’ ging. Omdat publieksgroepen van RO-breed en collecties overeenkwamen, leek dit niet bezwaarlijk.⁸⁹⁷

Omdat sommige uitspraken in meerdere (oorspronkelijke) databanken voorkwamen, moesten ze bij de conversie – de initiële opbouw van de CJO uit de voordien bestaande

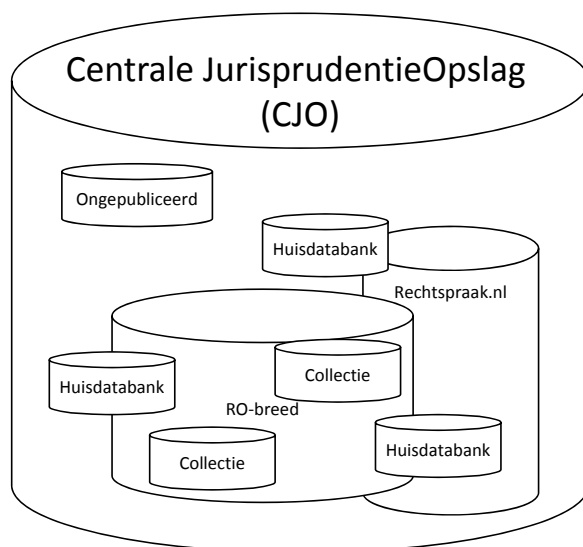
893 Ibid.

894 *Vide supra*: § 3.1.1.

895 Op deze cd-roms waren ook de collecties van het LSVK en de CRvB te vinden, alsmede de JURA-databank.

896 Bij uitgeverij Kluwer bestond (toevallig) een interne databank met dezelfde naam, vgl. [van Arkel 1994].

897 Later bleek dit concept echter op aanzienlijke problemen te stuiten. *Vide infra*: § 3.3.1.3.

Figuur 3-1. De architectuur van de Centrale JurisprudentieOpslag van de Rechtspraak. In één fysieke databank bevinden zich meerdere virtuele databanken, die op verschillende manieren worden ontsloten.

databanken – worden ‘ontdubbeld’: met behoud van unieke metagegevens (zoals samenvattingen en wetsverwijzingen), maar met verwijdering van dubbelingen in uitspraaktekst en basale metadata, werd iedere uitspraak slechts eenmaal in de CJO opgenomen. Om dit te vergemakkelijken werd besloten om alle in de CJO op te nemen uitspraken uniek te identificeren met het ‘Landelijk JurisprudentieNummer’ (LJN), een nieuwe naam voor het in de uitsprakendatabank van Rechtspraak.nl reeds gebruikte ‘ELRO-nummer’.⁸⁹⁸

3.2.1.2 Interne uitspraken: invoer

De conversie van de oude huisdatabanken en collecties naar de CJO was een eenmalige operatie; nieuwe uitspraken dienden daarna rechtstreeks in de CJO te worden ingevoerd. Hiertoe werd in 2001 de ‘Beheer en Invoer Module Uitspraken Gerechten’ (Bimug) in gebruik genomen. De belangrijkste functionaliteiten van deze applicatie zijn.⁸⁹⁹

- Het invoeren van uitspraken in de CJO, ter publicatie op Rechtspraak.nl, in huisdatabank en/of RO-breed;

⁸⁹⁸ Eind november 2001 werd ook op Rechtspraak.nl het ELRO-nummer vervangen door het LJN: [Redactie Rechtspraak.nl 2001].

⁸⁹⁹ [Bistro 2001b].

- Het anonimiseren van uitspraken;
- Het toevoegen van voor de verschillende verzamelingen noodzakelijke of optionele metadata;
- Het bijhouden van actielijsten en het autoriseren van medewerkers voor specifieke taken.

Na vrijgave van een uitspraak voor publicatie werd er vanuit de databank een XML-bestand⁹⁰⁰ geproduceerd, dat vervolgens ter indexatie aan de zoekmachine op Porta Iuris of Rechtspraak.nl werd aangeboden.

3.2.1.3 Externe uitspraken: opslag

De ambitie van George⁹⁰¹ ging verder dan het bouwen en ontsluiten van interne databanken. Ook andere bronnen, zoals door uitgevers geproduceerde jurisprudentie, wetgeving en rechtswetenschappelijke literatuur, moesten integraal doorzoekbaar worden gemaakt.⁹⁰² Omdat leveranciers van externe uitspraakcollecties, in het bijzonder uitgevers, niet in staat waren om deze op afstand te laten indexeren, werden deze in eigen databanken ingelezen. Uit een oogpunt van complexiteitsreductie werd voor iedere bron (bijvoorbeeld een tijdschrift) een afzonderlijke (logische) databank gebruikt. Een belangrijk obstakel bij deze integratieslag werd gevormd door de vele dubbelingen die in de externe bronnen voorkomen. Een uitspraak kan bijvoorbeeld in zes tijdschriften staan, alsmede op Rechtspraak.nl. De gebruiksvriendelijke integrale ontsluiting die Porta Iuris voorstond, maakte het echter onwenselijk dat de gebruiker proefondervindelijk zou moeten vaststellen dat een resultaatlijst van twintig treffers uit slechts vijf verschillende uitspraken zou bestaan.

Omdat de uitgevers – althans ten tijde van de bouw van Porta Iuris – hun eigen uitspraken nog niet integraal doorzoekbaar hadden gemaakt, en dus nog niet met dit probleem waren geconfronteerd, was het aan Bistro om dit op te lossen. Om uitspraken die met één zoekactie in meerdere bronnen werden gevonden, gegroepeerd aan de gebruiker te kunnen aanbieden, werd besloten het LJN ook te gaan gebruiken voor alle door de uitgevers aangeleverde uitspraken.⁹⁰³

Technisch gesproken kwam de LJN-index daarmee los te staan van de CJO, zoals weergegeven in Figuur 3-2. De LJN-index bevatte alleen registratieve gegevens: LJN, instantie, zaaknummer, uitspraakdatum, vindplaatsnummers, namen (of afkortingen) van eventuele annotatoren en de technische sleutels van de verschillende databanken.⁹⁰⁴

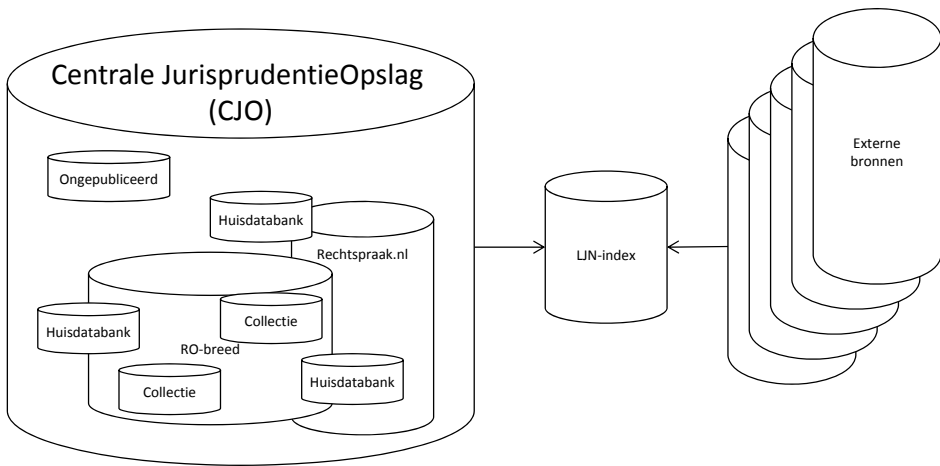
900 XML staat voor *eXtensible Markup Language*: een voor mensen en computers leesbare gestandaardiseerde opmaaktaal waarmee informatie op gestructureerde wijze kan worden uitgewisseld.

901 *Vide supra*: § 3.1.1.

902 De ontsluiting van andere rechtsbronnen dan jurisprudentie laten we hier verder buiten beschouwing.

903 [van Opijnen 2006b]. Voor een uitgebreidere, ook meer theoretische, beschouwing van het identificatieprobleem: *vide infra*: § 4.

904 Althans op functioneel niveau, in werkelijkheid bevatte de LJN-index 21 tabellen met in totaal 152 velden.

Figuur 3-2. Samenhang tussen CJO, externe bronnen (zoals van de uitgevers) en de LJI-index. In de LJI-index bevinden zich uitsluitend identificerende gegevens; de uitspraken en andere metadata staan in afgescheiden databanken.

3.2.1.4 Externe uitspraken: conversie

Naast het probleem van een voordien ontbrekende unieke – uitgeversoverstijgende – identifier voor uitspraken, stelde het inlezen van de uitgeverscontent *Bistro* voor meer problemen. In de eerste plaats waren de leveranciers niet in staat om de bestanden in een gestandaardiseerd formaat (zoals XML) aan te leveren. Er werd daarom programmatuur geschreven voor het converteren van de verschillende technische formaten die door de uitgevers wel geleverd konden worden.⁹⁰⁵

Een tweede probleem werd gevormd door de grote verscheidenheid aan vorm en inhoud van de metadata. Waar de ene databank sprak over *‘Auteur: hof Den Haag’* en *‘Grondslag: artikel 12 Wetboek van strafvordering’*, had de andere databank het over *‘Instantie: Gerechtshof ’s-Gravenhage’* en *‘Wetsingang: Sv, 12’*. Om de gebruiker van *Porta Iuris* niet lastig te vallen met al deze verschillende notaties werd naast de technische conversie ook in een semantische conversie voorzien:⁹⁰⁶ veldnamen werden gestandaardiseerd en de inhoud geharmoniseerd. Zowel de technische als de semantische conversie werd gerealiseerd in de *‘Inleesprogrammatuur Bistro’* (*Ibis*). De dagelijkse conversie van bestanden gebeurde vrijwel geheel au-

905 Om een indruk te geven: JURA kwam als XML binnen, Sdu leverde data in HTML, Kluwer kon uitsluitend zetbestanden leveren en ging later over op XML, de CELEX-data stonden oorspronkelijk in MARC (*MAchine-Readable Cataloging*) en later in XML, de uitspraken die door de Raad van State ter publicatie op *Rechtspraak.nl* werden aangeboden stonden in een Access-databank.

906 *Vide infra*: § 6.5.1.

tomatisch. Voor het afhandelen van foutlopers of het aanbrengen van nieuwe *mappings*⁹⁰⁷ tussen metadata beschikten de juridische redacteurs over de ‘Conversieprogrammatuur voor Dataleveranties en Extracties’ (Codex), een grafische interface op Ibis.

In de loop der jaren zijn regelmatig veranderingen opgetreden als gevolg van wijzigingen in de manier waarop derden de content aanleverden. Uitbreiding van databanken heeft geleidelijk plaatsgevonden; mede dankzij overheidsbrede contracten met Kluwer en Sdu zijn bijna alle jurisprudentietitels van deze uitgevers binnen Porta Iuris gebracht. Plannen om ook HUDOC⁹⁰⁸ te integreren, zijn, ondanks de daartoe ook in Straatsburg geventileerde plannen,⁹⁰⁹ (nog) niet ten uitvoer gebracht.

3.2.1.5 Het E-archief

Terwijl de integrale doorzoekbaarheid van interne en externe uitsprakenverzamelingen binnen Porta Iuris in voldoende mate aan de verwachtingen voldeed,⁹¹⁰ werd van de huisdatabanken slechts in zeer beperkte mate gebruik gemaakt.⁹¹¹ De belangrijkste reden hiervoor was het grote aantal handelingen dat moest worden verricht om een uitspraak (met de Bimug) in de huisdatabank te publiceren. In 2003 werd daarom besloten de opslag van uitspraken voor eigen gebruik binnen het eigen gerecht te vereenvoudigen.⁹¹² In 2004 werd hiertoe het ‘E-archief’ gerealiseerd,⁹¹³ dat om kostentechnische redenen geheel buiten de reeds bestaande informatiearchitectuur werd gehouden: het E-archief kreeg een eigen (fysieke) databank, E-archieffuitspraken kregen geen LJN en het E-archief was niet vindbaar in het zoekscherm waarmee alle andere verzamelingen integraal doorzoekbaar waren. Voor de invoer van uitspraken in het E-archief werd gebruik gemaakt van JustWord, een aangepaste versie van het Microsoft-programma dat wordt gebruikt voor de productie van uitspraken en andere documenten. Een speciale knop in dit programma stelt de concipiënt in staat om een uitspraak met één klik in het E-archief te plaatsen. De belangrijkste metadata (instantie, datum, zaaknummer, rechtsgebied, naam van de concipiënt) worden automatisch toegevoegd. Desgewenst kan nog aanvullende informatie worden ingevuld in een opmerkingenveld.

907 Het in IT-kringen gangbare werkwoord ‘mappen’ en het eraan gerelateerde zelfstandig naamwoord ‘mapping’ komen noch in het Groene Boekje, noch in Van Dale voor. ‘Mappen’ is het leggen van een (gelijkheids)relatie tussen data-elementen uit verschillende datamodellen.

908 De jurisprudentiedatabank van het EHRM, *vide supra*: § 2.6.1.1.

909 *Vide infra*: § 3.4.2.11, in het bijzonder noot 1171.

910 Zie bijv. [Bistro 2007c].

911 *Vide infra*: § 3.3.1.

912 [Bistro 2003b].

913 [Bistro 2005].

3.2.1.6 Databank Consistente Straftoemeting

In § 3.1.3 werd reeds de Databank consistente straftoemeting (DCST) genoemd. De geschiedenis van deze databank gaat ver terug. In 1987 reeds deed de werkgroep ‘Criteria voor de straftoemeting’ van de NVvR⁹¹⁴ een voorstel voor een infrastructuur die de rechter zou ondersteunen bij het straftoemetingsproces, en ook Moltmaker-I wees op de behoefte aan informatie omtrent straftoemeting.⁹¹⁵

In de jaren negentig kreeg computerondersteuning bij straftoemeting veel aandacht: in de academische wereld⁹¹⁶ en op conferenties.⁹¹⁷ Ook werden twee systemen ontwikkeld: het ‘Noordelijk straftoemetingssysteem’ (Nostra)⁹¹⁸ en ‘Informatievoorziening bij straftoemeting’ (IVS).⁹¹⁹ Voor complexe zaken met meervoudige tenlasteleggingen ontwikkelde Oskamp⁹²⁰ een model dat uiteindelijk de basis vormde voor een prototype van de onder PVRO resorterende Werkgroep consistente straftoemeting.⁹²¹

De uiteindelijk in 2002 opgeleverde productieversie bevatte alleen hofarresten waarin ten minste vier jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf is opgelegd. Binnen de CJO was DCST als een collectie ingericht, in de Bimug was er een aparte invoer- en beheermodule. In Porta Iuris was er – vanwege de afwijkende zoekmethodiek – een apart zoekscherm.⁹²²

3.2.1.7 De architectuur in schema

De totale architectuur van de op Porta Iuris ontsloten uitsprakendatabanken is verbeeld in Figuur 3-3.

Behalve de reeds besproken componenten is in deze afbeelding ook Lena⁹²³ zichtbaar, een applicatie waarmee de LjN-index kan worden onderhouden – dagelijks werden hiermee bijvoorbeeld door uitgevers aangeleverde uitspraken aan een bestaand LjN gekoppeld of van een nieuw LjN voorzien.

3.2.2 Rechtspraak.nl

Tot 28 juni 2013 bevatte Rechtspraak.nl vijf databanken met (gegevens over) rechterlijke uitspraken. In deze paragraaf laten we ze kort de revue passeren: de uitsprakendatabank (§ 3.2.2.1), de LjN-index (§ 3.2.2.2), het Curateleregister (§ 3.2.2.3), het Centraal Insolventieregister (§ 3.2.2.4) en DCST (§ 3.2.2.5).

914 [Werkgroep Criteria voor de Straftoemeting NVvR 1987].

915 [Commissie Moltmaker 1993, par. 3.3.4].

916 Bijv. [Lodder, Oskamp en Duker 1998] en [Malsch 1998]. Zie voorts ook [Duker 2003].

917 [Franken, van den Haak, Machielse et al. 1999].

918 [Oskamp en Schmidt 1998], [Otte 1998] en [Schoep en Schuyt 2005, p. 21 e.v.].

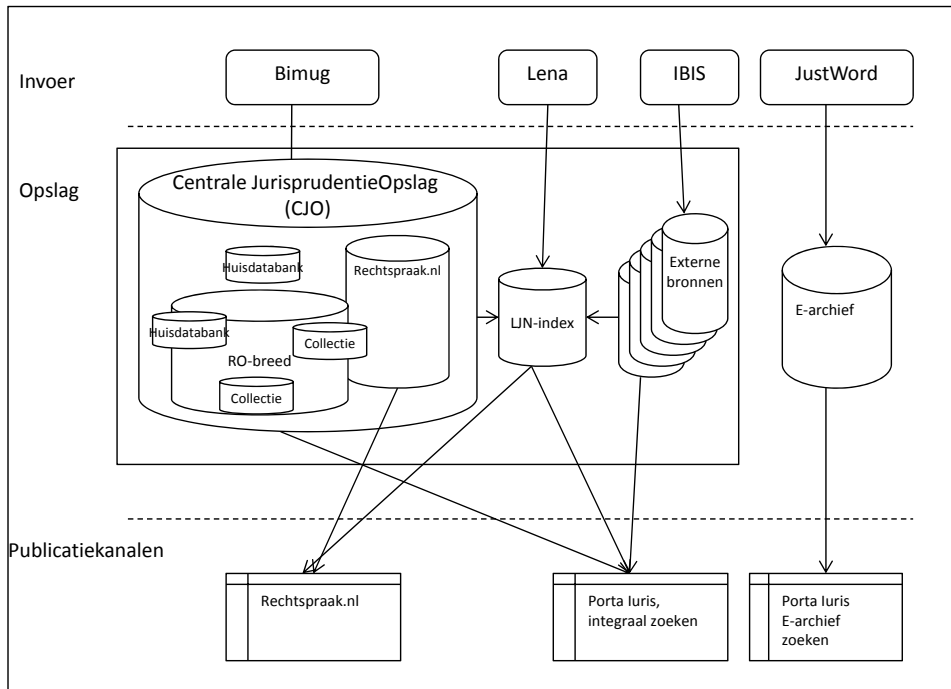
919 [Oskamp en Schmidt 1998] en [Schoep en Schuyt 2005, p. 21 e.v.].

920 [Oskamp 1998].

921 [Schoep en Schuyt 2005, p. 31].

922 Afbeeldingen in [Duker 2003, p. 259-262]. Voor een beschrijving o.m. [Schoep en Schuyt 2005, p. 32 e.v.].

923 (Scabreus) Latijn voor ‘koppelaarster’.

Figuur 3-3. Architectuur Porta Iuris tot en met juni 2013. Aan de bovenzijde staan de invoer- en onderhoudsapplicaties, in het midden de dataverzamelingen, en aan de onderzijde de verschillende publicatiekanalen.

3.2.2.1 De uitsprakendatabank

Alhoewel alle in deze paragraaf genoemde databanken in zekere zin uitspraken bevatten, bedoelen we met de ‘uitsprakendatabank’ de reeds enkele malen ter sprake gekomen databank met uitspraken die om juridische of maatschappelijke redenen zodanig relevant worden geacht dat publicatie van de volledige (geanonimiseerde) tekst opportuun wordt geacht. Deze databank was vanaf de start van Rechtspraak.nl aanwezig.⁹²⁴ In de eerste versie werden uitspraken genummerd met een ELRO-nummer, geanonimiseerd met behulp van een Word-macro en vanaf de gerechten met een Outlook-formulier geüpload naar een centrale server. Bij de bouw van Porta Iuris werd de databank van Rechtspraak.nl geconverteerd naar de CJO.⁹²⁵ Invoer, inclusief anonimisering geschiedde vanaf dat moment met de Bimug.⁹²⁶

924 *Vide supra*: § 3.1.2.

925 *Vide supra*: § 3.2.1.1.

926 *Vide supra*: § 3.2.1.2 en *infra*: § 3.4.4.3.

3.2.2.2 LJN-index

De LJN-index kwam reeds ter sprake als onderdeel van *Porta Iuris*.⁹²⁷ Alhoewel de LJN-index goed voldeed om zoekresultaten te groeperen, was er ook een nadeel aan verbonden: om een uitspraak met behulp van een LJN te citeren in een document dat voor de openbaarheid was bedoeld, moest eerst worden nagegaan of de uitspraak wel op Rechtspraak.nl was gepubliceerd. Immers, alleen van een op Rechtspraak.nl opgenomen uitspraak was het LJN voor iedereen kenbaar; het LJN van een uitsluitend in een tijdschrift of interne databank gepubliceerde uitspraak was voor iemand die geen toegang had tot *Porta Iuris* onbegrijpelijk.⁹²⁸ De enige manier om dit probleem te ondervangen was het publiceren van de volledige LJN-index op internet, hetgeen op 20 februari 2006 zijn beslag kreeg.⁹²⁹

3.2.2.3 Curateleregister

In het Curateleregister zijn gegevens van uitspraken inzake ondercuratelestellingen opgenomen. Deze uitspraken worden krachtens art. 1:391 BW en het daarop berustende Besluit Curateleregister⁹³⁰ door de rechtbanken doorgestuurd naar de Rechtbank Den Haag, alwaar ze in een register worden opgenomen. Dit register is op 4 maart 2004 op Rechtspraak.nl toegankelijk gemaakt,⁹³¹ vooral om de griffie van genoemde rechtbank te ontlasten van de vele bevragingen die op het register werden gedaan. Deze bevragingen hebben veelal een wettelijke grondslag.⁹³² Het Curateleregister kan alleen worden doorzocht indien men beschikt over naam en geboortedatum van de gezochte persoon. Het Cbp heeft positief geadviseerd over deze beperking van de doorzoekbaarheid van het register.⁹³³ Het Curateleregister blijft in dit onderzoek verder buiten bespreking.

927 *Vide supra*: § 3.2.1.3.

928 [van Opijnen 2006b, par. 4.1].

929 [Redactie Rechtspraak.nl 2006].

930 BWBR0002686.

931 [Redactie Rechtspraak.nl 2004b].

932 Zo dient de Burgerlijke stand een verificatie te doen op ondercuratelestelling bij huwelijk (artt. 1:37 en 1:38 BW (BWBR0002656)) en erkenning (art. 1:204 lid 4 BW). Gegevens over de curatele dienen krachtens art. 34 lid 1 aanhef en sub a ten tweede Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (Wet GBA, BWBR0006723) in de GBA te zijn opgenomen, maar deze gegevens worden krachtens art. 41 lid 1 Wet GBA ontleend aan het Curateleregister. Weliswaar legt art. 56 leden 1 en 2 Wet GBA een verplichting op aan de Rechtbank Den Haag om mutaties in het register te zenden aan het college van b&w van de gemeente van inschrijving, maar in de praktijk wordt de actualiteit van deze gegevens geverifieerd in het Curateleregister op het moment dat daar aanleiding toe is. Bovendien bevat de GBA volgens Bijlage 1 Wet GBA niet de aard van de curatele, terwijl deze bijvoorbeeld wel van belang is voor de vraag wie toestemming dient te geven voor een huwelijk: bij curatele wegens verkwisting of drankmisbruik is toestemming van de curator nodig, bij ontstentenis waarvan de kantonrechter toestemming kan geven (art. 1:37 BW), terwijl bij curatele wegens een geestelijke stoornis altijd de kantonrechter toestemming moet geven (art. 1:38 BW). Ook de notaris heeft een verificatieplicht: ex art. 1:118 BW bij de opstelling van huwelijkse voorwaarden, ex art. 3:24 lid 2 aanhef en sub b BW bij de inschrijving van registergoederen en ex art. 4:55 BW bij de opstelling van een uiterste wilsbeschikking.

933 [Cbp 2003b].

3.2.2.4 Centraal Insolventieregister

Vanaf de start van Rechtspraak.nl was er bijzondere belangstelling voor insolventieuitspraken en vanaf 2001⁹³⁴ gingen steeds meer gerechten over tot het publiceren van insolventiebekendmakingen. Deze waren evenwel slecht doorzoekbaar, relaties tussen verschillende bekendmakingen in dezelfde procedure werden niet gelegd en evenmin waren maatregelen genomen ter bescherming van de in deze publicaties opgenomen persoonsgegevens.

Alhoewel het in eerste aanleg de bedoeling was dat het Centraal Insolventieregister (CIR) onder het ministerie van Justitie zou ressorteren⁹³⁵ en de directie Bestuurszaken was belast met de inrichting ervan⁹³⁶ werd uiteindelijk gekozen voor inrichting van het register bij de rechtspraak.⁹³⁷

Het CIR ging in juli 2005⁹³⁸ online en bevat alle bekendmakingen vanaf 1 januari 2005. Alhoewel de Raad voor rechtsbijstand⁹³⁹ het centraal register inzake de schuldsaneringen beheert,⁹⁴⁰ zijn in het CIR ook de schuldsaneringsbekendmakingen opgenomen.

Alle gegevens zijn afkomstig uit het registratiesysteem ‘Civiel’ van de verschillende rechtbanken, en worden, via een conversieproces, eenmaal daags ingelezen in een centrale databank. Van daaruit worden de gegevens elektronisch naar de Staatscourant verstuurd, op Rechtspraak.nl gepubliceerd, teruggezonden naar de rechtbanken voor eventuele publicatie in andere media, en verzonden aan afnemers die krachtens de wet recht hebben op levering van een specifieke set gegevens.⁹⁴¹ Zo worden aan de postbezorgende bedrijven alleen de gegevens toegezonden die van belang zijn voor het effectueren van postblokkades, en krijgt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) op grond van art. 34 Wet op het Centraal bureau voor de statistiek⁹⁴² ook het Burgerservicenummer meegeleverd.

De verslagen die curatoren bij de rechtbank indienen inzake de voortgang van de afwikkeling worden krachtens de artt. 73a en 137 Fw kosteloos op de griffie ter inzage gelegd. Omdat de griffies veel tijd kwijt waren aan het verstrekken van afschriften,⁹⁴³ alsmede met het oog op de hergebruikbepalingen van de Wob,⁹⁴⁴ zijn veel verslagen sinds 2007 ook opgenomen in het CIR. De verantwoordelijkheid voor digitale toezending ligt bij de curatoren, die hiervan mede profiteren omdat ook zij de verslagen niet meer op de eigen website

934 [Redactie Rechtspraak.nl 2005b].

935 Zie art. C van het oorspronkelijke voorstel tot wijziging van de Faillissementswet (invoeging art. 19a Fw): Kamerstukken II 1999-2000, 27 244, nr. 2.

936 Kamerstukken II 2000-2001, 27 400 VI, nr. 2, p. 111.

937 *Vide supra*: § 2.3.2.1.1.1.

938 [Redactie Rechtspraak.nl 2005b].

939 Eerst de Raad voor rechtsbijstand 's-Hertogenbosch, per 01-07-2010 de Raad voor rechtsbijstand (Besluit bestuurlijke centralisatie raden voor rechtsbijstand (BWBR0027801)).

940 *Vide supra*: § 2.3.2.1.1.1.

941 [van Opijnen 2008c].

942 BWBR0015926.

943 [Engberts 2008, par. 6].

944 *Vide supra*: § 2.4.2.

hoeven te publiceren. Alhoewel de curatoren niet verplicht zijn tot digitale inzending, lijkt de aangeboden voorziening een succes.⁹⁴⁵

Insolventies uit andere EU-lidstaten die eveneens in het CIR moeten worden opgenomen,⁹⁴⁶ zijn in een afzonderlijk PDF-bestand⁹⁴⁷ te raadplegen op de insolventiepagina van Rechtspraak.nl. Ze zijn niet opgenomen in het CIR zelf, omdat deze publicaties niet worden geregistreerd in Civiel. Op de mate waarin het CIR voldoet aan de juridische eisen komen we terug in § 3.4.2.9.3 (algemeen), § 3.4.2.11 (inzake de internationale verplichtingen) en § 3.4.4.3 (inzake de anonimisering).

3.2.2.5 Databank Consistente Straftoemeting

Het OM heeft toegang tot een deel van Porta Iuris, onder meer tot de DCST.⁹⁴⁸ Om te voldoen aan het beginsel van equality of arms werd DCST eveneens extern toegankelijk gemaakt, doch alleen voor de advocatuur.⁹⁴⁹ Dit werd gerealiseerd in 2005.⁹⁵⁰

3.2.3 Nova Porta Iuris

Sinds de opening in 2001, en ondanks de talloze uitbreidingen, is de in § 3.2.1 beschreven basisarchitectuur nooit veranderd. Beheerkosten liepen daardoor op en de mogelijkheden om nieuwe functionaliteiten (op een relatief eenvoudige manier) te realiseren waren beperkt.⁹⁵¹ Omdat de soms omslachtige invoer van uitspraken voor Rechtspraak.nl via de Bimug als belemmerend werd ervaren en de bestaande architectuur ook vernieuwingen in de uitsprakendatabank van Rechtspraak.nl bemoeilijkte, besloot de Rvdr in 2010, na een voorstudie⁹⁵² tot het project 'Nova Porta Iuris'. Doelen van dit project zijn onder meer een volledige vervanging van de infrastructuur van Porta Iuris, de gebruikersinterface van Porta Iuris en de uitsprakendatabank op Rechtspraak.nl. Vervanging van LJN door ECLI maakt eveneens onderdeel van het project uit.⁹⁵³

De hoofdlijnen van de nieuwe architectuur zijn weergegeven in Figuur 3-4. Het ECLI-register vervangt de LJN-index, en is losgetrokken van de databanken; invoer en beheer verloopt via een webservice, die zowel door interne als externe partijen kan worden aangesproken. Huisdatabanken en E-archieven zijn ineengeschoven en de databank RO-breed is opgeheven; collecties zijn blijven bestaan, maar uitspraken die daarin worden opgenomen hoeven niet in een interne databank te staan. Bimug en Lena zijn vervangen door Tabula ('Tabula Applicatie voor Beheer van Uitspraken en Lexicale Associaties').

945 [van den Berg Hiemstra 2010].

946 *Vide supra*: § 2.3.2.1.1.1.

947 'PDF' staat voor *portable document format*.

948 *Vide supra*: § 3.2.1.6.

949 [Duker 2005].

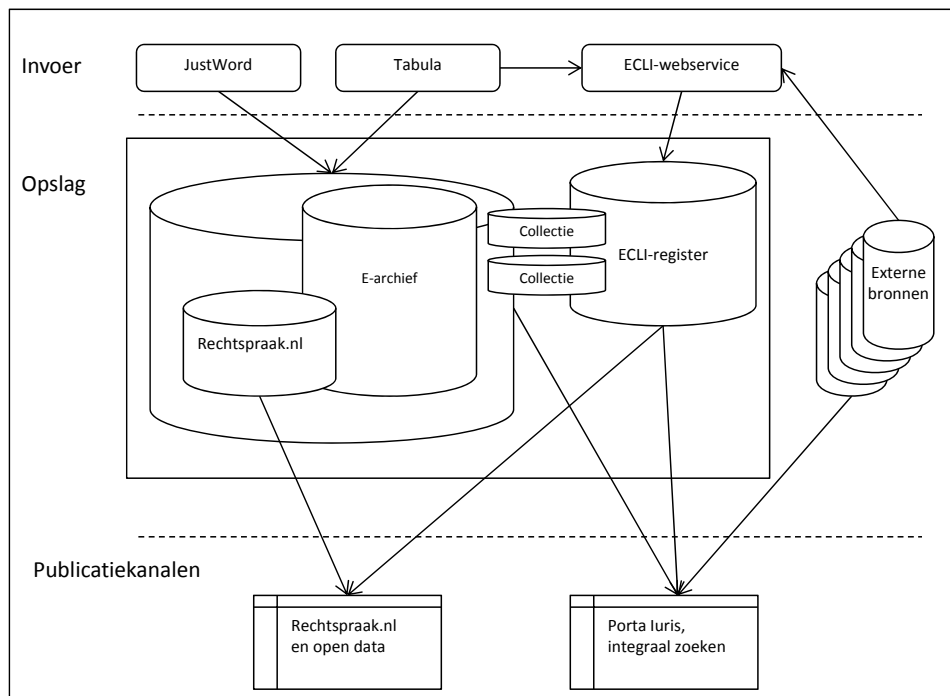
950 [Bistro 2005].

951 [Bistro 2008b].

952 *Ibid*.

953 *Vide infra*: § 4.5.3.1.

Figuur 3-4. Architectuur Nova Porta Iuris.

De details met betrekking tot de overgang van LJN naar ECLI komen aan de orde in § 4.5.3.1.

3.3 Porta Iuris: van droom naar daad

In § 3.1.1 hebben we de voorgeschiedenis van Porta Iuris beschreven, in § 3.2.1 hebben we in kaart gebracht welke keuzes bij de bouw uiteindelijk zijn gemaakt. Dat Porta Iuris in een behoefte voorziet, heeft na introductie nooit ter discussie gestaan. Maar de gemaakte keuzes met betrekking tot de huisdatabankenarchitectuur zijn nimmer aan een expliciete evaluatie onderworpen, ook niet in of naar aanleiding van het in 2007 gehouden gebruikersonderzoek.⁹⁵⁴ In § 3.3.1 richten we ons specifiek op de vraag wat de recente praktijk heeft geleerd over het principiële verschil van mening dat bestond tussen Moltmaker I/II en de definitiestudie George. Een afzonderlijke evaluatie wijden we aan DCST, vooral vanwege zijn lange en veelbediscussieerde voorgeschiedenis (§ 3.3.2).

954 [Bistro 2007c].

3.3.1 Centraal of decentraal

Terwijl de rapporten Moltmaker I/II, maar daarvoor ook reeds het Centraal Register, zich een tweelagenarchitectuur voorstelden waarin een centrale databank zou putten uit de huisdatabanken van de aangesloten gerechten, koos de definitiestudie George voor een model waarbij de gerechten rechtstreeks in elkaars huisdatabanken zouden moeten kunnen zoeken. In deze paragraaf onderzoeken we of we op basis van de ontwikkelingen van het afgelopen decennium iets kunnen zeggen over de levensvatbaarheid van beide modellen. In § 3.3.1.1 tot en met § 3.3.1.4 maken we eerst een beperkte kwantitatieve analyse van de vulling van huisdatabanken, RO-breed, collecties en E-archief, in § 3.3.1.5 trachten we daaruit enkele conclusies te trekken.

3.3.1.1 Huisdatabanken

Bij de meeste gerechten heeft nooit veel enthousiasme bestaan om uitspraken op te nemen in de huisdatabank, zoals blijkt uit Figuur 3-5. Bij de bouw van Porta Iuris werden veel uitspraken van voor 2000 naar de huisdatabank geconverteerd,⁹⁵⁵ maar in de jaren daarna is nauwelijks groei te bespeuren. Bovendien valt op dat slechts vijf gerechten verantwoordelijk zijn voor verreweg de meeste uitspraken in de huisdatabanken: Hoge Raad, CRvB, CBB, Gerechtshof Amsterdam en Rechtbank Den Haag, alhoewel de laatste in 2009 is gestopt met de invoer. Anno 2009 waren in de huisdatabanken 111.000 uitspraken opgenomen, waarvan bijna de helft (ruim 51.000) van de Hoge Raad.

In Figuur 3-6 is te zien hoe de uitspraken in de huisdatabanken van de rechtbanken en gerechtshoven zich kwantitatief verhouden tot publicatie op Rechtspraak.nl.

Was in de eerste jaren nog ongeveer één op de vijf in de CJO opgeslagen uitspraken uitsluitend in de huisdatabank te vinden, tien jaar later werden (vrijwel) alle uitspraken die de moeite van het bewaren waard waren (ook) op Rechtspraak.nl gepubliceerd.

3.3.1.2 RO-breed

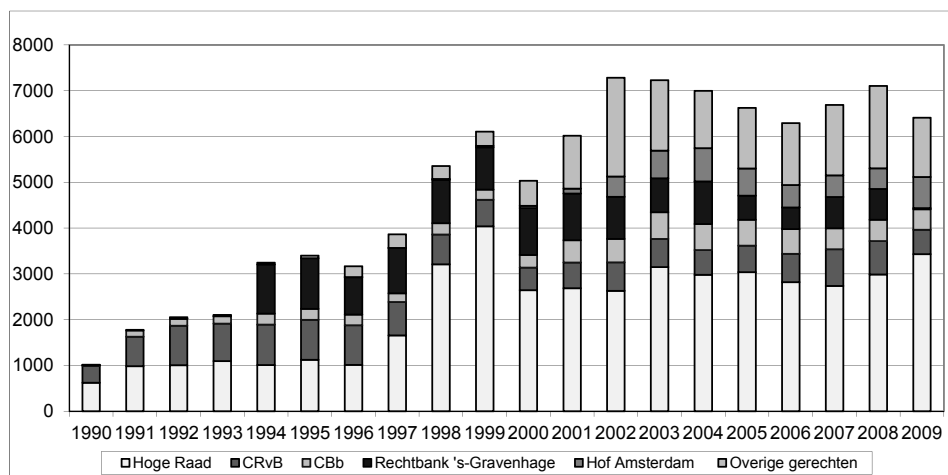
Het plan van aanpak George⁹⁵⁶ koos voor een model met een centrale databank (RO-breed), die zou worden gevoed door de huisdatabanken. Onderdeel van RO-breed waren de collecties: redactionele jurisprudentieverzamelingen op specifieke rechtsgebieden.⁹⁵⁷

Omdat uitspraken in RO-breed moesten worden geanonimiseerd, was er qua arbeidsinspanning echter weinig verschil tussen publicatie in RO-breed of op Rechtspraak.nl. Uit Figuur 3-7 blijkt dat wanneer een selecteur van mening was dat een uitspraak bredere belangstelling verdiende dan alleen het eigen gerecht, de uitspraak ook op Rechtspraak.nl werd geplaatst: vanaf 2004 werden nog maar enkele tientallen uitspraken per jaar wel in RO-breed geplaatst, maar niet op Rechtspraak.nl.

955 *Vide supra*: § 3.2.1.1.

956 *Vide supra*: noot 866.

957 *Vide supra*: § 3.2.1.1.

Figuur 3-5. Kwantitatief overzicht huisdatabanken 1999-2009.

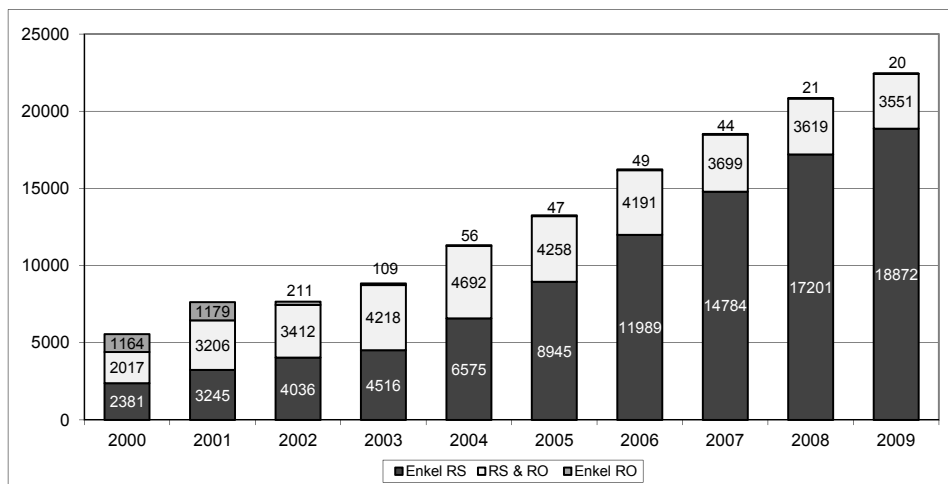
Jaar van uitspraak	Alleen in huisdatabank		In huisdatabank en op Rechtspraak.nl		Alleen op Rechtspraak.nl	
2000	710	18,0%	900	22,8%	2.331	59,1%
2001	1.138	21,0%	1.139	21,0%	3.141	58,0%
2002	2.102	29,4%	1.415	19,8%	3.622	50,7%
2003	1.325	18,2%	1.559	21,4%	4.406	60,4%
2004	944	12,9%	1.990	27,2%	4.393	60,0%
2005	554	7,3%	1.910	25,0%	5.167	67,7%
2006	376	3,5%	1.954	18,3%	8.366	78,2%
2007	309	2,4%	2.410	18,5%	10.328	79,2%
2008	185	1,2%	2.770	18,6%	11.899	80,1%
2009	122	0,8%	1.924	12,0%	13.948	87,2%
2010	59	0,3%	1.826	10,8%	15.051	88,9%

Figuur 3-6. Uitspraken van rechtbanken en gerechtshoven in huisdatabanken vergeleken met publicatie op Rechtspraak.nl.

Er werden nog wel veel uitspraken in RO-breed gepubliceerd, maar dit betrof vooral uitspraken die werden opgenomen in collecties – waarvoor opname in RO-breed immers verplicht was.⁹⁵⁸ Het waren dan ook niet zozeer de gerechten zelf die de uitspraken in RO-breed plaatsten, maar vooral collectiebeheerders die een reeds op Rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraak in hun collectie wilden opnemen.

Voor een gerecht zelf had het plaatsen van een uitspraak in RO-breed alleen voordeel boven of naast opname op Rechtspraak.nl indien men extra metadata wilde toevoegen, zoals

⁹⁵⁸ Vide supra: § 3.2.1.1.

Figuur 3-7. Vergelijking uitspraken gepubliceerd op RO-breed en Rechtspraak.nl.

een meer inhoudelijke samenvatting, wetsverwijzingen of trefwoorden. Gezien het reeds voor publicatie op Rechtspraak.nl ervaren tijdsgebrek,⁹⁵⁹ gebeurde dat bijzonder weinig.

3.3.1.3 Collecties

Een collectie is in § 3.2.1.1 gedefinieerd als een verzameling uitspraken op een specifiek rechtsterrein, die de actuele stand van de jurisprudentie weerspiegelt. Een redactie voegt voor de collectie relevante metadata toe en voert een actief beheer. Als door recente ontwikkelingen in wetgeving of jurisprudentie een uitspraak bijvoorbeeld niet meer illustratief is voor de actuele stand van het recht zal de collectiebeheerder de uitspraak verwijderen. De uitspraak blijft dan wel raadpleegbaar (in RO-breed), maar zal niet meer worden gevonden in de collectie.

Meer nog dan de RO-breed-databank vormen de collecties de kern van wat in Moltmaker-I als de centrale databank werd voorzien, al worden de collecties – anders dan in Moltmaker-II voorgesteld – niet of nauwelijks gevoed vanuit de huisdatabanken; collectiebeheerders moeten in belangrijke mate zelf actief op zoek naar relevante uitspraken.

Bij aanvang van Porta Iuris waren (na de initiële conversie) direct enkele collecties aanwezig: de twee bestuursrechtelijke collecties van (voorheen) Justex en de vreemdelingenrechtelijke collectie van (voorheen) het LSVK. Deze drie collecties bestaan nog steeds. Na opheffing van Justex en het LSVK werd het beheer van de drie collecties overgenomen door het Landelijk stafbureau bestuursrecht van de Rvdr.

959 *Vide infra*: § 3.4.2.9.1.

Vanuit de CRvB-databank die op de Justex-cd-rom stond, werden bij de conversie twee collecties gevormd: 'Arbeidsongeschiktheid' en 'Sociale zekerheid en ambtenarenrecht'. Tijdsgebrek bij de beheerders leidde in 2004, respectievelijk 2006, tot beëindiging van het beheer op deze collecties.

De collectie Nederlandse EU-jurisprudentie⁹⁶⁰ werd gestart in het kader van Eur-infra⁹⁶¹ en werd onderhouden door Bistro (vanaf 2011 door het LDCR) en het CBB. Het Kenniscentrum financieel en economisch recht onderhoudt de collectie 'Financieel en economisch recht', en het Kenniscentrum Economisch Strafrecht (KESA) onderhoudt de collectie Economische strafzaken. De collectie 'Wet Mulder' wordt onderhouden door het Gerechtshof Leeuwarden.

Enkele andere collecties die in de loop der tijd in het leven zijn geroepen zijn inmiddels gedisccontinueerd: Studiefinanciering, Economische delicten, Bijzondere opsporingsbevoegdheden, Wet schuldsanering natuurlijke personen, Financieel toezicht, Mededinging en Aandelenlease.

Het totaal aantal uitspraken dat in de collecties wordt opgenomen, vertoont – zie Figuur 3-8 – al jaren een dalende lijn. Uit 2009 waren slechts 1.693 uitspraken in collecties opgenomen.⁹⁶²

Tijdsgebrek is een eerste oorzaak van de achterblijvende vulling van de collecties; zonder daarvoor vrijgestelde redacteuren is een collectie niet levensvatbaar. Een gerelateerd probleem werd gevormd door de verplichte opname van uitspraken in RO-breed. Indien een collectiebeheerder een uitspraak wil plaatsen die (nog) niet is opgenomen op Rechtspraak.nl of in RO-breed (maar wel bijvoorbeeld in een tijdschrift) dan moet de uitspraak eerst worden opgevraagd bij het uitsprekende gerecht en vervolgens worden ingevoerd, geanonimiseerd en van basale metadata voorzien, voordat kan worden begonnen met het toevoegen van de voor de collectie specifieke metadata. Ook indien de collectiebeheerder uitspraken van het HvJ EU of het EHRM wil opnemen, is invoer van de gehele uitspraak noodzakelijk.

Een derde probleem van de collectiebeheerders is een gebrekkige aanlevering van uitspraken. Voor de voormalige Justex-collecties wordt nog steeds gebruik gemaakt van het correspondentennetwerk dat in de Justex-tijd werd opgezet, maar voor andere collecties blijkt het vinden van goede correspondenten een stuk lastiger. Gerechten worden verzocht potentieel interessante uitspraken aan te leveren, maar de respons blijkt telkenmale laag te zijn. Rechters of stafjuristen zijn vaak onvoldoende bekend met de noodzaak tot aanlevering of de wijze waarop dit moet geschieden. Met de JustWord-aanleverknop voor het E-archief⁹⁶³ is een voorziening getroffen om uitspraken gemakkelijk ter kennis te brengen van collectiebeheerders, maar dit heeft, getuige de cijfers, niet het gewenste resultaat opgeleverd.

960 [van Opijnen 2006a].

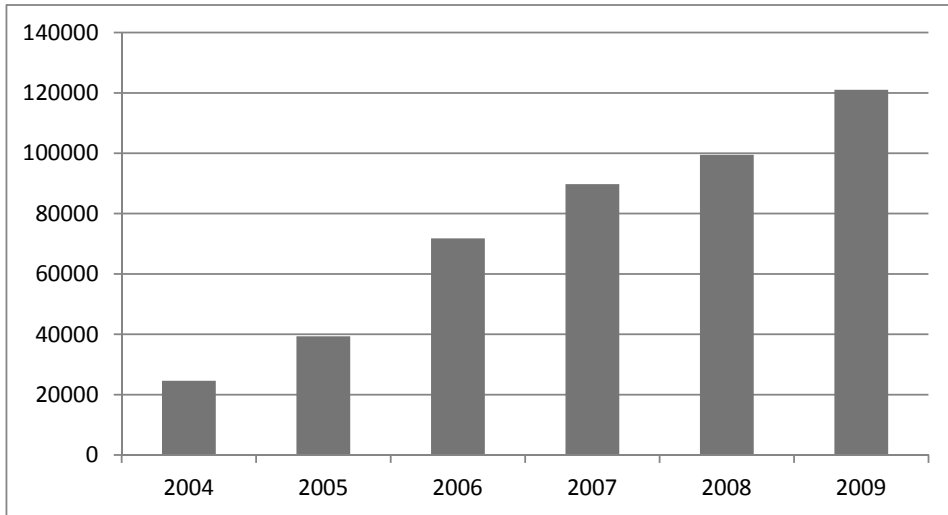
961 *Vide supra*: noot 872.

962 Dubbelstellingen kunnen daarbij overigens voorkomen: één uitspraak kan in meerdere collecties voorkomen, de uitspraak is dan meerdere keren geteld.

963 *Vide supra*: § 3.2.1.5.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Totaal
Vreemdelingenrecht	926	1.020	1.154	1.235	1.251	1.132	982	976	1.102	985	859	11.622
Materieel bestuursrecht	380	397	315	173	178	337	308	320	217	256	426	3.307
Algemene wet bestuursrecht	293	239	173	159	103	100	97	73	77	112	225	1.651
Sociale zekerheid en ambtenarenrecht	558	467	511	554	249	0	8	67				2.414
Studiefinanciering	27	4	2	1	3	4						41
Economische delicten	2	26	53	93	68	12	30	1	2	4		291
Wet Mulder	39	122	157	153	108	69	52	46	42	80	36	904
Nederlandse EG-jurisprudentie	2	6	7	13	33	49	43	31	32	19	44	279
Bijzondere Opsporingsbevoegdheden	0	0	0	2								2
WSNP	124	97	59	29	49	30	22					410
Arbeidsongeschiktheid	9	4	0	0	1							14
Financieel Toezicht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Mededinging	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	12
Financieel en economisch recht	5	11	20	20	37	62	117	76	57	65	20	490
Aandelenlease	0	0	0	0	8	72	35	10	9			134
Economische Straffzaken	0	0	0	12	8	4	6	22	58	42	70	222
Totaal	2.365	2.393	2.451	2.444	2.096	1.871	1.700	1.622	1.596	1.563	1.693	21.794

Figuur 3-8. Uitspraken in de collecties van Porta Iuris, gegroepeerd naar collectie en jaar van uitspraak.

Figuur 3-9. Groei E-archief, op basis van aantal opgenomen uitspraken per jaar van uitspraak.

3.3.1.4 E-archief

Het wisselend gebruik van de huisdatabanken had voor een belangrijk deel te maken met de variëteit in wensen bij de gerechten:

Bij veel gerechten is het kunnen zoeken in de eigen uitspraken een punt dat hoog op de agenda staat. Een aantal gerechten wil een selectie van de eigen uitspraken, voorzien van metagegevens, in huisdatabanken opslaan. Andere gerechten willen juist weer alleen alle uitspraken digitaal opslaan, zonder gegevens toe te kennen.⁹⁶⁴

Voor deze laatste groep waren de huisdatabanken veel te arbeidsintensief: teksten moesten uit Word-documenten worden overgenomen naar de Bimug, er moesten verplichte metagegevens worden ingevuld, en er moesten verscheidene handelingen worden verricht om de uitspraak vervolgens in de huisdatabank op te slaan. Het E-archief – met de één-klikopslag vanuit JustWord – voorzag daarom in een behoefte: het aantal mee te geven metadata is tot een minimum beperkt, en bovendien worden alle verplichte gegevens automatisch gevuld.⁹⁶⁵ Het snelle groei van het E-archief wordt geïllustreerd door Figuur 3-9.

Vrijwel alle instanties doen inmiddels mee met het E-archief, al participeren nog niet alle sectoren van alle gerechten. De Hoge Raad maakt geen gebruik van het E-archief; niet alleen omdat de Hoge Raad trouw blijft aan de huisdatabank, maar ook omdat de Hoge Raad niet over de JustWord-applicatie beschikt.

⁹⁶⁴ [Bistro 2003b, p. 20].

⁹⁶⁵ *Vide supra*: § 3.2.1.5.

Medewerkers van het OM kunnen wel gebruik maken van Porta Iuris, maar hebben geen toegang tot E-archief of huisdatabanken.⁹⁶⁶ Ook de toegang voor rechtspraakmedewerkers is niet onbeperkt: net als bij de huisdatabank is de toegang tot het E-archief beperkt tot geautoriseerde medewerkers van het eigen gerecht. In de loop der jaren zijn hierop evenwel twee uitzonderingen gemaakt. Bij de rechtbanken leefde, met het oog op de rechtseenheid, een grote behoefte om toegang te hebben tot het E-archief van het gerechtshof binnen het eigen ressort. Deze voorziening werd in 2009 gerealiseerd.⁹⁶⁷ Een tweede uitzondering had betrekking op de noodzaak van jeugdrechters om inzicht te hebben in alle civiele beschikkingen en strafvonnissen met betrekking tot een minderjarige. Een voorziening waarmee binnen het E-archief op naam en geboortedatum kan worden gezocht is daartoe in 2010 gerealiseerd.

Op grond van de zeer gebrekkige vulling van de RO-breed-databank en de toenemende behoefte om kennis te kunnen nemen van uitspraken die weliswaar niet jurisprudentievormend zijn, maar wel van belang voor de consistente rechtstoepassing heeft de presidentenvergadering in 2011 besloten⁹⁶⁸ om de schotten tussen de E-archieven op te heffen: iedereen die binnen een gerecht geautoriseerd is tot (huisdatabank en) E-archief, mag – na technische realisatie begin 2012 – in de E-archieven van alle gerechten kijken. Het advies van de Registratiekamer⁹⁶⁹ werd daarmee *de facto* terzijde geschoven.⁹⁷⁰ In het Privacyreglement⁹⁷¹ dat nadien werd opgesteld, is vastgelegd dat medewerkers alleen mogen zoeken naar voor het eigen werk relevante uitspraken.

3.3.1.5 Conclusies

Tien jaar ervaring met Porta Iuris heeft geleerd dat het opzetten van een goede interne uitsprakenvoorziening niet eenvoudig is. Behoeften lopen uiteen, en maatwerkvoorzieningen vergen vooral op redactioneel gebied forse investeringen. De centrale databank zoals die door Moltmaker-I werd voorzien is nooit echt goed van de grond gekomen, behalve dan wellicht in de vorm van de door Moltmaker-I niet voorziene opkomst van de Rechtspraak.nl-databank. Anderzijds was de koppeling van de huisdatabanken zoals geschetst door de definitiestudie George lange tijd niet realiseerbaar vanwege het anonimiseringsregime.

Met de recente keuze om de E-archieven intern open te stellen, en de centrale databank in Nova Porta Iuris alleen in de vorm van – vereenvoudigde en flexibeler – collecties

966 Buiten de rechtspraak levende misverstanden hierover zijn bestreden in o.m. [Rvdr 2008a].

967 [Bistro 2010].

968 [Rvdr 2011e].

969 *Vide supra*: § 2.5.2.4.

970 In § 2.6.2 deden we rechtsvergelijkend onderzoek naar de externe verstrekking van uitspraken. Een aanvullend onderzoek naar vigerende juridische kaders met betrekking tot de toegang tot interne databanken zou deze beslissing van presidentenvergadering en Rvdr in een breder perspectief kunnen plaatsen. In België bijv. zijn de schotten tussen de interne databanken wettelijk vastgelegd. De in noot 605 genoemde wet bepaalt in art. 8:

De interne gegevensbank voor de rechtspraak bevat integraal alle beslissingen van de gerechten.

De beslissingen van ieder gerecht zijn enkel toegankelijk voor de leden van dat gerecht.

971 Presidentenvergadering, Privacyreglement e-archief gerechten, ongepubliceerd.

voort te zetten, wordt een lichte wending gemaakt richting het model van de definitiestudie George. Daarin werden echter goede selectie en metadatering in de lokale databanken wel als voorwaarden voor een goede ontsluiting geformuleerd.⁹⁷² In Nova Porta Iuris zijn de mogelijkheden hiertoe weliswaar uitgebreid, maar de aanwezigheid van voldoende (gekwalificeerde) menskracht blijft problematisch.

Goede collecties op specifieke rechtsterreinen worden belangrijk gevonden, maar komen toch moeilijk van de grond. Een mogelijke verklaring hiervoor zou overigens ook kunnen liggen in het toegenomen aantal tijdschriften dat binnen Porta Iuris wordt ontsloten. Het verbeteren van de centrale toegang tot digitale (want toen nog vaak papieren en verspreid aanwezige) bronnen was een van de doelstellingen van George. Nu steeds meer gespecialiseerde tijdschriften op de markt komen, die bovendien voor iedereen direct op Porta Iuris toegankelijk zijn, kan worden geprofiteerd van de selectiewerkzaamheden die door de tijdschriftredacties worden gedaan. Dit laat de behoefte aan een brede eigen uitsprakenvoorziening onverlet, maar is mogelijk wel een verklaring voor een minder urgente behoefte om een eigen redactionele selectie te maken uit de uitspraken die een zaakoverstijgend belang hebben.

De opkomst en het succes van Rechtspraak.nl is door geen enkele studie voorzien, terwijl deze databank ook intern veel wordt geraadpleegd. Feitelijk heeft de Rechtspraak.nl-databank de rol van de centrale databank – zoals gedefinieerd in Centraal Register, Kopenhagen/Kaptein en Moltmaker-I/II – overgenomen, zij het dat de selectie niet centraal maar decentraal plaatsvindt.

Het model van Nova Porta Iuris, waarin de E-archieven breder toegankelijk zijn en integraal met de andere databanken kunnen worden doorzocht, en waarin collectievorming kan plaatsvinden met aanzienlijk minder tijdsinvestering, lijkt een oplossing te kunnen bieden voor de problemen die in het oude model werden ervaren.

Met de groei van de E-archieven en andere verzamelingen rijst wel de vraag hoe een dergelijke databank kwantitatief hanteerbaar kan worden gehouden. Dit begrip kwamen we eerder tegen als een juridische eis van digitale toegankelijkheid,⁹⁷³ maar voor de ontsluiting van interne uitsprakenverzamelingen is het niet zozeer een juridische als wel een praktische eis. Computerondersteuning zal hierbij een belangrijke rol kunnen spelen. Verderop in dit boek zullen we hierop uitgebreid terugkomen.⁹⁷⁴

3.3.2 Databank consistente straftoemeting: een tussenbalans

Zoals we zagen,⁹⁷⁵ kreeg de DCST reeds veel belangstelling voordat deze überhaupt was gerealiseerd. Het feitelijke gebruik van de databank viel in de praktijk daarom misschien des te meer tegen. In het gebruikersonderzoek van Porta Iuris stond DCST onderaan de

972 [Huurman en Korte 1998, par. 5.4].

973 *Vide supra*: § 2.4.5.

974 *Vide infra*: met name de hoofdstukken 5 t/m 7.

975 *Vide supra*: § 3.2.1.6.

populariteitslijst, met bezoekcijfers die nog geen 1% van de algemene jurisprudentiedatabank bedroegen.⁹⁷⁶ Ook uit het onderzoek van Schoep en Schuyt⁹⁷⁷ bleek een zeer beperkt gebruik. Twee oorzaken wijzen ze hiervoor aan: onvoldoende aansluiting van de databank op de werkwijze van de rechter bij straftoemingsbeslissingen alsmede onhandigheid in gebruik.⁹⁷⁸ Daarnaast bleek de aanlevering van uitspraken door de gerechten, net als bij de andere collecties,⁹⁷⁹ een continu knelpunt.⁹⁸⁰

De gebrekkige functionaliteit uitte zich vooral in te veel of juist te weinig resultaten; mede omdat de statistische analyse die in het oorspronkelijke model van Oskamp⁹⁸¹ was voorzien uit het ontwerp was gehaald. In een poging om de DCST gebruiksvriendelijker te maken hebben Van Tulder en Diephuis getracht de statistiek weer terug te brengen in de databank, zodat de gebruiker een handzamer resultaatset zou krijgen.⁹⁸² Hun ideeën zijn evenwel niet uitgevoerd. In Nova Porta Iuris blijft DCST niet behouden, wel zijn er plannen voor een nieuwe straftoemingsdatabank.⁹⁸³

Ook al vallen de gebruikersstatistieken tegen, uit de jurisprudentie blijkt toch dat de DCST in de raadkamer regelmatig wordt gebruikt.⁹⁸⁴ Op Rechtspraak.nl zijn zeker zeventien uitspraken te vinden⁹⁸⁵ waarin de rechter expliciet de in de DCST gevonden resultaten in zijn strafmotivering betreft: acht hofarresten en negen rechtbankvonnissen.⁹⁸⁶ Van die laatste was het in twee gevallen niet de rechtbank zelf die onderzoek deed in de databank, maar de officier van justitie⁹⁸⁷ of de raadsman.⁹⁸⁸

Een tweede observatie is dat de databank vooral wordt gebruikt in zaken met enkelvoudige tenlasteleggingen, of, indien er wel sprake is van een meervoudige tenlastelegging (meestal met verboden wapenbezit als tweede feit), dat dan de rechterlijke naspeuringen in de DCST zich beperken tot de gemiddelde straf voor het hooffdelict. Opmerkelijk is ook dat in de vijftien gevallen waarin de rechter zelf de databank raadpleegde, het hooffdelict moord (dertien keer) of doodslag (twee keer) betrof, terwijl de databank oorspronkelijk juist was opgezet met andere delictsgroepen op het oog (drugshandel, zedendelicten, mensenhandel).⁹⁸⁹

976 [Bistro 2007c, p. 79].

977 [Schoep en Schuyt 2005].

978 Ibid., p. 50.

979 *Vide supra*: § 3.3.1.3.

980 [Schoep en Schuyt 2005, p. 66].

981 [Oskamp 1998].

982 [van Tulder en Diephuis 2007].

983 [Beaujean 2012].

984 Daarnaast is DCST gebruikt voor analyse van straftoemeting in de praktijk: [van Tulder en Diephuis 2006].

985 Dit jurisprudentieonderzoekje is afgesloten op 02-10-2011.

986 Waarvan er één twijfelgeval is. In ECLI:NL:RBAMS:2009:BH5192 wordt de databank niet expliciet genoemd, maar staat: "(D)e rechtbank (is) op grond van een onderzoek naar straffen in 'soortgelijke' zaken (...) tot de strafoplegging (...) gekomen."

987 ECLI:NL:RBMAA:2009:BJ2361.

988 ECLI:NL:RBSHE:2009:BI7457.

989 [Duker 2003, p. 109].

Opvallend zijn ook de verschillen in de uitkomsten die de gebruikers van de databank zeggen te krijgen. In acht gevallen vermeldt de rechter expliciet dat hij DCST heeft bevestigd op de gemiddelde straf bij het enkelvoudige delict moord. In twee gevallen vindt de rechter een bandbreedte van tien tot vijftien jaar,⁹⁹⁰ in één geval acht tot achttien jaar,⁹⁹¹ in één geval vijf tot twintig jaar⁹⁹² en in vier gevallen – allemaal hofarresten – twaalf tot achttien jaar.⁹⁹³

Een opmerkelijk standpunt over DCST treffen we ook aan in de conclusie van AG Jörg in een zaak waarbij in een kale, enkelvoudige moord zonder recidive het gerechtshof⁹⁹⁴ de verdachte tot een levenslange gevangenisstraf had veroordeeld. Na zelf met behulp van DCST een uitvoerige analyse te hebben gemaakt van andere zaken waarin levenslang was opgelegd, constateert Jörg dat de straftoemeting zodanig afwijkt van de in de databank opgenomen zaken dat, door deze afwijking niet te motiveren, het hof zijn motiveringsplicht heeft geschonden.⁹⁹⁵ Het arrest van het hof werd wel vernietigd, maar aan een oordeel over de door Jörg gesuggereerde verplichting om DCST te raadplegen en een extra motiveringseis op te leggen bij afwijken van de daarin gevonden resultaten, kwam de Hoge Raad niet toe.⁹⁹⁶ DCST speelde nog een aardige bijrol in een arrest uit 2010,⁹⁹⁷ waarin het OM zich erover beklaagde dat het hof⁹⁹⁸ bij de strafoplegging rekening had gehouden met de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling.⁹⁹⁹ AG Vellinga concludeerde:

Bij de bepaling van de hoogte van de op te leggen vrijheidsstraf oriënteert het Hof zich op de straffen die volgens de databank consistente straftoemeting zijn opgelegd voor een enkelvoudige moord. Die databank is gevuld met zaken, ten tijde van het arrest van het Hof vrijwel alle gewezen voordat de nieuwe VI-regeling was ingevoerd. Bij die uitspraken kan met een voor de verdachte bezwarender vorm van executie van de vrijheidsstraf als voorzien in de nieuwe VI-regeling geen rekening gehouden zijn.¹⁰⁰⁰

Het hof verlaagde de mede op het in de DCST gevondene daarom met een jaar, hetgeen door de Hoge Raad wordt gesanctioneerd.¹⁰⁰¹

990 ECLI:NL:RBAMS:2008:BD2242 en ECLI:NL:RBASS:2008:BG8101.

991 ECLI:NL:RBGRO:2009:BI8719.

992 ECLI:NL:RBZLY:2010:BM8126.

993 ECLI:NL:GHARN:2008:BF3955, ECLI:NL:GHARN:2008:BG1517, ECLI:NL:GHAMS:2009:BI1783 en ECLI:NL:GHARN:2010:BN3079.

994 ECLI:NL:GHSHE:2008:BC5105.

995 ECLI:NL:PHR:2009:BI2315. Het gebruik van de DCST staat vermeld in noot 40.

996 ECLI:NL:HR:2009:BI2315.

997 ECLI:NL:HR:2010:BK9252.

998 ECLI:NL:GHARN:2008:BF3955.

999 BWBR0023021.

1000 ECLI:NL:PHR:2010:BK9252, ov. 8.

1001 Een vergelijkbare situatie was al aan de orde in ECLI:NL:HR:2010:BK6356: AG Machielse concludeerde (ECLI:NL:PHR:2010:BK6356) vergelijkbaar als AG Vellinga in de in noot 1000 genoemde conclusie; de Hoge Raad kwam op grond van art. 81 Wet RO niet tot een inhoudelijk oordeel.

3.4 Externe publicatie

In de eerste paragrafen van dit hoofdstuk hebben we onder meer besproken hoe Rechtspraak.nl – thans het belangrijkste kanaal voor de algemene verstrekking van uitspraken – tot stand is gekomen en technisch en organisatorisch in elkaar steekt. In deze paragraaf zullen we ons richten op de vraag op welke wijze en in welke mate in Nederland wordt voldaan aan het juridisch kader voor de publicatie van uitspraken, zoals we dat in hoofdstuk 2 in kaart hebben gebracht. Rechtspraak.nl speelt daarbij natuurlijk een belangrijke rol, maar ook de eigen website van de (AB) RvS komt ter sprake. Andere geschilbeslechtinginstanties behandelen we apart, in § 3.5.

We hanteren in deze § 3.4 dezelfde indeling die we ook in hoofdstuk 2 hebben gehanteerd: openbaarheid (§ 3.4.1), verstrekking (§ 3.4.2), toegankelijkheid (§ 3.4.3) en anonimisering (§ 3.4.4). In § 3.4.5 sluiten we af met enkele conclusies.

3.4.1 Openbaarheid

Het bestaan van internet heeft alleen in het bestuursrecht geleid tot beleidswijzigingen met betrekking tot de wijze waarop uitspraken openbaar worden gemaakt. Zoals eerder aan de orde kwam¹⁰⁰² kon de openbaarmakingspraktijk bij de rechtbanken niet altijd genade vinden in de ogen van de AB RvS.¹⁰⁰³ Mede omdat er ook intern onvrede bestond over de wijze van openbaarmaking, is de praktijk aangepast aan de wettelijke vereisten:¹⁰⁰⁴ vanaf 1 januari 2009 worden partijen ter zitting geïnformeerd over de datum van uitspraak. De openbaarmaking geschiedt op een afzonderlijke openbaarmakingszitting of voorafgaand aan een gewone zitting. Problemen kunnen mogelijk ontstaan bij aanhoudingen of vervroegde uitspraken: in dat gevallen moet worden gecommuniceerd met partijen. Voor die situatie is ervoor gekozen om via Rechtspraak.nl partijen op de hoogte te brengen van de uitspraakdatum.¹⁰⁰⁵ Deze oplossing volgt die van de AB RvS, die eveneens aparte openbaarmakingszittingen kent. Een lijst met zaken waarin op woensdag uitspraak wordt verwacht, staat vanaf de eraan voorafgaande maandag gepubliceerd.¹⁰⁰⁶

In 2006 deed de Commissie verbetervoorstellen bestuursrecht – een rechtspraak-interne commissie – in haar eindrapport¹⁰⁰⁷ het voorstel om openbaarmaking van uitspraken door

1002 *Vide supra*: § 2.2.2.5.

1003 Zie naast de in noot 109 genoemde jurisprudentie bijvoorbeeld ook: ECLI:NL:RVS:2008:BC5810, ECLI:NL:RVS:2008:BC6442, ECLI:NL:RVS:2008:BC7652, ECLI:NL:RVS:2008:BC8519, ECLI:NL:RVS:2008:BD0327.

1004 [Rvdr 2008c].

1005 <agendaub.rechtspraak.nl>.

1006 <raadvanstate.nl/uitspraken/actuele_uitspraken/informatie>.

1007 [Commissie Derksen 2006].

publicatie op Rechtspraak.nl mogelijk te maken. De commissie stelde daartoe als nieuwe tekst van art. 8:78 Awb voor:

*Het uitspreken van de beslissing, bedoeld in artikel 8:77, eerste lid, onder c, kan in het openbaar geschieden door publicatie op de website van de rechtbank. Publicatie op deze website van de uitspraak dan wel de beslissing kan indien de zaak in het openbaar is behandeld ongeanonimiseerd plaatsvinden.*¹⁰⁰⁸

Het voorstel heeft geen vervolg gekregen.

3.4.2 Actieve verstrekking: beleid en uitvoering

In deze paragraaf onderzoeken we zowel de beleidsontwikkeling met betrekking tot de actieve verstrekking van uitspraken, als de feitelijke uitvoering van dat beleid. Het is natuurlijk vooral het uiteindelijke resultaat dat we willen toetsen aan het juridische kader, maar voor een goed beeld dienen de beleidsintenties in de beschouwingen te worden betrokken.

De verantwoordelijkheid voor de actieve verstrekking van rechterlijke uitspraken ligt bij een groot aantal organisaties, en deze zullen in de volgende paragrafen de revue passeren. We beginnen met twee organen die in het bijzonder verantwoordelijk zijn (geweest) voor de ontwikkeling van het landelijk beleid met betrekking tot de publicatie van uitspraken: de Rvdr (§ 3.4.2.1) en de redactieraad van Rechtspraak.nl (§ 3.4.2.2).

Vervolgens behandelen we de rechtsprekende instanties zelf. Mede omdat Aanbeveling R(95)11 een onderscheid maakt tussen de publicatieverplichtingen van de hoogste appelcolleges en de feitelijke instanties, zullen ook wij deze afzonderlijk behandelen. Allereerst de vier hoogste colleges: Hoge Raad (§ 3.4.2.3), AB RvS – het enige college dat, naast het ter beschikking stellen van het merendeel van zijn uitspraken op Rechtspraak.nl, ook een eigen website met uitsprakendatabank heeft (§ 3.4.2.4) – CRvB (§ 3.4.2.5) en CBb (§ 3.4.2.6). Vervolgens bespreken we twee kamers die geacht kunnen worden vanwege hun bijzondere competentie en het grote maatschappelijk belang van hun uitspraken een bijzondere verantwoordelijkheid te hebben: de Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam (§ 3.4.2.7) en de Afdeling intellectuele eigendom van de Rechtbank Den Haag (§ 3.4.2.8). In § 3.4.2.9 behandelen we de rechtbanken en gerechtshoven. De rechterlijke instanties in het Caribisch deel van het Koninkrijk behandelen we in § 3.4.2.10, de internationale verplichtingen van Nederlandse instanties tot verstrekking van uitspraken komt aan de orde in § 3.4.2.11. In § 3.4.2.12 ten slotte trekken we enkele conclusies.

---

¹⁰⁰⁸ Ibid., p. 17.

3.4.2.1 Raad voor de rechtspraak

Alhoewel de gerechten zelf verantwoordelijk zijn voor de publicatie van uitspraken, kan de Rvdr trachten sturend op te treden ten aanzien van het publicatiebeleid dat door de gerechten wordt gevoerd. We onderzoeken de wijze waarop de beleidsvoornemens dienaangaande in de jaardocumenten van de Rvdr zijn geëxpliciteerd.

Alhoewel de uitsprakendatabank al vanaf eind 1999 bestaat, en de publicatie van uitspraken expliciet is opgenomen in de Contourennota modernisering rechterlijke organisatie,¹⁰⁰⁹ valt het op dat in de eerste jaarplannen van de Rvdr – die van 2003,¹⁰¹⁰ 2004,¹⁰¹¹ 2005¹⁰¹² en 2006¹⁰¹³ – met geen woord over de publicatie van uitspraken wordt gerept. Ook in het meerjarenplan ‘Agenda van de Rechtspraak 2005-2008’ is er een blinde vlek voor het belang van de publicatie van uitspraken, terwijl verstrekking van andersoortige documenten wel wordt genoemd:

Ten slotte zal bij de verdere ontwikkeling van bestaande instrumenten er voor worden gezorgd dat deze bijdragen aan een grotere transparantie van de Rechtspraak. Hierbij gaat het om belangrijke documenten als begrotingen, jaarplannen en jaarverslagen, maar bijvoorbeeld ook om actieve (publieks)voorlichting en informatievoorziening via internet. Met name de voorlichting op scholen en universiteiten zal de komende jaren bijzondere aandacht krijgen.¹⁰¹⁴

Pas in het Jaarplan 2007 wordt aandacht besteed aan de publicatie van uitspraken, in de allerlaatste regel van de paragraaf over communicatiebeleid:

Tot slot wordt ernaar gestreefd het aantal zaken dat op www.rechtspraak.nl wordt geplaatst, te vergroten.¹⁰¹⁵

In het Meerjarenplan 2008-2011 is er op verschillende plaatsen aandacht voor de publicatie van uitspraken. In de inleiding lezen we:

(D)e komende jaren (zullen) veel meer uitspraken op internet worden gepubliceerd.¹⁰¹⁶

En in het hoofdstuk ‘Transparantie’ staat:

De publicatie van uitspraken (ontsluiten via internet en de mate van anonimiseren) is nog onderwerp van discussie. Na een keuze moet (...) een vertaling in wetgeving plaatsvinden.¹⁰¹⁷

1009 Kamerstukken II 1998-1999, 26 352, nr. 2, p. 23.

1010 [Rvdr 2003a].

1011 [Rvdr 2004b].

1012 [Rvdr 2005a].

1013 [Rvdr 2006a].

1014 [Rvdr 2004a, p. 23].

1015 [Rvdr 2006b, p. 21].

1016 [Rvdr 2007a, p. 7].

1017 Ibid., p. 10.

Alhoewel het voorontwerp Awoi¹⁰¹⁸ daarbij niet wordt genoemd, kan deze opmerking moeilijk anders dan in de context van dat voorontwerp worden gelezen; uitspraken werden toen immers al via internet ontsloten en volgens de gepubliceerde richtlijnen geanonimiseerd.

In het hoofdstuk ‘Betrouwbare rechtspraak’ is genoemde ‘discussie’ echter niet aan de orde:

*Uitspraken moeten kenbaar zijn en dienen, wanneer relevant, op internet te worden gepubliceerd.*¹⁰¹⁹

In het hoofdstuk ‘Te bereiken resultaten’ komt dit nog in iets ruimere redactie terug:

*In de komende jaren zal stapsgewijs worden toegewerkt naar een situatie waarin alle rechterlijke uitspraken van enige algemene relevantie op het internet worden gepubliceerd.*¹⁰²⁰

Wat wordt verstaan onder ‘enige algemene relevantie’ wordt niet gespecificeerd.

In de jaarplannen die op dit Meerjarenplan 2008-2011 zijn gebaseerd, vinden we deze doelstellingen terug, al zijn de kwantificerende bijvoeglijke naamwoorden iets minder krachtig. Het Jaarplan 2008 vermeldt:

*Een groot aantal gerechten heeft als doelstelling in 2008 het aantal op Rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken te verhogen.*¹⁰²¹

In het Jaarplan 2009 lezen we:

*De Rechtspraak streeft ernaar in 2009 meer uitspraken op rechtspraak.nl te publiceren.*¹⁰²²

En ook het Jaarplan 2010 doet kond van de goede voornemens:

*Diverse gerechten zullen in 2010 lokaal extra aandacht besteden aan het publiceren van uitspraken.*¹⁰²³

Niet wordt vermeld welke gerechten worden bedoeld, of waarom niet alle gerechten (extra) aandacht aan het publiceren zouden moeten besteden.

Bijzondere aandacht voor de tijdigheid van de uitsprakenpublicatie is er in het Jaarplan 2008:

*Ook wordt gestreefd om de vonnissen zo snel mogelijk na de uitspraak ter zitting op de website te plaatsen.*¹⁰²⁴

1018 *Vide supra*: § 2.3.2.2.2.3.

1019 [Rvdr 2007a, p. 24].

1020 *Ibid.*

1021 [Rvdr 2007d, p. 17].

1022 [Rvdr 2009a, p. 14].

1023 [Rvdr 2010c, p. 31].

1024 [Rvdr 2007d, p. 17].

Alsmede in het Jaarplan 2009:

*Daarnaast investeren de gerechten in een zo actueel mogelijke informatievoorziening via het publiceren van uitspraken op de website.*¹⁰²⁵

In 2010 verscheen ‘Visie op de rechtspraak’,¹⁰²⁶ een document waarvan de status wat moeilijk is te duiden,¹⁰²⁷ maar waarin gerefereerd lijkt te worden aan de publicatie van uitspraken:

*In 2020 is het aanbrengen en het volgen van zaken en het inbrengen van stukken digitaal mogelijk en zijn uitspraken volledig digitaal ontsloten.*¹⁰²⁸

Het bevreemdt dat een bepaling over de publicatie van uitspraken in één zin staat met het aanbrengen van zaken en het inbrengen van stukken, maar het gebruik van het woord ‘ontsluiten’ sluit uit dat elektronische toezending aan partijen is bedoeld. Ook de betekenis van het woord ‘volledig’ is niet geheel duidelijk. Het zou iets kunnen zeggen over de volledigheid van de individuele uitspraken – niet louter een samenvatting, of misschien zelfs ‘niet-geanonimiseerd’ – maar het ontbreken van een lidwoord of kwantitatieve aanduiding bij ‘uitspraken’ doet vermoeden dat het toch vooral betrekking heeft op de reikwijdte: alle uitspraken.

In het Meerjarenplan 2011-2014 ontbreekt het publicatiebeleid weer volledig. Wel wordt melding gemaakt van het plan om in 2014 een ‘uitsprakenregister’ te hebben:

*(W)aarin uitspraken in digitaal authentieke vorm toegankelijk zijn voor belanghebbenden.*¹⁰²⁹

Dat het hier niet om gaat om de uitsprakendatabank kan worden afgeleid uit het feit dat het om ‘authentieke’ uitspraken gaat (derhalve ongeanonimiseerd) die voor ‘belanghebbenden’¹⁰³⁰ (en dus niet ‘belangstellenden’) beschikbaar zijn. In het Jaarplan 2011 wordt het voornemen tot een uitsprakenregister herhaald,¹⁰³¹ eveneens zonder iets te zeggen over de verstrekking van uitspraken aan het algemeen publiek. In het Jaarplan 2012 zijn weliswaar aparte secties gewijd aan ‘digitale toegankelijkheid’¹⁰³² en ‘communicatie en openbaarheid’,¹⁰³³ maar de publicatie van uitspraken komt niet ter sprake.

In het Jaarplan 2013¹⁰³⁴ is er nog meer aandacht voor digitalisering, maar ook hier geen expliciete aandacht voor de publicatie van uitspraken. In de sectie over ‘Communicatie en

1025 [Rvdr 2009a, p. 19-20].

1026 [Rvdr 2010f].

1027 “Deze herziene visie vormt de basis van de volgende Agenda van de Rechtspraak, die met gebruikmaking van al het materiaal dat in de toekomstverkenning is verzameld, zal worden opgesteld.” [Rvdr 2010f, p. 5].

1028 [Rvdr 2010f, p. 29].

1029 [Rvdr 2010a, p. 15].

1030 Vgl. bijvoorbeeld [Rvdr 2007f], waarin specifiek professionele partijen (zoals de IND en het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen) als mogelijke gebruikers van dit register worden genoemd.

1031 [Rvdr 2011b, p. 18].

1032 [Rvdr 2012a, par. 3.2].

1033 Ibid., par. 4.4.

1034 [Rvdr 2013a].

openbaarheid¹⁰³⁵ wordt wel aandacht gevraagd voor implementatie van de nieuwe persrichtlijn¹⁰³⁶ en de inzet van sociale media, maar niet voor implementatie van de nieuwe selectiecriteria.¹⁰³⁷

Anders dan bij de jaarplannen uit de beginjaren van de Rvdr, gaan veel jaarverslagen uit die tijd wel in op de publicatie van uitspraken. Zo vermeldt het Jaarverslag 2002:

*Op de site worden uitspraken gepubliceerd die juridisch vernieuwend of om een andere reden interessant zijn, en uitspraken die op belangstelling van het publiek kunnen rekenen.*¹⁰³⁸

Het Jaarverslag 2003 meldt alleen dat 9.000 nieuwe uitspraken werden toegevoegd,¹⁰³⁹ en het Jaarverslag 2004 maakt melding van een nieuwe zoeksystematiek.¹⁰⁴⁰ Terwijl het Jaarverslag 2005¹⁰⁴¹ zwijgt over het publiceren van uitspraken gaat het Jaarverslag 2006 wel weer vrij uitgebreid in op de toename van het aantal gepubliceerde uitspraken.¹⁰⁴² Ook in het Jaarverslag 2007 wordt deze tendens gesignaleerd:

*Ondanks een enigszins teruglopende instroom van zaken is het aantal gepubliceerde uitspraken op Rechtspraak.nl in 2007 gestegen, van ruim 14.500 tot bijna 16.000. Daarbij valt op dat er nog grote onderlinge verschillen zijn in het aantal uitspraken dat gerechten publiceren.*¹⁰⁴³

De jaarverslagen van 2008,¹⁰⁴⁴ 2009¹⁰⁴⁵ en 2010¹⁰⁴⁶ laten het onderwerp – ondanks de hierboven geciteerde expliciete beleidsvoornemens in de jaarplannen – onbesproken. Het Jaarverslag 2011 daarentegen staat wel bij het onderwerp stil en meldt dat het aantal gepubliceerde uitspraken ten opzichte van 2010 met ruim 21% is toegenomen.¹⁰⁴⁷ Meer kwantificering nog vinden we in het Jaarverslag 2012:¹⁰⁴⁸ melding wordt gemaakt van het totaal aantal gepubliceerde uitspraken in 2012 (23.225) en de verdeling over de soorten colleges. Er wordt geconstateerd dat ten opzichte van 2011 het aantal gepubliceerde uitspraken is afgenomen met 3,6%, maar dat de publicatiegraad toenam “(D)oordat het aantal (voor publicatie rele-

1035 Ibid., par. 5.4.

1036 [Presidentenvergadering 2013]. *Vide supra*: § 2.4.4. Het gedeelte dat betrekking heeft op de publicatie van uitspraken is onveranderd ten opzichte van de oude versie, zodat deze verwijzing geacht kan worden op de publicatie van uitspraken geen betrekking te hebben.

1037 *Vide supra*: § 2.3.2.2.3.

1038 [Rvdr 2003b, p. 20].

1039 [Rvdr 2004c, p. 45].

1040 [Rvdr 2005b, p. 44].

1041 [Rvdr 2006c].

1042 [Rvdr 2007e, p. 9].

1043 [Rvdr 2008b, p. 10].

1044 [Rvdr 2009b].

1045 [Rvdr 2010d].

1046 [Rvdr 2011c].

1047 [Rvdr 2012b, par. 2.2.3].

1048 [Rvdr 2013b, p. 19].

vante) uitspraken nog meer daalde.” Daarbij is niet vermeld welke maatstaf wordt gehanteerd om te bepalen of een uitspraak voor publicatie relevant is.

De conclusie die we uit de analyse van alle jaarplannen van de Rvdr kunnen trekken, is dat daaruit slechts een gering ambitieniveau spreekt met betrekking tot de publicatie van uitspraken. Indien het onderwerp al wordt genoemd, dan worden slechts algemene, niet gekwantificeerde beleidsvoornemens uitgesproken. Opvallend is dat geen enkel jaarverslag een expliciete kwalitatieve of kwantitatieve evaluatie maakt van het voor dat jaar geformuleerde beleidsvoornemen, alleen het Jaarverslag 2012 zet een stap in de goede richting. Wellicht ten overvloede wijzen we erop dat we hiermee geen uitspraak doen over de vraag in hoeverre de – redelijk vaag geformuleerde – beleidsvoornemens daadwerkelijk zijn uitgevoerd. We evalueren hier alleen de informatie in de jaardocumenten van de Rvdr zelf. Een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van de publicatie komt later in aan de orde.¹⁰⁴⁹

3.4.2.2 Redactieraad Rechtspraak.nl/CCW

De formele invloed van de redactieraad Rechtspraak.nl (en later de CCW) om sturend op te treden met betrekking tot de publicatie van uitspraken is even beperkt als die van de Rvdr. Vanwege de specifieke taakopdracht heeft de publicatie van uitspraken bij de redactieraad wel meer aandacht gekregen. Toen uit onderzoek¹⁰⁵⁰ was gebleken dat meer dan 50% van de uitspraken die van rechtbanken en gerechtshoven in commerciële tijdschriften werden gepubliceerd, niet op Rechtspraak.nl was geplaatst, wendde de voorzitter van de redactieraad zich in 2005 met een brief tot de gerechtsbesturen:¹⁰⁵¹ Hij stelde:

Voor 1999 publiceerde de rechtspraak nooit zelf uitspraken. Met de komst van Rechtspraak.nl heeft de rechtspraak echter een medium in handen gekregen om haar eigen uitspraken aan derden ter beschikking te stellen. Alle partijen, zoals uitgevers, overheidsorganisaties en wetenschap, kunnen wij zo op een gelijke en controleerbare wijze bedienen. Een consequente selectie en publicatie van uitspraken door alle gerechten is daarbij echter wel een voorwaarde. Ik vraag hiervoor nadrukkelijk uw medewerking.

In de brief wordt er bovendien nog eens op gewezen dat alle uitspraken die in juridische tijdschriften worden gepubliceerd, voor plaatsing in aanmerking komen:¹⁰⁵²

(H)et (is) evident (...) dat alle gepubliceerde uitspraken in vakbladen voldoen aan de selectiecriteria voor de eigen website van de Rechtspraak.¹⁰⁵³

1049 Voor zover het de gerechten betreft waarop de beleidsplannen van de Rvdr betrekking hebben, *vide infra*: § 3.4.2.5 t/m 3.4.2.9.

1050 [van Opijnen 2006c].

1051 [Redactieraad Rechtspraak.nl 2005].

1052 Dit stond reeds in de Selectiecriteria 1999 zelve, *vide supra*: § 2.3.2.2.3.

1053 [Redactieraad Rechtspraak.nl 2005].

De brief deed een aantal suggesties ter verbetering, waaronder het zorgen voor een actieve lokale redactieraad, het formuleren van quota en het opstellen van richtlijnen bij publicitair gevoelige zaken, zodat meteen na uitspraak tot publicatie kan worden overgegaan.¹⁰⁵⁴

Voor het publiceren van alle uitspraken heeft de redactieraad zich nooit uitgesproken. Integendeel, bij monde van de voorzitter stelde de redactieraad in 2010:

*(Publicatie van alle rechterlijke uitspraken) leidt (...) niet tot een betere controle op de rechter, maar slechts tot verkwisting van belastinggeld. De kosten van grootschalige publicatie zitten niet alleen in techniek, maar vooral in personeel. Van de rechtspraak mag verwacht worden dat zij zorgvuldig omgaat met de privacy van procespartijen. Uitspraken moeten worden geanonimiseerd en dat kost veel tijd, en dus veel geld. Belastinggeld. Met publicatie van alle uitspraken bewijzen we de samenleving geen grote dienst.*¹⁰⁵⁵

In 2011 boog de redactieraad zich over de herziening van de selectiecriteria¹⁰⁵⁶ hetgeen leidde tot vaststelling ervan in 2012.¹⁰⁵⁷ De voorzitter van de redactieraad verwacht van de nieuwe criteria meer transparantie naar de buitenwereld, meer helderheid voor de gerechten zelf, maar ook een toename van het aantal gepubliceerde uitspraken.¹⁰⁵⁸

3.4.2.3 Hoge Raad

De Hoge Raad participeert vanaf het begin in Rechtspraak.nl,¹⁰⁵⁹ onder meer door participatie in het dagelijks bestuur van de redactieraad Rechtspraak.nl¹⁰⁶⁰ en later de CCW.¹⁰⁶¹ De Hoge Raad heeft echter vanaf het begin onafhankelijkheid getoond in zijn opvattingen over de publicatie van uitspraken. Op 9 december 1999 liet de Hoge Raad aan ELRO weten:

De Hoge Raad gaat ervan uit dat naar hedendaagse rechtsopvattingen in het openbaar uitspraak doen betekent: mededelen van het dictum ter openbare zitting en het terstond daarna openbaar maken van de – in beginsel – volledige uitspraak op Internet. Daarin ligt besloten, dat de Hoge Raad ernaar streeft op deze wijze al zijn uitspraken – via ELRO – op Internet beschikbaar te stellen (uitzonderingen daargelaten, zoals Mulderzaken). (...) Voorlopig stuit publicatie van alle uitspraken op de daaraan in verband met anonimiseren te maken kosten en wordt volstaan met openbaarmaking van – naar het oordeel van de Hoge Raad – belangwekkende uitspraken op Internet. ELRO is er mee bekend dat de Hoge Raad voornemens is t.z.t. het standpunt in te nemen dat ELRO in de situatie dat alle uitspraken van de Hoge Raad worden openbaar gemaakt op

1054 Een bepaling van die strekking werd later ook in de Persrichtlijn opgenomen. *Vide supra*: § 2.4.4.

1055 [Philippart 2010], zie ook [Redactie Rechtspraak.nl 2010a].

1056 [Redactie Rechtspraak.nl 2012a].

1057 *Vide supra*: § 2.3.2.2.3.

1058 [Redactie Rechtspraak.nl 2012c].

1059 *Vide supra*: § 3.1.2.

1060 *Vide supra*: § 3.1.4.1.

1061 *Vide supra*: § 3.1.4.2.

*Internet (dus op termijn), het enige kanaal vormt waarlangs uitspraken naar buiten worden gebracht en aan “derden” ter beschikking worden gesteld.*¹⁰⁶²

Dit standpunt was eerder dat jaar eveneens verwoord in een notitie aan het ministerie.¹⁰⁶³ De uitzonderingen – waarvan hierboven de Mulderzaken als voorbeeld waren genoemd – zijn echter door de Hoge Raad nergens (voor het publiek zichtbaar) omschreven, anders dan dat bij de andere hoogste appelcolleges het geval is.¹⁰⁶⁴

Er zijn bovendien aanzienlijke verschillen in het feitelijke publicatiebeleid tussen de kamers van de Hoge Raad. In Figuur 3-10¹⁰⁶⁵ zijn deze verschillen in beeld gebracht.

De civiele kamer publiceert vanaf (vrijwel) het begin van Rechtspraak.nl alle uitspraken. Zaken die (volledig) op basis van art. 81 Wet RO¹⁰⁶⁶ zijn afgedaan, zijn hierbij inbegrepen, omdat hiervoor (vrijwel) altijd een conclusie is geschreven.¹⁰⁶⁷ De strafkamer daarentegen publiceert slechts een gedeelte van de uitspraken op Rechtspraak.nl. In de tabel is een onderscheid gemaakt tussen de inhoudelijke en niet-inhoudelijke uitspraken. Laatstgenoemde groep (rij H) bestaat uit de peken (rij G)¹⁰⁶⁸ en de zaken die volledig op basis van art. 81 Wet RO zijn afgedaan (rij F). De inhoudelijke zaken beslaan naast de rolzaken die inhoudelijk zijn afgedaan (rij I), de herzieningen (rij J).

Van de inhoudelijke uitspraken wordt nooit meer dan 68% gepubliceerd (rij O) – na een piek van 67,8% in 2007 is dit percentage teruggelopen naar 52,3% in 2010. Criteria voor welke zaken wel en niet op Rechtspraak.nl worden geplaatst, zijn niet bekend.

Bij de belastingkamer ten slotte werd tot en met 2009 slechts een gedeelte van de inhoudelijke uitspraken gepubliceerd,¹⁰⁶⁹ maar sinds 2010 worden vrijwel alle uitspraken gepubliceerd, inclusief (vrijwel) alle art. 81 Wet RO-zaken. Bij de interpretatie van de cijfers moet er rekening mee worden gehouden dat bij de gepubliceerde ‘uitspraken’ (rij S) eveneens de conclusies zijn meegenomen die sinds medio oktober 2004¹⁰⁷⁰ worden gepubliceerd zodra

1062 [Hoge Raad 1999b].

1063 [Hoge Raad 1999c].

1064 *Vide infra*: § 3.4.2.4 t/m § 3.4.2.6.

1065 Kwantitatief onderzoek verricht in maart 2011. Bronnen: databank Rechtspraak.nl en [Hoge Raad 2011], [Hoge Raad 2009b], [Hoge Raad 2007], [Hoge Raad 2005].

1066 Art. 81 Wet RO luidt: “*Indien de Hoge Raad oordeelt dat een aangevoerde klacht niet tot cassatie kan leiden en niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling, dan kan hij zich bij de vermelding van de gronden van zijn uitspraak te dier zake beperken tot dit oordeel.*”

1067 In Figuur 3-10 zijn alleen de gedane uitspraken vermeld, en niet de genomen conclusies. Dit is overigens niet voldoende om te verklaren dat er soms meer uitspraken op Rechtspraak.nl lijken te zijn gepubliceerd dan dat er volgens de jaarverslagen zijn geproduceerd. Waarschijnlijk is dit te wijten aan foutieve registraties. Omdat het om afwijkingen gaat die over het algemeen onder de 1% liggen, zijn deze niet significant.

1068 Peken zijn zaken waarin geen cassatiemiddelen zijn ingediend. Ze leiden (vrijwel) altijd tot niet-ontvanke-lijkheid.

1069 Het bepaald lidwoord in “*De uitspraken van de belastingkamer worden (...) op het internet (www.rechtspraak.nl) gepubliceerd.*” ([Hoge Raad 2007, p. 129]) is derhalve misplaatst.

1070 [Hoge Raad 2005, p. 51].

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Civiel										
(A) Artikel 81 RO	151	174	160	147	155	173	170	252	269	303
(B) Inhoudelijk	338	314	330	319	297	290	305	278	258	279
(C) Totale productie	489	488	490	466	452	463	475	530	527	582
(D) Publicatie	436	519	510	482	463	467	477	536	528	583
(E) Publicatie als % van totale productie	89,2%	106,4%	104,1%	103,4%	102,4%	100,9%	100,4%	101,1%	100,2%	100,2%
Straf										
(F) Artikel 81 RO (bij rolzaken , niet peken)	654	483	682	660	709	596	696	639	645	686
(G) Rolzaken, peken	1.448	1.797	1.434	1.538	2.052	1.803	1.707	1.633	1.619	1.369
(H) Totaal niet-inhoudelijk	2.102	2.280	2.116	2.198	2.761	2.399	2.403	2.272	2.264	2.055
(I) Inhoudelijke (rolzaken, niet peken)	911	914	808	626	617	668	631	699	1.100	1.376
(J) Herzieningen	53	77	79	46	69	70	42	103	100	65
(K) Totaal inhoudelijk	964	991	887	672	686	738	673	802	1.200	1.441
(L) Totale productie (H+K)	3.066	3.271	3.003	2.870	3.447	3.137	3.076	3.074	3.464	3.496
(M) Publicatie	317	320	300	316	416	467	456	527	693	753
(N) Publicatie (M) als % van totale productie (L)	10,3%	9,8%	10,0%	11,0%	12,1%	14,9%	14,8%	17,1%	20,0%	21,5%
(O) Publicatie (M) als % van totaal inhoudelijk (K)	32,9%	32,3%	33,8%	47,0%	60,6%	63,3%	67,8%	65,7%	57,8%	52,3%
Belasting										
(P) Artikel 81 RO	199	216	420	435	490	412	372	477	453	432
(Q) Inhoudelijk	598	573	638	648	594	566	491	464	546	536
(R) Totale productie	797	789	1.058	1.083	1.084	978	863	941	999	968
(S) Publicatie	316	310	282	328	335	304	336	289	363	883
(T) Publicatie (S) als % van totale productie (R)	39,6%	39,3%	26,7%	30,3%	30,9%	31,1%	38,9%	30,7%	36,3%	91,2%
(U) Publicatie (S) als % van totaal inhoudelijk (Q)	52,8%	54,1%	44,2%	50,6%	56,4%	53,7%	68,4%	62,3%	66,5%	164,7%

Figuur 3-10. Productie en publicatie van uitspraken bij de Hoge Raad 2001 -2010.¹⁰⁶⁵

zij zijn genomen.¹⁰⁷¹ Door de registratiepraktijk zijn gepubliceerde conclusies en uitspraken niet afzonderlijk te tellen.¹⁰⁷²

Een conclusie uit het voorgaande mag zijn dat de Hoge Raad wel veel, maar niet alle inhoudelijke uitspraken publiceert. Een bijzonderheid van de Nederlandse situatie is art. 81 Wet RO: ook al gaat de Hoge Raad niet inhoudelijk in op de cassatiemiddelen, het feit dat de Hoge Raad dit in bepaalde omstandigheden niet doet is op zichzelf voor praktijk en wetenschap belangrijke informatie. Veel van dergelijke uitspraken waren dan ook jarenlang regelmatig wel in de tijdschriften te vinden, maar niet op Rechtspraak.nl. In de eerste jaren van Rechtspraak.nl ging het nog om enkele tientallen uitspraken per jaar,¹⁰⁷³ inmiddels – zeker na het besluit om ook de art. 81 Wet RO-beslissingen in fiscale zaken te publiceren – zijn dit er nog maar enkele.¹⁰⁷⁴ Als ook de strafkamer zou besluiten om de art. 81 Wet RO-uitspraken altijd te publiceren, zouden we kunnen concluderen dat de Hoge Raad volledig voldoet aan het negatieve selectie criterium van Aanbeveling R(95)11.

3.4.2.4 Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State

De Raad van State heeft sinds 1 november 2000 een eigen internetsite.¹⁰⁷⁵ Een groot deel van de uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak is daarop sinds mei 2002 te raadplegen.¹⁰⁷⁶ Vanaf dat moment zijn diezelfde uitspraken ook te raadplegen in de uitsprakendatabank van Rechtspraak.nl.¹⁰⁷⁷ Verzetszaken en zaken die buiten zitting zijn afgedaan worden niet gepubliceerd,¹⁰⁷⁸ alhoewel daarop in bijzondere gevallen een uitzondering kan worden gemaakt.¹⁰⁷⁹

Er zijn enkele opmerkelijke verschillen tussen beide webportalen. De belangrijkste betreft de vreemdelingenzaken, waarin de AB RvS sinds 1 april 2001 hoger-beroepsrechter is.¹⁰⁸⁰ Op Raadvanstate.nl worden deze allemaal gepubliceerd, op Rechtspraak.nl verschijnen slechts de uitspraken waarin een inhoudelijke uitspraak is gedaan. Omdat de meeste zaken niet-ontvankelijk of kennelijk ongegrond worden verklaard, zijn de verschillen kwantitatief aanzienlijk. Zo zijn er op Raadvanstate.nl 7.008 vreemdelingenuitspraken uit het jaar 2010 gepubliceerd, maar daarvan staan er slechts 304 (4,3%) op Rechtspraak.nl. Daarnaast worden, om onduidelijke redenen, af en toe uitspraken niet op Raadvanstate.nl gepubliceerd,

1071 Over het beleid met betrekking tot het tijdstip van publicatie van de conclusies: *vide infra*: § 3.4.3.3.

1072 Conclusies en uitspraken worden geregistreerd onder hetzelfde LJN (*vide infra*: § 4.2.3.2), de 'uitspraakdatum' die bij de conclusie wordt geregistreerd wordt bij plaatsing van de uitspraak overschreven door de datum van de uitspraak.

1073 [van Opijnen 2006c, p. 16].

1074 Bijvoorbeeld: ECLI:NL:HR:2010:BJ3226, gepubliceerd in Nieuwsbrief Strafrecht, en ECLI:NL:HR:2011:BO4501, gepubliceerd in JOW en NJB (situatie d.d. 31-03-2013).

1075 [RvS 2001, p. 28].

1076 [RvS 2003, p. 95]. Het gaat om uitspraken vanaf 01-04-2002.

1077 [Bistro 2001a].

1078 <www.raadvanstate.nl/uitspraken/actuele_uitspraken/informatie>. Laatste raadpleging: 05-04-2013.

1079 Bijvoorbeeld: ECLI:NL:RVS:2010:BN7799.

1080 *Vide supra*: noot 829.

maar wel op Rechtspraak.nl.¹⁰⁸¹ Het omgekeerde komt trouwens ook voor, ook bij de niet-vreemdelingenzaken.¹⁰⁸² Ten slotte zijn er uitspraken die niet op Raadvanstate.nl, noch op Rechtspraak.nl zijn te vinden, maar wel in een tijdschrift. Het betreft meestal zaken die buiten zitting zijn afgedaan, maar kennelijk door tijdschriftredacties voor publicatie toch voldoende interessant werden bevonden.¹⁰⁸³

In beginsel voldoet de AB RvS aan het negatieve selectie criterium van Aanbeveling R(95)11. Publicatie van alle vreemdelingenuitspraken op beide sites zou evenwel aanbevelenswaardig zijn.

3.4.2.5 Centrale Raad van Beroep

De eerste jaren publiceerde de CRvB een selectie van uitspraken op Rechtspraak.nl, maar sinds 1 september 2004 worden alle uitspraken gepubliceerd, met uitzondering van uitspraken op grond van art. 8:54 Awb (kennelijke onbevoegdheid, kennelijke niet-ontvankelijkheid, kennelijke (on)gegrondheid) en uitspraken betreffende een verzoek om een proceskostenveroordeling na intrekking van het (hoger) beroep.¹⁰⁸⁴ De CRvB voldoet met dit beleid volledig aan het negatieve selectie criterium van Aanbeveling R(95)11.

3.4.2.6 College van Beroep voor het bedrijfsleven

Ook het CbB voldoet aan het negatieve selectie criterium van Aanbeveling R(95)11: het CbB publiceert reeds vanaf 1 januari 2001 alle uitspraken op Rechtspraak.nl. Voor het CbB is dit een vanzelfsprekendheid.¹⁰⁸⁵

3.4.2.7 Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam

De Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam is exclusief bevoegd in een groot aantal vennootschapsrechtelijke procedures. De uitspraken van de Ondernemingskamer hebben daardoor een grote maatschappelijke en juridische impact. Daarom is in art. 3 aanhef en sub e Selectiecriteria Rechtspraak.nl 2012 bepaald dat alle inhoudelijke uitspraken van de Ondernemingskamer moeten worden gepubliceerd op Rechtspraak.nl.

Op de eigen webpagina van de Ondernemingskamer staat evenwel te lezen:

Sinds 1 januari 2002 worden alle uitspraken van de Ondernemingskamer (...) gepubliceerd in het tijdschrift Actuele Rechtspraak Ondernemingspraktijk (ARO), uitgever Kluwer Deventer. Voorts wordt een deel van de uitspraken van de Ondernemingskamer, al dan niet voorzien van een annotatie, gepubliceerd in Jurisprudentie Onderneming en Recht (JOR) (...), Jurisprudentie Arbeidsrecht (JAR) (...), en Nederlandse Jurisprudentie (NJ) (...). Uitspraken

1081 Bijvoorbeeld: ECLI:NL:RVS:2010:BL0755 geconstateerd op 31-03-2011. D.d. 05-04-2013 is de uitspraak wel op Raadvanstate.nl te vinden.

1082 Bijvoorbeeld: ECLI:NL:RVS:2010:BP2662. Laatste raadpleging: 05-04-2013.

1083 Bijvoorbeeld: ECLI:NL:RVS:2011:BQ2948, gepubliceerd in de JB. Laatste raadpleging: 05-04-2013.

1084 [CRvB 2006, p. 3].

1085 [CbB 2011, p. 17].

	Alleen in tijdschrift(en)	In tijdschrift(en) en op Rechtspraak.nl	Alleen op Rechtspraak.nl
2002	187	12	0
2003	174	7	1
2004	137	6	0
2005	216	7	1
2006	186	10	1
2007	187	12	1
2008	180	22	1
2009	175	19	0
2010	157	29	3
Totaal	1.599	124	8

Figuur 3-11. Publicatie van uitspraken door de Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam.¹⁰⁸⁸

*waarvoor grote publieke belangstelling bestaat, worden bovendien op deze website gepubliceerd.*¹⁰⁸⁶

Dit beleid wijkt niet alleen van de Selectiecriteria Rechtspraak.nl 2012, maar ook reeds van de Selectiecriteria Rechtspraak.nl 1999. Daarin was immers voorgeschreven dat alle uitspraken die belangstelling hebben van de vakpers alleen al daarom publicatiewaardig zijn.¹⁰⁸⁷ De praktijk komt overeen met de hier geciteerde beleidslijn: uit Figuur 3-11 blijkt dat heel veel uitspraken van de Ondernemingskamer die wel in de tijdschriften worden gepubliceerd, niet op Rechtspraak.nl zijn te vinden.

Het publicatiebeleid van de Ondernemingskamer heeft ook tot maatschappelijke kritiek geleid.¹⁰⁸⁹

3.4.2.8 Sectie Intellectuele Eigendom van de Rechtbank Den Haag

De Sectie Intellectuele Eigendom van het Team Handel van de Rechtbank Den Haag¹⁰⁹⁰ (hierna: de Sectie IE) is exclusief bevoegd in vele procedures op het gebied van intellectuele

1086 <www.rechtspraak.nl/organisatie/gerechtshoven/amsterdam/overhetgerechtshof/organisatie/Pages/Ondernemingskamer.aspx>. Laatste raadpleging: 05-04-2013.

1087 Zoals nog expliciet benadrukt door de voorzitter van de redactieraad, *vide supra*: § 3.4.2.2.

1088 Onderzoek afgesloten op 25-03-2011. Onderzoeksmethodiek: omdat niet alle uitspraken van de Ondernemingskamer als zodanig gelabeld zijn, noch op Rechtspraak.nl, noch in (alle) tijdschriften, is een selectie gemaakt van alle uitspraken van het Gerechtshof Amsterdam die in het zaaknummer de toevoeging 'OK' hebben.

1089 Bijvoorbeeld [Redactie Rechtennieuws 2009].

1090 Voor 01-01-2013: de Afdeling intellectuele eigendom van de civiele sector van de Rechtbank 's-Gravenhage.

eigendom.¹⁰⁹¹ De uitspraken zijn daarom van groot maatschappelijk en/of juridisch belang. Derhalve kan net als bij de Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam¹⁰⁹² staande worden gehouden dat voor de Sectie IE het negatieve selectiecriteria van Aanbeveling R(95)11 zou moeten gelden. In art. 3 aanhef en sub f Selectiecriteria Rechtspraak.nl 2012 is dan ook bepaald dat alle inhoudelijke uitspraken van de Sectie IE¹⁰⁹³ op Rechtspraak.nl moeten worden gepubliceerd. Onder het kopje 'publicatie van uitspraken' vermeldt de Sectie IE op de eigen internetpagina:

De (meeste) uitspraken van de Sectie IE worden gepubliceerd op www.rechtspraak.nl en - buiten verantwoordelijkheid van de rechtbank - ook op <http://www.ie-forum.nl> en www.iept.nl en www.iept.nl.¹⁰⁹⁴

Op de webpagina van de Sector civiel,¹⁰⁹⁵ waarvan de Sectie IE tot 1 januari 2013 (als 'Afdeling IE') een onderdeel vormde, stond bijna dezelfde tekst, alleen zonder het woordje 'ook'. Dat woordje is cruciaal, want verreweg de meeste uitspraken van de Sectie IE die wel op een of meer van de genoemde externe websites staan, worden niet op Rechtspraak.nl geplaatst. De vermelding van de website IE-forum.nl is van recente datum. Het ontstaan van deze website is een gevolg van een conflict waaraan de website Boek9.nl in 2011 ten prooi viel.¹⁰⁹⁶ Alhoewel de uitspraken nog steeds online staan, toont dit conflict wel aan dat het voor een gerecht riskant is om voor publicatie te vertrouwen op derden: commerciële belangen (of commerciële tegenslag) kunnen er toe leiden dat de uitspraken van de ene op de andere dag niet meer (kosteloos) raadpleegbaar zijn voor derden. De opmerking van de Sectie IE dat publicatie op genoemde websites buiten verantwoordelijkheid van de rechtbank is, scheidt bovendien verwarring. Het feit dat publicatie op deze sites plaatsvindt, lijkt daarmee een reden om zich aan de eigen verantwoordelijkheid tot publicatie te onttrekken – anders was de opmerking in het geheel niet nodig geweest. Ook het publicatiebeleid van de Sectie IE ontmoet maatschappelijke kritiek.¹⁰⁹⁷

Anders dan bij de Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam, die de niet op Rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken alleen aan commerciële uitgeverij ter beschikking stelt, kan in beginsel iedereen de uitspraken van de Sectie IE opvragen.¹⁰⁹⁸ Op de inmiddels

1091 Zie voor een overzicht de informatiepagina op: <www.rechtspraak.nl/Organisatie/Rechtbanken/Den-Haag/OverDeRechtbank/Rechtsgebieden-en-teams/Pages/IE.aspx>.

1092 *Vide supra*: § 3.4.2.7.

1093 Zij het dat in de Selectiecriteria Rechtspraak.nl 2012 (d.d. 05-04-2013) nog de oude benaming is gebruikt (*vide supra*: noot 1090).

1094 Zie noot 1091. Raadpleegdatum 05-04-2013. Op 02-01-2012 luidde de tekst vanaf het laatste gedachte-streepje: "(O)ok op www.boek9.nl, www.ie-forum.nl en www.iept.nl gepubliceerd." Zie voor de verklaring van dit verschil het vervolg van de tekst.

1095 <www.rechtspraak.nl/Organisatie/Rechtbanken/Den-Haag/OverDeRechtbank/rechtsgebieden/sector-civiel-recht/Pages/default.aspx>. Raadpleegdatum 02-01-2012. D.d. 05-04-2013 bestaat deze pagina niet meer.

1096 Het conflict mondde zelfs uit in een kort geding: ECLI:NL:RBAMS:2011:BR6490.

1097 [Redactie Rechtennieuws 2011].

1098 Aldus de informatie op de in noot 1091 genoemde webpagina.

verdwenen pagina van de Sector civiel¹⁰⁹⁹ werd getracht een verklaring te geven voor het magere publicatiebeleid:

Uitspraken met afbeeldingen in het vonnis konden om technische redenen tot augustus 2007 niet op www.rechtspraak.nl gepubliceerd worden. Vanaf augustus 2007 is dit wel mogelijk maar dit is erg bewerkelijk.

Onderzoek leert dat dit niet de enige verklaring kan zijn: ook van uitspraken die geen afbeeldingen bevatten blijft publicatie op Rechtspraak.nl vaak achterwege.¹¹⁰⁰

3.4.2.9 Rechtbanken en gerechtshoven

Tot aan de inwerkingtreding van de Wet herziening gerechtelijke kaart (Wet HGK)¹¹⁰¹ op 1 januari 2013 kende Nederland negentien rechtbanken en vijf gerechtshoven, na inwerkingtreding van deze wet waren er tien rechtbanken en vier gerechtshoven. Per 1 april 2013 is het arrondissement Oost-Nederland gesplitst in Gelderland en Overijssel,¹¹⁰² zodat er thans elf rechtbanken zijn. Alleen al daarom is het lastig om alle rechtbanken en gerechtshoven afzonderlijk te behandelen. Met uitzondering van de hierboven¹¹⁰³ besproken bijzondere kamers en enkele illustratieve voorbeelden, zullen we dit dan ook niet doen, en beperken we ons tot een onderscheid tussen rechtbanken en gerechtshoven.

Een uitgebreid onderzoek naar beleidsintenties en verslaglegging inzake publicatiebeleid hebben we bij de rechtbanken en gerechtshoven achterwege gelaten. Voor zover jaardocumenten al zijn gepubliceerd, is de aandacht die de publicatie van uitspraken daarin krijgt over het algemeen gering. Soms wordt melding gemaakt van het aantal gepubliceerde uitspraken,¹¹⁰⁴ soms wordt ook een beleidsintentie uitgesproken, zoals in het jaarverslag van het Gerechtshof Arnhem over 2010:

Kenbaarheid van het recht is een kwaliteitsitem. Uitspraken dienen in beginsel allemaal te worden gepubliceerd. Uitgangspunt daarbij is niet of de rechter de zaak interessant genoeg vindt om te publiceren, maar de notie dat de burger het recht heeft om de eindproducten van de Rechtspraak te kennen. Vanaf begin 2010 anonimiseren en publiceren twee griffiemedewerkers civiele uitspraken.

1099 *Vide supra*: noot 1095.

1100 Voor de maand december 2010 bijvoorbeeld alleen al: Rechtbank 's-Gravenhage 8-12-2010, 3746341 HA ZA 10-3184; 15-12-2010, 327866 / HA ZA 09-103; 250632 / HA ZA 05-3008; 22-12-2010, 325465 I HA ZA 08-3970; 22-12-2010, 342164 / HA ZA 09-2275; 29-12-2010, 303894 / HA ZA 08-397.

1101 BWBR0031789.

1102 BWBR0032588.

1103 *Vide supra*: § 3.4.2.7 en § 3.4.2.8.

1104 Zoals in het zeer beknopte jaarverslag van de Rechtbank Amsterdam over 2009 ([Rechtbank Amsterdam 2010]), waarin werd vermeld dat 907 uitspraken waren gepubliceerd (het document is inmiddels van Rechtspraak.nl verwijderd).

*In 2010 zijn 215 civiele uitspraken, 195 uitspraken straf en 245 uitspraken belasting gepubliceerd.*¹¹⁰⁵

Volgens hetzelfde jaarverslag¹¹⁰⁶ zijn door dit gerechtshof evenwel in 2010 alleen al in de meervoudige kamer 1.302 civiele handelsuitspraken gedaan¹¹⁰⁷ (waarvan derhalve 16,5% is gepubliceerd), 3.118 strafuitspraken (6,3% gepubliceerd) en 567 fiscale uitspraken (43,2% gepubliceerd); hieruit moeten we concluderen dat er nogal wat licht zit tussen de uitgesproken intentie en de feitelijke publicatie.

In § 3.4.2.9.1 bespreken we de organisatie van de lokale werkzaamheden rond de publicatie van uitspraken. Vervolgens doen we in § 3.4.2.9.2 een kwantitatief onderzoek naar de vraag in hoeverre de gerechtshoven en rechtbanken voldoen aan het juridisch criterium dat een ‘representatief beeld van uitspraken’ moet worden gepubliceerd. In § 3.4.2.9.3 staan we kort stil bij het CIR.

3.4.2.9.1 Werkwijze

Eerder¹¹⁰⁸ kwam reeds het convenant ter sprake dat alle gerechten bij aansluiting op Rechtspraak.nl hebben getekend. Art. 3.2 uit dit convenant luidt:

Het plaatselijk redactieteam draagt er zorg voor dat uitspraken van alle sectoren die voldoen aan de selectiecriteria volgens de richtlijnen worden geanonimiseerd en worden voorzien van de ontsluitingskenmerken.

De gerechten dienen daarvoor zelf mensen en middelen ter beschikking te stellen, maar zijn geheel vrij in de wijze waarop ze de taken organiseren. In 2010 hebben we een enquête opgesteld om een beeld te krijgen van de werkwijze bij de gerechten met betrekking tot de selectie en publicatie van uitspraken. De enquête¹¹⁰⁹ werd gehouden bij de toenmalige negentien rechtbanken en vijf gerechtshoven. Alle gerechtshoven hebben de vragenlijst geretourneerd, alsmede zestien rechtbanken.

De onderzoeksresultaten geven een goed beeld van de diversiteit. Reeds bij de interne organisatie van de redactie blijken er grote verschillen: acht gerechten hebben uitsluitend een centrale redactie, drie gerechten werken alleen met een redactie per sector en vier gerechten hebben zowel redacties per sector als een (coördinerende) centrale redactie. Zes gerechten ten slotte hebben het op een andere manier georganiseerd, meestal met een belangrijke rol voor de communicatieafdeling. De gemiddelde omvang van de redactie ligt tussen de vijf en tien personen. Persrechters maken vrijwel nooit deel uit van de redactie, communicatieadviseurs wel.

De selectie van publicatiewaardige uitspraken gebeurt bij verreweg de meeste (14 van de 21) gerechten door de (uitspraakdoende) rechter zelf. In de andere gerechten beslist

1105 [Gerechtshof Arnhem 2011, p. 14].

1106 Ibid., p. 24-25.

1107 Rekesten buiten beschouwing gelaten, evenals afdoening zonder uitspraak.

1108 *Vide supra*: § 3.1.4.1.

1109 De enquête is gehouden onder toezegging van anonimiteit. De vragenlijst is opgenomen in Bijlage 9.

de redactie op voorstel van rechter of secretaris; soms ook kan de communicatieafdeling zelf tot publicatie besluiten. Zeker bij één sector van één gerecht is het gebruikelijk dat de redactieraad alle uitspraken leest, en daaruit een keuze maakt.

Invoeren van de uitspraak in de Bimug¹¹¹⁰ en het anonimiseren gebeurt over het algemeen door de griffie, waarbij er soms ook een rol is voor de secretaris of de communicatieafdeling. De inhoudsindicatie daarentegen wordt meestal geschreven door de rechter of de secretaris; slechts in enkele gevallen wordt de communicatieafdeling daarvoor ingeschakeld. Dat is anders indien er een actualiteit moet worden gemaakt, daarbij is de communicatieafdeling vrijwel altijd betrokken.

De meeste gerechten maken gebruik van de selectiecriteria van Rechtspraak.nl.¹¹¹¹ Indien er al aanvullende criteria worden geformuleerd, dan zijn die over het algemeen verruimend van aard, zoals het publiceren van alle meervoudige-kamerzaken van de belastingkamer (bij twee gerechten). Een minderheid geeft aan alleen eigen criteria te gebruiken, maar deze komen in de meeste gevallen materieel overeen met de selectiecriteria van de site.¹¹¹² Vrijwel geen enkel gerecht hanteert nog specifieke selectiecriteria voor uitgevers: in de meeste gerechten worden de uitgevers doorverwezen naar de databank op internet. Bij een enkel gerecht zijn er nog contactpersonen voor vakbladen; het gevoerde beleid is onbekend.¹¹¹³ Bij elf gerechten monitoren de redacties of de communicatieafdeling het publicatiebeleid. Als middelen om de publicatie te bevorderen zijn onder meer ingezet: werkoverleg (bij twintig gerechten), aandacht vragen op Intro (elf), een aantekening op het voorblad van het dossier (acht) en het afspreken van quota (twee).

Gebruikers van Rechtspraak.nl kunnen een verzoek indienen tot publicatie van een bepaalde uitspraak. Daar wordt met mate gebruik van gemaakt. Twaalf gerechten krijgen tot maximaal vijf verzoeken per maand, drie gerechten krijgen tussen de zes en tien verzoeken, en vier gerechten krijgen er meer dan tien per maand. Aan de verzoeken wordt bijna altijd gehoor gegeven. Redenen voor – zeldzame – gevallen van afwijzing zijn: geen tijd (zeven gerechten), twijfels over de bedoelingen van de aanvrager (zeven gerechten), onduidelijkheid over welke uitspraak is bedoeld (tien gerechten), schadelijkheid voor de belangen van partijen (zeven gerechten, door één gerecht als enige afwijzingsgrond opgenomen) of te oud (vier). De optie ‘publicatie zou belangen van het gerecht schaden’ is geen enkele maal aangevinkt. Zeven gerechten leggen uitspraken waarvan publicatie is verzocht bovenop de

1110 *Vide supra*: § 3.2.1.2.

1111 Ten tijde van dit onderzoek betrof het de Selectiecriteria Rechtspraak.nl 1999 (*vide supra*: § 2.3.2.2.3).

1112 Zo wordt bij de sector bestuursrecht van de Rechtbank Amsterdam een indeling in drie categorieën gehanteerd: A (= Aardverschuiving), B (= Bijzonder) en C (= Common). A en B zijn publicatiewaardig, benevens de uitspraken die maatschappelijk relevant worden geacht. Classificatie geschiedt door de rechter zelf. Terwijl vanuit het sectoroverleg wordt gestimuleerd om iedere uitspraak te beschouwen als ‘B, tenzij’, ziet de rechter de eigen uitspraken over het algemeen als ‘C, tenzij’. Om te komen tot een ruime selectie wordt er naar gestreefd om ten minste één op de zeven uitspraken als B te classificeren (bron: persrechter sector bestuursrecht Rechtbank Amsterdam, 19-06-2008).

1113 Volgens onderzoek dat enkele jaren eerder werd gedaan ([Malsch, Ijpelaar en Nijboer 2007]) hebben alle gerechten een contactpersoon van Kluwer die de selectie voor tijdschriften doet. Dit zou in sommige gevallen ook de persoon zijn die verantwoordelijk is voor plaatsing van de uitspraken op Rechtspraak.nl.

werkstapel, de andere gerechten schuiven ze er tussenin. Eén gerecht geeft aan dergelijke verzoeken wel te honoreren, maar onderop de stapel te leggen.

Gevraagd naar de opvattingen over het huidige publicatiebeleid, houden de respondenten die tevreden dan wel ontevreden zijn over het aantal thans gepubliceerde uitspraken, elkaar ongeveer in evenwicht. Over de snelheid waarmee publicatie plaatsvindt is men in meerderheid tevreden. Wel vinden elf respondenten dat het bewustzijn over het belang van publicatie te wensen overlaat (twee respondenten zijn tevreden, zeven zijn neutraal). Over de beschikbaarheid van middelen voor selectie en het schrijven van inhoudsindicatie is niemand tevreden: tien zijn er neutraal, tien zijn ontevreden. Ook over de beschikbaarheid van middelen voor het anonimiseren is er veel ontevredenheid: twaalf respondenten zijn ontevreden, zes neutraal en twee tevreden.

Een meerderheid van de respondenten is tegen de publicatie van alle (inhoudelijke) uitspraken. Als de anonimiseringsrichtlijnen minder strikt zouden worden, zou een grote meerderheid (dertien gerechten) toch aan de strikte variant vasthouden. Bij minder strikte anonimiseringsrichtlijnen acht men het mogelijk dat er meer wordt gepubliceerd, maar ook juist dat er minder wordt gepubliceerd. De gerechten lijken omvang van publicatie en anonimisering niet echt met elkaar in verband te willen brengen: er zijn bijna geen gerechten die aangeven dat ze het aantal te publiceren uitspraken in negatieve of positieve zin zullen laten beïnvloeden door de striktheid van het anonimiseringsbeleid.

3.4.2.9.2 Kwantitatief onderzoek

3.4.2.9.2.1 Inleiding

Van rechtbanken en gerechtshoven zijn sinds 2000 bijna 140.000 uitspraken gepubliceerd. De publicatiecijfers zijn weergegeven in Figuur 3-12.¹¹¹⁴

In de derde en vijfde kolom staat de groei/afname ten opzichte van het voorgaande jaar. Daarbij valt op dat bij de gerechtshoven de groei uiterst grillig verloopt. In 2004 en 2005 is er sprake van een negatieve groei, in 2006 was er sprake van een explosieve groei van meer dan 33%. Bij de rechtbanken is van 2000 tot 2009 een meer gestage groei te zien: ieder jaar werd meer gepubliceerd dan het jaar daarvoor. Vooral 2006 liet een spectaculaire groei zien van meer dan 53%. Negatieve cijfers zijn er alleen in 2009 en 2012.

Zowel bij rechtbanken als gerechtshoven is de groeisput in 2006 opvallend. Het is aanmerkelijk dat de brief van de voorzitter van de redactieraad Rechtspraak.nl van eind 2005 hieraan debet is geweest.¹¹¹⁵ Opvallend bij zowel hoven als rechtbanken is ook de terugval in

---

1114 Bron: de zoekmachine van Rechtspraak.nl, bevraagd op 05-04-2013. Er zijn aanmerkelijke verschillen met rapportages die op de site zijn te vinden. Zo vermeldt de bijlage bij [Redactie Rechtspraak.nl 2012a] dat er bijv. in 2009 door de rechtbanken 10.005 uitspraken werden gepubliceerd, exclusief de vreemdelingenzaken van de Rechtbank 's-Gravenhage. Wij telden 11.030 rechtbankuitspraken uit 2009. Volgens de zoekmachine zijn er 671 vreemdelingenuitspraken van genoemde rechtbank. Er resteert dan een verschil van 354 uitspraken.

1115 *Vide supra*: § 3.4.2.2.

Jaar	Gerechtshoven		Rechtbanken	
	Gepubliceerde uitspraken	Groei t.o.v. voorgaand jaar	Gepubliceerde uitspraken	Groei t.o.v. voorgaand jaar
2000	1.280		1.936	
2001	1.649	28,8%	2.598	34,2%
2002	2.143	30,0%	2.864	10,2%
2003	2.590	20,9%	3.297	15,1%
2004	2.481	-4,2%	3.830	16,2%
2005	2.415	-2,7%	4.610	20,4%
2006	3.232	33,8%	7.058	53,1%
2007	3.153	-2,4%	9.541	35,2%
2008	3.455	9,6%	11.165	17,0%
2009	4.830	39,8%	11.030	-1,2%
2010	5.566	15,2%	11.638	5,5%
2011	6.742	21,1%	12.865	10,5%
2012	5.323	-21,0%	12.282	-4,5%
Totaal	44.859		94.714	

Figuur 3-12. Op Rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken van rechtbanken en gerechtshoven uit de jaren 2000-2012.¹¹¹⁴

2012. Mogelijk is deze veroorzaakt door de reorganisatieperikelen van de herziening gerechtelijke kaart.¹¹¹⁶

Bij de beschrijving van het juridisch kader hebben we gezien dat volgens Toegankelijkheidsnota en Aanbeveling R(95)11 een representatieve selectie van uitspraken zou moeten worden gepubliceerd. Die 'representatieve selectie' moet niet worden opgevat als een 'representatieve steekproef', want dat zou als consequentie hebben dat er veel doorsneeuitspraken zouden worden gepubliceerd, en belangrijke uitspraken juist niet.¹¹¹⁷ Aanbeveling R(95)11 stelt dat voor andere dan de hoogste instanties, dus rechtbanken en gerechtshoven, het positieve selectie criterium kan volstaan. Het is bijzonder lastig om te beoordelen het gepubliceerde corpus aan dit criterium voldoet,¹¹¹⁸ maar we zullen een aantal kwantitatieve toetsen uitvoeren die ons daarvan een indruk kunnen geven.

In de eerste plaats kunnen we een vergelijking maken tussen de op Rechtspraak.nl en door commerciële uitgevers gepubliceerde uitspraken (§ 3.4.2.9.2.2). In de tweede plaats

1116 De voorzitter van de redactieraad merkte in [Redactie Rechtspraak.nl 2012a] op dat dit in 2011 geen beletsel opleverde voor een toegenomen publicatie, maar mogelijk heeft dit in 2012 dus wel een rol gespeeld.

1117 In de beginjaren van Rechtspraak.nl zijn overigens wel enkele dertien-in-een-dozijn-uitspraken gepubliceerd, juist om het publiek ook daarvan voorbeelden te laten zien. Zie bijv. de aantekeningen mondeling vonnis ECLI:NL:RBLEE:1999:AA3927 en ECLI:NL:RBLEE:1999:AA3930.

1118 De problematiek rond het begrip 'selectie' behandelen we meer diepgaand in § 5.1.

kunnen we onderzoeken hoe de publicatiecijfers zich verhouden tot de zaaksafhandelingsstatistieken. (§ 3.4.2.9.2.3).

3.4.2.9.2.2 *Vergelijking met uitgevers*

Reeds lang voordat Rechtspraak.nl bestond hadden de commerciële uitgevers ervaring opgebouwd met het verzamelen en selecteren van uitspraken. De uitgevers hadden daartoe een uitgebreid correspondentennetwerk, dat voor een deel bestond uit medewerkers van de rechterlijke macht.¹¹¹⁹ Daarnaast kregen en krijgen de tijdschriften uitspraken toegezonden door advocaten en andere *repeat-players*. Zoals uit ons onderzoek naar het functioneren van de lokale redactieraden bleek,¹¹²⁰ zijn de correspondenten binnen de rechtspraak nauwelijks nog actief, een enkele uitzondering daargelaten.¹¹²¹

Terwijl die uitgevers dus jarenlange ervaring hadden in het scheiden van kaf en koren,¹¹²² moesten rechtbanken en gerechtshoven hiermee in korte tijd ervaring opbouwen. Daarbij zijn de selectiecriteria van Rechtspraak.nl ruimer dan de criteria die de uitgevers hantieren: terwijl de uitgevers alleen de juridisch interessante uitspraken selecteren, zijn voor Rechtspraak.nl ook de maatschappelijk relevante uitspraken belangrijk. Maar we mogen stellen dat de uitspraken die voor jurisprudentieperiodieken interessant zijn, per definitie ook voor Rechtspraak.nl publicatiewaardig zijn. Met zoveel woorden staat dat ook in de selectiecriteria.¹¹²³ Alhoewel we op basis hiervan nog niet kunnen bepalen wat precies een representatieve selectie is, kunnen we in ieder geval stellen dat de selectie van Rechtspraak.nl onvoldoende representatief zou zijn indien een substantieel deel van de in tijdschriften gepubliceerde uitspraken niet op de website zou zijn te vinden. Ten overvloede merken we nog op we niet mogen stellen dat de selectie van Rechtspraak.nl voldoende representatief zou zijn indien (slechts) alle in de periodieken gepubliceerde uitspraken zouden zijn opgenomen. Enerzijds missen we in dat geval de uitspraken die louter vanwege maatschappelijk belang publicatie verdienen, anderzijds kunnen ook de tijdschriftredacties niet in staat worden geacht alle belangwekkende uitspraken te verzamelen.¹¹²⁴

Reeds eerder¹¹²⁵ hebben we verwezen naar een eind 2005 uitgevoerd onderzoek¹¹²⁶ waaruit bleek dat van de uitspraken van de rechtbanken en gerechtshoven die in tijdschriften waren gepubliceerd, meer dan de helft niet in de uitsprakendatabank van Rechtspraak.nl te vinden was. Een herhaling voor de in 2008 gepubliceerde uitspraken liet een daling van

1119 *Vide supra*: § 3.1.1.

1120 *Vide supra*: § 3.4.2.9.1.

1121 *Vide supra*: § 3.4.2.7, al gaat het bij de Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam niet om selectiewerkzaamheden, maar om de terbeschikkingstelling van alle gedane uitspraken.

1122 Zie onder meer [Crommelin 1988], [Frissen 1994], [van Arkel 1994] en [Lindo 1993].

1123 In Selectiecriteria Rechtspraak.nl 1999 in het zesde item van de eerste alinea, in de Selectiecriteria Rechtspraak.nl 2012 in art. 5 sub b.

1124 Zie bijvoorbeeld de in § 3.1.1 besproken kritiek op het selectiebeleid van de uitgevers, alsmede het verschijnsel dat ook veel uitspraken die alleen op Rechtspraak.nl zijn gepubliceerd door rechtspraak en literatuur worden geciteerd (*vide infra*: § 7.3.4).

1125 *Vide supra*: § 3.4.2.2.

1126 [van Opijnen 2006c].

Jaar van uitspraak	Gepubliceerde Nederlandse uitspraken	Daarvan:					
		Alleen op Rechtspraak.nl		Zowel op Rechtspraak.nl als in tijdschrift		Alleen in tijdschrift	
2000	2.408	557	23,1%	730	30,3%	1.121	46,6%
2001	2.827	798	28,2%	863	30,5%	1.166	41,2%
2002	3.580	1.016	28,4%	1.138	31,8%	1.426	39,8%
2003	3.586	1.181	32,9%	1.419	39,6%	986	27,5%
2004	3.215	1.281	39,8%	1.219	37,9%	715	22,2%
2005	3.175	1.235	38,9%	1.190	37,5%	750	23,6%
2006	3.900	1.868	47,9%	1.372	35,2%	660	16,9%
2007	3.771	1.845	48,9%	1.313	34,8%	613	16,3%
2008	4.086	2.063	50,5%	1.383	33,8%	640	15,7%
2009	5.318	3.182	59,8%	1.616	30,4%	520	9,8%
2010	5.864	3.648	62,2%	1.797	30,6%	419	7,1%

Figuur 3-13. Publicatie van arresten van gerechtshoven op Rechtspraak.nl en in tijdschriften, 2000-2010.

dit percentage zien naar 19%.¹¹²⁷ Een in 2011 uitgevoerd onderzoek vertoonde een verdere daling, maar was gebaseerd op de uitspraken van alle gerechten gezamenlijk (inclusief de vier hoogste colleges).¹¹²⁸

Op basis van data uit laatstgenoemd onderzoek hebben we hier de verhoudingen voor gerechtshoven (Figuur 3-13) en rechtbanken (Figuur 3-14) uitgerekend. Hierbij past wel een methodologische kanttekening: de LJN-index vormt de basis voor alle genoemde onderzoeken, maar in die LJN-index zijn in de loop der jaren steeds meer jurisprudentieperiodieken opgenomen.¹¹²⁹ Daardoor worden de onderzoeksdata steeds betrouwbaarder. Maar ook blijkt dan het publicatiebeleid in de eerste jaren van Rechtspraak.nl nog magerder te zijn geweest dan uit het onderzoek uit 2006 al bleek.¹¹³⁰ Ook begin 2013 stonden nog niet alle tijdschriften in de LJN-index.¹¹³¹

Bij de gerechtshoven zien we dat het percentage van de alleen in tijdschriften gepubliceerde uitspraken is gedaald van 46,6% in 2000 naar 7,1% in 2010. Daarbij dient aangetekend

1127 [van Opijnen 2010b, p. 16].

1128 [van Opijnen 2011d].

1129 *Vide infra*: § 4.2.3.2.

1130 Voorbeeld: het onderzoek uit 2006 kwam voor de alleen-tijdschrift-uitspraken van de hoven over 2004 op een percentage van 14,4%, terwijl dat in het huidige onderzoek 22,2% is.

1131 Als dat al mogelijk is, want er is geen vastomlijnde definitie van 'jurisprudentieperiodiek'; er verschijnen ook allerlei elektronische tijdschriften en databanken die in de LJN-index opgenomen zouden kunnen worden. Zie bijvoorbeeld de in § 3.4.2.8 genoemde websites waarop veel IE-uitspraken worden gepubliceerd. Zie over de architecturale kant van deze problematiek § 4.2.3.2, en over de oplossing § 4.5.3.1.

Jaar van uitspraak	Gepubliceerde Nederlandse uitspraken	Daarvan:					
		Alleen op Rechtspraak.nl		Zowel op Rechtspraak.nl als in tijdschrift		Alleen in tijdschrift	
2000	3.155	1.541	48,8%	434	13,8%	1.180	37,4%
2001	3.886	2.188	56,3%	485	12,5%	1.213	31,2%
2002	4.047	2.398	59,3%	485	12,0%	1.164	28,8%
2003	4.497	2.764	61,5%	601	13,4%	1.132	25,2%
2004	4.917	3.219	65,5%	665	13,5%	1.033	21,0%
2005	5.540	3.541	63,9%	1.111	20,1%	888	16,0%
2006	7.911	5.003	63,2%	2.078	26,3%	830	10,5%
2007	10.374	7.158	69,0%	2.425	23,4%	791	7,6%
2008	11.906	8.746	73,5%	2.475	20,8%	685	5,8%
2009	11.671	8.654	74,1%	2.416	20,7%	601	5,1%
2010	11.865	9.158	77,2%	2.272	19,1%	435	3,7%

Figuur 3-14. Publicatie van uitspraken van rechtbanken op Rechtspraak.nl en in tijdschriften, 2000-2010.

dat een substantieel deel hiervan voor rekening komt van de Ondernemingskamer:¹¹³² zo waren er van de 419 uitspraken uit 2010 die niet op Rechtspraak.nl maar wel in één of meer tijdschriften stonden, 157 van de Ondernemingskamer.

Bij de rechtbanken (Figuur 3-14) zien we een vergelijkbare ontwikkeling: in 2000 werd 37,4% van de in Nederland gepubliceerde uitspraken niet op Rechtspraak.nl geplaatst, in 2010 was dit percentage gezakt naar 3,7%.

Terwijl de percentages uit de eerste jaren van Rechtspraak.nl wijzen op een duidelijk onvoldoende representatieve selectie, kunnen de percentages van de laatste jaren wellicht ook verklaard worden door toevalligheden. Zo kan het gebeuren dat van drie op elkaar gelijkende zaken er twee op Rechtspraak.nl worden geplaatst, terwijl de derde in een tijdschrift terecht komt.

We kunnen in ieder geval concluderen dat de selectie van rechtbanken en hoven de eerste kwantitatieve toets kan doorstaan: vrijwel alle uitspraken die door tijdschriftredacties voor de juridische gemeenschap van belang worden geacht, verschijnen inmiddels ook op Rechtspraak.nl. We kunnen nu naar de tweede kwantitatieve toets: een analyse van de zaaksafhandelingsgegevens.

¹¹³² *Vide supra*: § 3.4.2.7.

3.4.2.9.2.3 Zaaksafhandelingsgegevens

Door sommige auteurs¹¹³³ wordt het aantal gepubliceerde uitspraken op Rechtspraak.nl gerelateerd aan het totaal aantal uitspraken dat door de rechter wordt gedaan. Met de conclusie dat nog geen 1% wordt gepubliceerd, wordt de suggestie gewekt dat veel belangwekkends ongepubliceerd blijft, in ieder geval wordt dit cijfer gebruikt om de stelling te onderbouwen dat er te weinig wordt gepubliceerd.

Nergens in het besproken juridisch kader is evenwel een kwantitatieve maatstaf geformuleerd voor het percentage uitspraken dat zou moeten worden gepubliceerd. Om de representativiteit van de gepubliceerde selectie te onderzoeken is het dan ook interessanter om deze selectie te vergelijken met het aantal uitspraken dat mogelijkwijs onder het positieve criterium van Aanbeveling R(95)11 zou kunnen vallen, dan met het totaal aantal beslissingen dat is genomen.

Om te kunnen bepalen welke uitspraken mogelijkwijs onder het positieve criterium zouden kunnen worden geschaard, moeten we verschillende soorten rechterlijke beslissingen onderscheiden. Reiling introduceerde in 2003¹¹³⁴ een model voor de classificatie van de rollen die de rechter speelt in de afhandeling van civiele zaken. In deze matrix, die ze uitwerkte in 2009,¹¹³⁵ worden op twee assen de voorspelbaarheid van de uitkomst en het belang van de relatie tegen elkaar afgezet. In de vier kwadranten worden de rollen van de rechter vervolgens zichtbaar (Figuur 3-15).

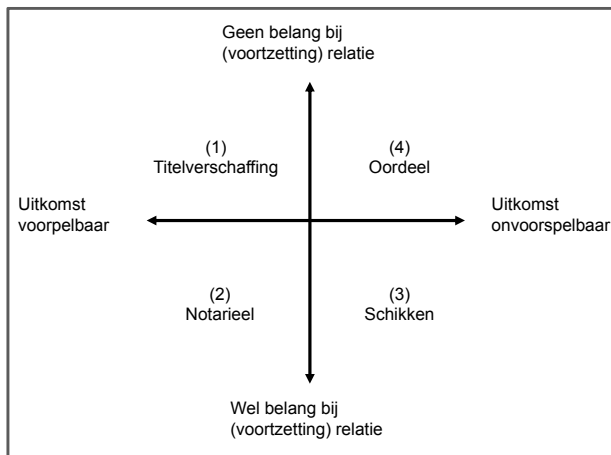
In het eerste kwadrant zitten de procedures die er alleen toe strekken om de eiser een titel tot executie te verschaffen, zoals kleine geldvorderingen. Dergelijke zaken worden over het algemeen bij verstek afgedaan. In het tweede kwadrant heeft de rechter een meer notariële functie: hij bekrachtigt wat door partijen al overeen is gekomen. Veel beschikkingen in de familierechtelijke sfeer vallen in deze categorie. In het derde kwadrant speelt de rechter een bemiddelende rol; het gaat om partijen (zowel bij handels- als bij familiezaken) die – over het algemeen – belang hebben bij een goede voortzetting van hun onderlinge relatie, maar er desondanks niet in slagen om hun conflict zelf op te lossen. Onder druk van de rechter lukt dat vaak wel. Een oordeel hoeft dan niet te worden geveld; het is meestal dan ook niet een einduitspraak waarmee dergelijke zaken eindigen. In het vierde kwadrant vinden we de zaken waarin de rechter werkelijk een oordeel velt waarvan de uitkomst – in tegenstelling tot de zaken uit het eerste kwadrant – onvoorspelbaar is. Juist daarom zijn uitgerekend deze uitspraken op grond van het positieve selectiecriterium potentieel publicatiewaardig. Voor civiele zaken in eerste aanleg (inclusief kanton en familiezaken) beslaat dit vierde kwadrant volgens Reiling tussen de 8% en 10%.¹¹³⁶

1133 Bijv. [Mommers en Zwenne 2010], en [de Meij, Ekker, Haeck et al. 2006, p. 3]. Ook eerder onderzoek, dat zich louter op publicatie in de tijdschriften richtte, concludeerde dat het merendeel van de uitspraken van hoven en rechtbanken ongepubliceerd blijft. Zo concludeerde [Sniijders 1978, p. 3] dat voor 90% van de civiele hofarresten.

1134 [Reiling 2003].

1135 [Reiling 2009, par. 3.2].

1136 Volgens [Reiling 2003] is het 10%, waarbij 20% van de zaken niet gemakkelijk aan één van de kwadranten kan worden toegewezen. Volgens [Reiling 2009, p. 121] zit 8% in het vierde kwadrant, en kan 18% niet worden toegewezen, maar vallen ze in ieder geval niet in het vierde kwadrant: “*Most of them are not dispute resolution in any sense of the word.*”

Figuur 3-15. Matrix van rechterlijke rollen.¹¹³⁷

We kunnen deze exercitie uitbreiden naar strafrechtelijke en bestuursrechtelijke zaken, zowel voor de rechtbanken als voor de gerechtshoven, waarbij we bovendien iets scherper focussen op het mogelijke belang dat de uitspraak voor derden zou kunnen hebben, in plaats van op de rol van de rechter.¹¹³⁸

Voor dit onderzoek maken we gebruik van zaaksafhandelingsgegevens. Gerechten worden gefinancierd op basis van het aantal zaken en de manier waarop ze worden afgedaan. Voor de berekening wordt gebruik gemaakt van het Lamicie-model.¹¹³⁹ Omdat het Lamicie-model in de praktijk op veel problemen stuit, is een nieuwe systematiek ontwikkeld, gebaseerd op procesfinanciering. De nieuwe systematiek kreeg daarom de naam 'Profi'.¹¹⁴⁰ In 2012 werd Profi in een aantal arrondissementen als pilot geïntroduceerd.¹¹⁴¹ In de voorbereiding van Profi heeft een omrekening plaatsgevonden van alle zaken van 2009 naar de Profi-systematiek. Daarbij zijn in het eindrapport Profi een achttal categorieën benoemd:

Administratieve zaken

- A. Eenvoudige zaken enkelvoudige kamer (EK)
- B. Lichte (EK-)zaken
- C. Standaard (EK-)zaken
- D. Complexe (EK-)zaken

¹¹³⁷ Ontleend aan [Reiling 2009, p. 116].

¹¹³⁸ Reiling gebruikte dit model vooral om te onderzoeken wat voor soort IT-ondersteuning voor de verschillende kwadranten wenselijk en mogelijk is.

¹¹³⁹ 'Lamicie' staat voor 'LAst Minute CIE'. Het is een werklasmingsysteem uit 1998.

¹¹⁴⁰ [Rvdr 2010b].

¹¹⁴¹ [Rvdr 2011a].

- E. Bijzondere (EK-)zaken
- F. Meervoudige kamer (MK-)zaken
- G. MK-zaken gerechtshof¹¹⁴²

Ten behoeve van de pilot zijn de categorieën A en B nog samengevoegd, alsmede de categorieën D en E. Daarnaast zijn nog twee toezichtcategorieën (voor insolventies en bewind) toegevoegd.¹¹⁴³ Voor ons onderzoek kan er nog verder worden vereenvoudigd. Drie categorieën volstaan:

1. **EK-inhoudelijk**

Uitspraken gedaan door de enkelvoudige kamer met een zodanige inhoudelijke behandeling dat de zaak waarschijnlijk niet (geheel) met standaardformuleringen kan worden afgedaan: Profi-categorieën D, E en F;

2. **MK-inhoudelijk**

Idem voor de meervoudige kamer: Profi-categorieën G en H;

3. **Overig**

Alle overige zaken: Profi-categorieën A, B en C, alsmede de toezichtcategorieën. In deze groep zitten alle zaken die zonder uitspraak zijn afgedaan, alsmede alle uitspraken die met standaardformuleringen zijn gemaakt: verstekvonnissen, verkorte vonnissen, mondelinge uitspraken, etc.

In Figuur 3-16 hebben we de omrekeningen die door de Werkgroep Profi zijn gemaakt, teruggerekend naar deze drie basiscategorieën. Vervolgens hebben we voor de eerste twee categorieën de op Rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken er ter vergelijking naast gezet, zowel in absolute aantallen (kolommen E en G) als in percentages van het aantal gedane uitspraken (kolommen F en H).¹¹⁴⁴

Bij deze tabel passen enkele methodologische opmerkingen. De eerste betreft de sector kanton. Uitspraken van de sector kanton¹¹⁴⁵ worden nauwelijks gepubliceerd,¹¹⁴⁶ en indien wel dan zijn ze – op Rechtspraak.nl – niet als een afzonderlijk rechtsgebied geregistreerd. Een tweede opmerking betreft het feit dat Profi betrekking heeft op zaken, terwijl we bij Rechtspraak.nl spreken over uitspraken. We moeten er rekening mee houden dat veel zaken eindigen zonder uitspraak (en dat soms één zaak ook meerdere uitspraken kan hebben). Een derde opmerking is dat in de Profi-cijfers alle curatele- en insolventiebeslissingen zijn meegenomen (in kolom C), maar dat de publicatie hiervan in het Curateleregister respectievelijk

1142 [Rvdr 2010b, p. 7].

1143 [Rvdr 2011d, p. 2].

1144 In de databank van Rechtspraak.nl wordt niet geregistreerd of een uitspraak door de EK of MK is gedaan. De proceduresoort wordt wel geregistreerd, maar deze is niet altijd voldoende onderscheidend naar EK of MK. Er is daarom gebruikt gemaakt van het algoritme van § 6.2.4.1 om onderscheid te maken naar het aantal rechters dat verantwoordelijk is voor de uitspraak. De uitspraken zijn daartoe gehaald uit de afslag van de CJO die voor het onderzoek in hfd. 7 is gebruikt. Voor Figuur 3-12 is een meer recente dataset gebruikt, vandaar de kleine verschillen tussen de cijfers in genoemde figuur en kolom I van Figuur 3-16.

1145 Sinds de invoering van de Wet HGK hoeft een rechtbank geen sector kanton meer te hebben, en zijn de gerechten ook overigens veel vrijer in de interne organisatie.

1146 Uitzonderingen zijn er soms voor bijv. huurzaken en ontbindingen in arbeidzaken.

Afgehandelde zaken				Gepubliceerd op Rechtspraak.nl						
Rechtsbanken	EK- inhoudelijk	MK- inhoudelijk	Overig	Totaal	EK		MK		Totaal	
	(A)	(B)	(C)	(D)	Aantal (E)	Als % van (A) (F)	Aantal (G)	Als % van (B) (H)	Aantal (I)	Als % van (A+B) (J)
Belasting	8.250	1.834	13.202	23.286	551	6,7%	296	16,1%	847	8,4%
Bestuur	22.766	2.438	19.205	44.409	1.252	5,5%	751	30,8%	2.003	7,9%
Vreemdeelingen	27.418	409	18.031	45.858	537	2,0%	153	37,4%	690	2,5%
Familie	82.490	0	55.649	138.139	416	0,5%	99	0,0%	515	0,6%
Handel	47.653	926	92.932	141.511	3.629	7,6%	487	52,6%	4.116	8,5%
Kanton	82.166	0	1.176.691	1.258.857	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Straf	18.992	15.356	183.884	218.232	306	1,6%	2.441	15,9%	2.747	8,0%
Subtotaal	289.735	20.963	1.559.594	1.870.292	6.691	2,3%	4.227	20,2%	10.918	3,5%
Gerechtshoven										
Belasting	223	2.272	876	3.371	67	30,0%	865	38,1%	932	37,4%
Familie	10	5.041	341	5.392	1	10,0%	623	12,4%	624	12,4%
Handel	7	8.337	2.400	10.744	4	57,1%	1.650	19,8%	1.654	19,8%
Straf	5.858	14.668	17.086	37.612	42	0,7%	1.429	9,7%	1.471	7,2%
Subtotaal	6.098	30.318	20.703	57.119	114	1,9%	4.567	15,1%	4.681	12,9%
Totaal	295.833	51.281	1.580.297	1.927.411	6.805	2,3%	8.794	17,1%	15.599	4,5%

Figuur 3-16. In 2009 op Rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken vergeleken met Profi-informatie over zaaksafhandeling.

Centraal insolventieregister van Rechtspraak.nl niet is meegeteld in de kolommen E t/m J. Een volledig negeren van de insolventiebeslissingen zou evenwel niet terecht zijn: publicatie in het CIR dient een ander doel dan publicatie in de uitsprakendatabank; de insolventiebeslissingen met een bijzonder belang zijn (ook) in de uitsprakendatabank opgenomen.¹¹⁴⁷

Bestudering van Figuur 3-16 leert dat bij de rechtbanken ruim 20%, en bij de gerechtshoven ruim 17% van de inhoudelijk afgehandelde MK-zaken op Rechtspraak.nl is gepubliceerd. Voor de EK-zaken ligt het percentage zowel bij de hoven als bij de rechtbanken op 2,3%. Bij de meervoudige kamer van de rechtbanken scoren handelszaken (52,6%) en vreemdelingenzaken (37,4%) het hoogst, familiezaken (nog geen 0,1%) en strafzaken (15,9%) scoren het laagst. Bij de meervoudige kamer van de gerechtshoven scoren belastingzaken het hoogst (38,1%) en strafzaken het laagst (9,7%).

Men kan natuurlijk van oordeel verschillen over het percentage van de inhoudelijk complexere zaken dat uiteindelijk op Rechtspraak.nl gepubliceerd zou moeten worden, maar de hier gepresenteerde cijfers geven een veel genuanceerder beeld dan een boude vergelijking met het totaal aantal gedane uitspraken. In statistische zin zouden we zelfs mogen zeggen dat in alle categorieën – met uitzondering van de familiezaken – een ‘representatief beeld van rechterlijke uitspraken’ wordt gepubliceerd.

3.4.2.9.3 Centraal Insolventieregister

Het juridisch kader met betrekking tot het CIR hebben we besproken in § 2.3.2.1.1.1. Het register wordt gehouden door de Rvdr, maar gevuld met gegevens van de rechtbanken. Naast hetgeen er reeds over is gezegd in § 3.2.2.4 kunnen we hier nog opmerken dat niet alle gegevens die volgens de wet in het CIR zouden moeten zitten, daarin ook terug te vinden zijn. Dat geldt voor de summiere inhoud van het akkoord (art. 19 lid 1 ten tweede Fw) en het bedrag van de uitdelingen bij vereffening (art. 19 lid 1 ten derde Fw). Op de internationale verplichtingen inzake het CIR komen we nog terug in § 3.4.2.11, op de anonimisering in § 3.4.4.3.

3.4.2.10 Rechterlijke instanties in het Caribisch deel van het Koninkrijk

Tot nu toe hebben ze geen aandacht gekregen, maar op Rechtspraak.nl zijn ook uitspraken opgenomen van rechterlijke instanties in het Caribisch deel van het Koninkrijk, zowel van voor als na de staatsrechtelijke hervorming van 10 oktober 2010.¹¹⁴⁸

In totaal zijn ruim 2000 uitspraken opgenomen.¹¹⁴⁹ De meeste zijn van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie: voor 10 oktober 2010 van de Nederlandse Antillen en Aruba (830 uitspraken), nadien van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba (380 uitspraken). Het merendeel van de inhoudelijke uitspraken van het Hof wordt daarmee gepubliceerd. Voorts zijn uitspraken opgenomen van de gerechten van eerste aanleg

1147 Er is zelfs een apart rechtsgebied voor. D.d. 11-01-2012 omvatte deze 296 hofarresten en 552 rechtbankbeslissingen.

1148 Rijkswet wijziging Statuut in verband met de opheffing van de Nederlandse Antillen (BWBR0028249).

1149 Datum telling: 07-04-2013.

en van de raden van beroep in ambtenarenzaken en belastingzaken. Het aantal gepubliceerde uitspraken is de laatste jaren aanzienlijk toegenomen, waarbij ook veel oudere uitspraken zijn gepubliceerd.

3.4.2.11 *Internationale verplichtingen*

De Raad voor de rechtspraak is niet zelf verantwoordelijk voor de actieve verstrekking van uitspraken, maar er is een uitzondering voor de mededingingsrechtelijke uitspraken die op grond van art. 28 lid 8 Rv aan de Europese Commissie moeten worden toegezonden.¹¹⁵⁰ In de memorie van toelichting op de Wet modernisering EG-mededingingsrecht werd de verwachting uitgesproken dat het aantal procedures als gevolg van Verordening (EG) nr. 1/2003 met ongeveer 80 per jaar zou toenemen.¹¹⁵¹

De werkelijke cijfers zijn onbekend, maar het aantal uitspraken op Rechtspraak.nl over alleen al art. 81 EG-verdrag waarvoor de Rvdr voor verzending verantwoordelijk is, bedraagt een kleine 160.¹¹⁵² In de Commissie-databank zijn echter slechts achttien uitspraken te vinden waarvan toezending onder verantwoordelijkheid van de Rvdr valt.¹¹⁵³ twee uit 2010 en 16 uit 2007 en eerder.¹¹⁵⁴ Van de Hoge Raad – die krachtens art. 28 lid 8 Rv verantwoordelijk is voor verzending van de eigen uitspraken – is slechts één uitspraak in de Commissie-databank te vinden (uit 2011),¹¹⁵⁵ terwijl een onderzoek op Rechtspraak.nl meer uitspraken naar boven brengt die onzes inziens wel voor doorzending naar de Commissie in aanmerking zouden komen.¹¹⁵⁶

Ter relativering mogen we opmerken dat niet alleen Nederland de verplichtingen uit art. 15 Verordening (EG) nr. 1/2003 lijkt te verzaken. Het aantal inzendingen uit vrijwel alle landen stelt teleur: tien landen hebben zelfs geen enkele uitspraak in de databank. Frankrijk en Duitsland blijken regelmatig inzenders, Spanje scoort met 99 uitspraken veruit het beste.

Vergelijkbare problemen zien we bij aanlevering aan de JURE-databank.¹¹⁵⁷ In deze databank zijn 51 Nederlandse uitspraken te vinden, waarvan de laatste uit 2004 dateert.¹¹⁵⁸ Bij andere landen is de score overigens vergelijkbaar.¹¹⁵⁹

1150 *Vide supra*: § 2.3.2.1.2.1.

1151 Kamerstukken II 2003-2004, 29 276, nr. 3, p. 4.

1152 Gezocht is op de trefwoorden 'Mededinging' en '81 EG' en steekproefsgewijs is de uitkomst op relevantie gecontroleerd. Van een meer uitgebreid onderzoek is afgezien (bijvoorbeeld door ook de artt. 101 en 102 VWEU te betrekken), omdat de steekproef de hier getrokken conclusie over het verstrekingsbeleid reeds voldoende ondersteund.

1153 Het is onbekend of toezending ook daadwerkelijk door de Rvdr is geschied.

1154 Datum onderzoek: 04-04-2013.

1155 ECLI:NL:HR:2011:BO6770.

1156 Bijv. ECLI:NL:HR:2005:AT5531.

1157 *Vide supra*: § 2.3.2.1.2.2.

1158 Datum onderzoek: 07-04-2013.

1159 Zie voor een kwantitatieve analyse van de inhoud van deze en enkele andere Europese jurisprudentie-databanken: [van Opijnen 2008b].

Bij de verstrekking van uitspraken aan de Europese Commissie met betrekking tot de Europese richtlijn inzake elektronische handel¹¹⁶⁰ is het niet veel beter gesteld. Exacte cijfers ontbreken, maar het aantal is uitermate gering.¹¹⁶¹

In § 2.3.2.1.2.4 bespraken we de verplichting om belangrijke uitspraken van het EHRM te publiceren, alsmede de uitspraken die nopen tot nationale implementatiemaatregelen in de aangeklaagde staat. Er zijn enkele landen die hieraan gehoor geven door de bedoelde uitspraken op internet te publiceren. In ieder geval Noorwegen,¹¹⁶² Zweden,¹¹⁶³ Finland,¹¹⁶⁴ Hongarije,¹¹⁶⁵ Roemenië,¹¹⁶⁶ Turkije¹¹⁶⁷ en (beperkt) Italië¹¹⁶⁸ publiceren vertalingen van dergelijke uitspraken, soms in samenvatting.

De Nederlandse situatie staat hiermee in schril contrast. In § 15 van het *explanatory memorandum* van Aanbeveling R(2002)13 wordt aangeraden om bij de keuze van het bekendmakingskanaal aan te sluiten bij de nationale praktijk voor publicatie van rechterlijke uitspraken. Publicatie op Rechtspraak.nl zou dan voor de hand liggen. De uitspraken zijn hier echter niet te vinden. Ook door de rijksoverheid of het College voor de rechten van de mens¹¹⁶⁹ zijn de uitspraken van het EHRM niet gepubliceerd.

Teneinde de uitvoering van (onder meer) Aanbeveling Rec(2002)13 te monitoren heeft het Comité van Ministers in 2004 opgedragen tot het uitzetten van een enquête onder de lidstaten.¹¹⁷⁰ In het desbetreffende rapport van het *Committee of experts for the improvement of procedures for the protection of Human Rights*¹¹⁷¹ uit 2006 lichtte de Nederlandse regering de op dat moment (en thans nog steeds) bestaande situatie toe: publicatie vindt vooral plaats via commerciële tijdschriften – NJB, NJCM-bulletin en EHRC werden daarbij expliciet genoemd – en de publicatiesnelheid zou op gemiddeld twee tot vier maanden liggen. Ook wordt melding gemaakt van het gebruik van een nieuwsbrief aan de gerechten en het in individuele zaken op de hoogte stellen van de Rvdr. De vraag hoe verspreiding aan het ‘*public at large*’ plaatsvindt blijft onbeantwoord, want genoemde tijdschriften hebben natuurlijk een beperkt bereik. Ten aanzien van de doelgroep ‘rechterlijke macht’ merkt de regering op dat alle rechters toegang hebben tot internet, en dus tot HUDOC. Voorts wordt

1160 *Vide supra*: § 2.3.2.1.2.3.

1161 Mededeling ambtenaar Europese Commissie aan auteur.

1162 <www.lovdato.no/avg/emdn/index.html>.

1163 <www.manskligarattigheter.se/sv/manskliga-rattigheter-i-sverige/enskilda-klagomal-mot-sverige/europadomstolens-domar-och-beslut-i-mal-mot-sverige>.

1164 <www.finlex.fi/fi/oiheus/eurooppa/feit>.

1165 <www.lb.hu/hu/nemzetkozi-kapcsolatok-es-embjog>.

1166 <www.scj.ro/decizii_strasbourg.asp>.

1167 <www.inhak.adalet.gov.tr/mevzuat/mevzuat.html>.

1168 <www.cortedicassazione.it/Europa/Bollettino/GiurComunitariaDU/GiurComunitariaDU.asp>.

1169 *Vide infra*: § 3.5.3.

1170 Verklaring (zonder nummer), het Comité van Ministers (12-05-2004), *Ensuring the effectiveness of the implementation of the European Convention on Human Rights at national and European levels*.

1171 Rapport, *the Committee of Experts for the Improvement of Procedures for the Protection of Human Rights* (17-01-2007), *Réponses au nouveau questionnaire concernant les cinq recommandations citées dans la Déclaration de mai 2004 adoptée par le Comité des Ministres* (DH-PR(2006)004rev Bil).

melding gemaakt van de – tot op heden ongerealiseerde – plannen om HUDOC ook via Porta Iuris aan te bieden.¹¹⁷²

De selectie van uitspraken van het EHRM wordt overgelaten aan de tijdschriftredacties, er wordt van overheidswege niet gecontroleerd of die selectie voldoet aan de criteria die in Aanbeveling Rec(2002)13 zijn genoemd. De verplichting om de uitspraken en/of samenvattingen in de eigen taal te publiceren wordt door de regering weggewuifd met de opmerking:

All lawyers and students of law are expected to speak at least one of the official languages of the Council of Europe sufficiently well to be able to read and understand the case law. Translations of the full text of the Court's judgments are only made in exceptional circumstances, although the NJB publishes summaries in Dutch of judgments that are relevant to the Dutch legal system.

De laatste internationale verplichting die we hier bespreken heeft betrekking op de bijzondere actieve verstrekking van kennisgevingen inzake insolventies waarop de Europese insolventieverordening van toepassing is.¹¹⁷³ In § 3.2.2.4 zagen we dat deze niet in het CIR zelf zijn opgenomen, maar in een afzonderlijk bestand, dat vanuit de omliggende navigatie kan worden gevonden. De kans dat iemand daarnaar zal gaan zoeken indien hij de gezochte naam niet in het CIR kan vinden, is bijzonder klein te achten. Gebruikers die zich bedienen van de webservice¹¹⁷⁴ zullen zich deze omissie waarschijnlijk nog veel minder realiseren. Een blik op het bestand met de buitenlandse insolventies leert bovendien dat de twee laatste toevoegingen dateren van 2009 en 2010;¹¹⁷⁵ gezien het aantal registraties uit eerdere jaren is de kans klein dat de lijst compleet is. Verbetering is mogelijk te verwachten van het Europese e-justice-portaal, waarop volgens het Europese e-justice actieplan¹¹⁷⁶ de nationale insolventieregisters door middel van een meertalige zoekinterface centraal dienen te worden ontsloten.¹¹⁷⁷

Concluderend kunnen we stellen dat Nederland slecht voldoet aan de internationale verplichtingen tot grensoverschrijdende verstrekking van uitspraken. Dit betreft zowel de verstrekking van Nederlandse uitspraken aan de EU, als de verstrekking van uitspraken van het EHRM en inzake buitenlandse insolventies aan het Nederlandse publiek.

3.4.2.12 Actieve verstrekking: conclusie en vooruitblik

In deze § 3.4.2 hebben we beleid en uitvoering omtrent de actieve verstrekking van uitspraken via internet onder de loep genomen. Ondanks kleine punten van kritiek is het beeld positief. Sinds de start van Rechtspraak.nl in 1999 worden steeds meer uitspraken gepubliceerd. De

1172 *Vide supra*: § 3.2.1.4.

1173 *Vide supra*: § 2.3.2.1.1.1.

1174 *Vide infra*: § 3.4.3.1.

1175 Datum onderzoek: 07-04-2013.

1176 Meerjarenactieplan 2009-2013 voor de Europese E-justitie van de Raad van de Europese Unie, (CELEX:52009XG0331(01)).

1177 [van Opijnen 2009a, p. 418] en [van Opijnen 2008c].

hoogste gerechten publiceren inmiddels vrijwel alle inhoudelijke uitspraken, en ook van gerechtshoven en rechtbanken verschijnen steeds meer beslissingen online. Kwantitatieve vergelijkingen met wat door uitgevers wordt gepubliceerd en met de zaaksafhandelingsgegevens mogen tot de conclusie leiden dat rechtbanken en gerechtshoven een voldoende representatieve selectie van hun uitspraken publiceren. Kritiekpunten liggen er bij enkele bijzondere kamers (Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam¹¹⁷⁸ en Sectie IE van de Rechtbank Den Haag)¹¹⁷⁹ en bij het nakomen van internationale verplichtingen.

We kunnen thans overgaan tot evaluatie van het volgende element in het juridisch kader: de toegankelijkheid van de gepubliceerde uitspraken.

3.4.3 Toegankelijkheidsaspecten

In § 2.4 hebben we vijf aspecten benoemd inzake de toegankelijkheid van op internet gepubliceerde rechterlijke uitspraken; het relevante juridisch kader hebben we daarbij geanalyseerd. In deze paragraaf onderzoeken we in hoeverre de Nederlandse situatie aan het beschreven juridisch kader voldoet. Achtereenvolgens bespreken we de gebruiksvoorwaarden (§ 3.4.3.1), identificatie (§ 3.4.3.2), betrouwbaarheid (§ 3.4.3.3), hanteerbaarheid (§ 3.4.3.4) en presentatie (§ 3.4.3.5). In § 3.4.3.6 sluiten we af met enkele conclusies.

3.4.3.1 Gebruiksvoorwaarden

Voor het raadplegen van uitspraken op Rechtspraak.nl is geen vergoeding verschuldigd. Sinds 2004¹¹⁸⁰ was er bovendien een service waarmee men alle uitspraken die op Rechtspraak.nl worden gepubliceerd om niet als XML op een FTP-site¹¹⁸¹ geleverd kan krijgen – naar keuze per dag of per uur. Hergebruikers van deze informatie lijken over de service tevreden te zijn.¹¹⁸² Ook de LjN-index is voor hergebruik beschikbaar, niet via een FTP-site maar door middel van een webservice. Gebruikers konden de dienst ook bevragen op wijzigingen sinds hun vorige bezoek.¹¹⁸³ Sinds 28 juni 2013 zijn alle uitspraakgegevens van het ECLI-register en de op Rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken als open data beschikbaar. Uitgebreide documentatie over het gebruik van deze service is op de website beschikbaar.¹¹⁸⁴

1178 Paradoxaal is het juist dit gerechtshof dat ook vaak extra publicatie-inspanningen verricht, zoals het besluit in 2012 om 170 voorheen ongepubliceerde ‘moordarresten’ uit de zes voorgaande jaren alsnog te publiceren: [Redactie Rechtspraak.nl 2012d].

1179 Met uitzondering van deze afdelingen lijkt er thans geen bewijs meer te zijn voor de stelling (zoals recentelijk nog vertolkt in [van der Wees en Renden 2012]) dat rechters hun uitspraken wel doorsturen naar uitgevers, maar niet op Rechtspraak.nl publiceren.

1180 [Bistro 2005].

1181 FTP staat voor File Transfer Protocol, een methode om grote bestanden over internet te verplaatsen.

1182 Vgl. [Mommers 2011b, par. 3.2].

1183 [Bistro 2008a].

1184 <www.rechtspraak.nl/Uitspraken-en-Registers/Uitspraken/Open-Data/Pages/default.aspx>.

Ook de gegevens in het Curateleregister en het CIR mogen worden hergebruikt. Gegadigden moeten er wel voor tekenen dat ze zich bij hergebruik houden aan de eisen van de Wbp.¹¹⁸⁵

De uitspraken van de AB RvS zijn via Rechtspraak.nl te verkrijgen, met uitzondering van de vreemdelingenrechtelijke uitspraken die alleen op Raadvanstate.nl zijn te vinden. Laatstgenoemde zijn echter alleen als (ingescande) PDF beschikbaar, waardoor hergebruik ernstig wordt bemoeilijkt.¹¹⁸⁶

3.4.3.2 Identificatie

Door uitspraken van een LJN – en later ECLI – te voorzien zijn alle op Rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken uniek te identificeren, waardoor is voorzien in de belangrijkste eis van dit toegankelijkheidsaspect. LJN en ECLI gaan echter nog een stapje verder: zoals we hebben beschreven in § 3.2.1.3 krijgen niet alleen de op Rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken een LJN/ECLI, maar ook vele uitspraken die elders zijn gepubliceerd.

Het ECLI-register (voorheen de LJN-index) is niet alleen op Porta Iuris beschikbaar, maar ook op Rechtspraak.nl. De oorspronkelijke reden daarvoor was intern, en hebben we reeds besproken:¹¹⁸⁷ het wegnemen van de terughoudendheid van Porta-Iurisgebruikers om uitspraken met behulp van een LJN te citeren. De tweede reden voor het op internet plaatsen van de LJN-index was extern van aard: de gehele juridische gemeenschap zou kunnen profiteren van dit vindplaatsen- en annotatieregister.¹¹⁸⁸ In eerste instantie stond de index los van de uitsprakendatabank, maar in de zomer van 2011 is de LJN-index, om het voor de gebruiker handiger te maken, ook geïntegreerd in de uitsprakendatabank.

De onvolkomenheden in het LJN en de LJN-index, die we later meer in detail zullen bespreken,¹¹⁸⁹ zijn in het ECLI-register opgelost.¹¹⁹⁰ Onpraktisch is dat op Raadvanstate.nl geen LJN's worden gebruikt. Een AB RvS-uitspraak die door een gebruiker vanaf Rechtspraak.nl met een LJN wordt geciteerd, is daarmee op Raadvanstate.nl niet terug te vinden.¹¹⁹¹

3.4.2.2 Betrouwbaarheid

In § 2.4.4 hebben we vier deelaspecten onderkend van het toegankelijkheidsaspect 'betrouwbaarheid': documentaire betrouwbaarheid, contextuele betrouwbaarheid, tijdigheid en historische persistentie. We zullen deze aspecten een voor een bespreken.

Met betrekking tot de documentaire betrouwbaarheid moeten we vaststellen dat de wijze waarop een uitspraak wordt gepubliceerd geen garantie biedt voor de authenticiteit van de tekst. Niet alleen is de tekst door het anonimiseren veranderd, er is ook geen absolute

---

1185 Aldus de gebruiksvoorwaarden op Rechtspraak.nl.

1186 Situatie februari 2013.

1187 *Vide supra*: § 3.2.2.2.

1188 [Bistro 2004, p. 19].

1189 *Vide infra*: § 4.2.3.2.

1190 *Vide infra*: § 4.5.3.1.

1191 Ten tijde van het afronden van deze studie was de situatie met betrekking tot het gebruik van ECLI bij de AB RvS onbekend.

zekerheid omtrent de authenticiteit van de ongeanonimiseerde versie die in CJO of E-archief is opgeslagen. Bij twijfel – die zich in de praktijk zelden voordoet –¹¹⁹² zal altijd de papieren, door rechter en griffier ondertekende, versie authentiek zijn. Pas bij de introductie van een uitsprakenregister, waarin een digitaal authentieke versie is opgeslagen, zal dit veranderen.¹¹⁹³ Ook bij de Raad van State is de digitale versie nog niet de authentieke versie, maar geeft het productie- en publicatieproces inherent wel iets meer zekerheid omtrent de juistheid van het uiteindelijk gepubliceerde document.¹¹⁹⁴

Niet alleen de juistheid, maar ook de volledigheid valt onder de documentaire betrouwbaarheid. Door de wijze van opslag in de CJO ('platte tekst') gingen opmaak en niet-tekstuele elementen verloren. Dit kan vooral problemen opleveren wanneer deze van belang zijn voor (de begrijpelijkheid) van de uitspraak. Pas vanaf 2007¹¹⁹⁵ is het mogelijk om afbeeldingen op te nemen in uitspraken. Deze functie wordt ook gebruikt voor het opnemen van tabellen.¹¹⁹⁶ Sinds de live-gang van Nova Porta Iuris worden ook opmaakelementen meegenomen in de gepubliceerde versie.

Met betrekking tot het tweede betrouwbaarheidsaspect, de contextuele betrouwbaarheid, voldoet de Nederlandse situatie sinds kort redelijk goed aan de eisen die daaraan worden gesteld. Lange tijd werd op Rechtspraak.nl de processuele context van een uitspraak niet weergegeven: er was niet zichtbaar of appel was aangetekend tegen een uitspraak, en/of die appelbeslissing er al was. Sinds 2006 was er in de Bimug wel een voorziening om formele relaties vast te leggen,¹¹⁹⁷ maar noch in Porta Iuris, noch op Rechtspraak.nl waren deze gegevens zichtbaar.¹¹⁹⁸ Sporadisch werd door gerechten in de inhoudsindicatie op Rechtspraak.nl een opmerking opgenomen over het oordeel van een hogere rechter,¹¹⁹⁹ maar over het algemeen moesten gebruikers zelf op zoek naar formeel-gerelateerde uitspraken. Dit was bijzonder lastig, niet alleen omdat zaken in hoger beroep een ander zaaknummer krijgen,¹²⁰⁰ maar ook omdat het zaaknummer of LJN van de uitspraak waarvan beroep of cassatie is ingesteld in veel gevallen niet eens wordt vermeld in de latere-aanleguitspraak.

Een uitzondering was er voor enkele bekende rechtszaken, die een 'dossier' vormen: een handmatig samengesteld overzicht van uitspraken en andere documenten in zaken die landelijke bekendheid hebben verworven. Op dit moment¹²⁰¹ zijn er 66 dossiers. Ondanks

1192 Een situatie waarin deze twijfel zich wel voordeed is beschreven in [de Winter 2001]: een cruciale zinsnede van een Hoge-Raadarrest stond niet in de NJ-versie, maar wel in de Rechtspraak.nl-versie. Laatstgenoemde bleek overigens correct.

1193 Zie voor de daartoe geformuleerde plannen, *supra*: § 3.4.2.1.

1194 [Hilhorst en van Engers 2009].

1195 [Bistro 2007a, p. 14].

1196 Zie voor een willekeurig voorbeeld ECLI:NL:RBSGR:2011:BQ8207.

1197 [Bistro 2007b, p. 7].

1198 De gegevens werden alleen gebruikt om rapportages mee te maken die voor gerechten konden worden ingezien, vooral met het oog op intern jurisprudentieoverleg.

1199 Zie bijvoorbeeld de inhoudsindicatie bij ECLI:NL:GHSHE:2008:BC5105.

1200 [Moltmaker 1998, p. 35] deed reeds een voorstel om één zaaknummer te hanteren voor de volledige rechtsgang.

1201 D.d. 10-04-2013.

de voordelen die dit heeft, is het jammer dat er vanuit de uitspraken zelf geen verwijzingen bestaan naar het dossier, dat de dossiers alleen te vinden zijn via het – niet voor de hand liggende – menu-item ‘actualiteiten’, en dat de sorteervolgorde van de dossiers niet erg gebruiksvriendelijk is.¹²⁰²

Sinds de introductie van ECLI evenwel kunnen de formele relaties tussen uitspraken in het ECLI-register worden vastgelegd en aan de eindgebruiker getoond. De contextuele betrouwbaarheid is daarmee aanzienlijk verhoogd. Hangende beroepen zijn evenwel nog steeds niet zichtbaar; pas als er een opvolgende uitspraak is, komt de gebruiker te weten dat er überhaupt beroep was aangetekend.

Ook op RaadvanState.nl zijn er meestal geen verbanden gelegd tussen de voorlopige voorziening en de bodemprocedure. Door te zoeken op het eerste deel van een zaaknummer kan men gerelateerde uitspraken wel verzamelen, maar dit vereist inzicht in de wijze waarop de uitspraaknummers zijn opgebouwd.¹²⁰³ Op de site zelf is dit niet gedocumenteerd. De vreemdelingenrechtelijke uitspraken die als PDF zijn opgenomen, bevatten, anders dan de vreemdelingenrechtelijke uitspraken die alleen als HTML¹²⁰⁴ beschikbaar zijn, meestal ook de uitspraak van de rechtbank in eerste aanleg, alsmede het beroepschrift.

Het derde betrouwbaarheidsaspect betreft de tijdigheid van publicatie. We hebben gezien¹²⁰⁵ dat Aanbeveling R(95)11 hiervoor een instructie geeft: één maand voor de uitspraken van de hoogste instanties, drie maanden voor de andere instanties. Omdat op Rechtspraak.nl zowel de datum van uitspraak als de datum van publicatie wordt vermeld, kan eenvoudig worden getoetst of deze norm wordt gehaald.

In Figuur 3-17 is de publicatiesnelheid van de verschillende soorten gerechten weergegeven.

Het gemiddelde – voor alle gerechten tezamen – voor de in 2010 gepubliceerde uitspraken is 33 dagen.

Statistisch beschouwd is dit ‘gemiddelde’ echter een gevaarlijke maat, omdat het – bijvoorbeeld op verzoek van gebruikers – publiceren van (zeer) oude uitspraken¹²⁰⁶ tot een aanzienlijke verhoging van dit gemiddelde kan leiden. De ‘mediaan’ – de middelste waarneming – is daarom een betrouwbaarder maat. Voor alle uitspraken op Rechtspraak.nl ligt de mediaan tussen 2005 en 2009 op zeven á acht weekdagen; in 2010 is deze gezakt naar zes. Met andere woorden: meer dan de helft van alle uitspraken wordt binnen zeven dagen

1202 Elk nieuw dossier lijkt bovenaan de lijst te worden gezet.

1203 Door het eerste deel – het ‘zaaknummer-deel’ – van een uitspraaknummer te gebruiken kunnen we bij elkaar horende uitspraken vinden. Met bijvoorbeeld ‘200906289’ vinden we de voorlopige voorziening ECLI:NL:RVS:2009:BK8355 – uitspraaknummer 200906289/2/R3 – de beslissing op het verzoek tot opheffing van die voorlopige voorziening ECLI:NL:RVS:2010:BL6979 – uitspraaknummer 200906289/6/R2 – en de beslissing in het bodemgeschil ECLI:NL:RVS:2011:BP7133 – uitspraaknummer 200906289/1/R2.

1204 *HyperText Markup Language*, de standaard opmaaktaal van WWW-pagina’s.

1205 *Vide supra*: § 2.4.4.

1206 Zie bijvoorbeeld ECLI:NL:CRVB:1976:AM4241 en ECLI:NL:CRVB:1979:BB8238, gepubliceerd in respectievelijk 2011 en 2007.

	Jaar van publicatie:					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Gemiddelde voor alle gerechten	24	49	35	38	42	33
Mediaan voor alle gerechten	7	7	8	8	7	6
Mediaan per (type) gerecht:						
Hoge Raad	0	0	0	0	0	0
AB RvS	0	0	0	0	0	0
CBb	14	15	19	19	20	19
CRvB	11	10	8	10	10	6
Gerechtshoven	20	22	24	21	15	14
Rechtbanken	13	14	14	13	14	13

Figuur 3-17. Publicatiesnelheid uitspraken op Rechtspraak.nl in dagen.¹²⁰⁹

gepubliceerd. Uitspraken van de Hoge Raad en de AB RvS¹²⁰⁷ worden vrijwel altijd op de dag van uitspraak gepubliceerd.¹²⁰⁸ Rechtbanken en gerechtshoven doen er wat langer over: in 2010 scoorden ze een mediaan van respectievelijk dertien en veertien. De Nederlandse gerechten voldoen daarmee ruimschoots aan de norm van de Aanbeveling R(95)11; zelfs de gerechtshoven en rechtbanken presteren binnen de norm die voor de hoogste rechtscolleges is gesteld.

De Persrichtlijn van de presidentenvergadering¹²¹⁰ en de Persrichtlijn van de Hoge Raad¹²¹¹ stellen de aanvullende eis dat beslissingen waarvoor persbelangstelling bestaat onmiddellijk na uitspraak op Rechtspraak.nl moeten worden gepubliceerd. Het begrip 'persbelangstelling' is lastig te operationaliseren. Als (eenvoudig) toetsbare maatstaf kunnen we hiervoor de publicatie van een actualiteit op Rechtspraak.nl gebruiken, al zijn er ook vele uitspraken die geen actualiteit krijgen, maar wel de pers halen.¹²¹² In Figuur 3-18 hebben we twee indicatoren gebruikt om te onderzoeken in hoeverre uitspraken met een actualiteit voldoen aan de tijdigheidsnorm van de Persrichtlijnen.¹²¹³ In de linkerkolom van ieder jaar is de mediane publicatiesnelheid weergegeven. Deze is (met uitzondering van de Hoge Raad,

1207 Reguliere uitspraken worden iedere woensdag, direct na uitspraak, gepubliceerd op zowel Raadvanstate.nl als Rechtspraak.nl. Voorlopige voorzieningen (die ook op andere dagen worden uitgesproken), worden dezelfde dag op Raadvanstate.nl geplaatst, maar op Rechtspraak.nl de daaropvolgende woensdag.

1208 Hoge Raad en AB RvS hebben vaste dagen waarop uitspraak wordt gedaan. Mede ook omdat het aantal uitspraken veel kleiner is, kan in het werkproces beter rekening worden gehouden met de publicatie.

1209 Figuur 3-17 is eerder gepubliceerd in [van Opijnen 2011d].

1210 *Vide supra*: noot 399.

1211 *Vide supra*: noot 400.

1212 Een voorbeeld van een uitspraak waarbij niet is voldaan aan de Persrichtlijn, is te vinden in ECLI:NL:RBBRE:2012:BY7900, betreffende de aansprakelijkheid voor erfelijke ziekten bij rashonden. De uitspraak werd gepubliceerd op 07-01-2013, terwijl NRC Handelsblad er op 03-01-2013 reeds een redactioneel artikel aan wijdde: [Wittenberg 2013].

1213 De gegevens zijn gedistilleerd uit de onderzoeksdatabank. Voor een beschrijving, *vide infra*: § 6.2.

	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	med	% 0 d.	med	% 0 d.	med	% 0 d.	med	% 0 d.	med	% 0 d.	med	% 0 d.
HR	0	94,4%	0	100%	0	100%	0	97,1%	0	95,8%	0	100%
CBB	6	3,4%	1	48,3%	0	66,7%	0	58,8%	1	34,5%	0	58,3%
CRVB	7	5,0%	6	3,9%	7	7,8%	7	2,1%	6	13,5%	7	7,5%
Gerechtshoven	10	14,2%	4	40,1%	8	41,8%	0	73,1%	0	76,3%	0	72,7%
Rechtbanken	0	91,6%	0	60,5%	0	67,0%	0	75,6%	0	64,4%	0	68,4%

Figuur 3-18. Publicatiesnelheid op Rechtspraak.nl van uitspraken met een actualiteit: mediaan en percentage van de uitspraken met actualiteit dat op dag van uitspraak is gepubliceerd.

waar de mediaan ook bij uitspraken zonder actualiteit op nul ligt) beduidend lager dan de mediane publicatiesnelheid van alle uitspraken, zoals weergegeven in Figuur 3-17. Bij de rechtbanken bijvoorbeeld is deze in alle jaren tussen 2005 en 2010 nul, terwijl de mediane publicatiesnelheid bij alle rechtbankuitspraken (Figuur 3-17) rond de twee weken ligt.

Omdat we bij een mediaan van nul slechts kunnen concluderen dat zeker de helft van de uitspraken tijdig is gepubliceerd, is in de tweede kolom van ieder jaar het percentage uitspraken opgenomen dat voldoet aan de norm van de Persrichtlijnen. Zo kunnen we zien dat in 2010 72,7% van de hofarresten met een actualiteit op dezelfde dag als de uitspraak is gepubliceerd.¹²¹⁴ Bij de gerechtshoven is vanaf 2008 een duidelijke verbetering zichtbaar. De CRvB scoort matig.

Alhoewel we hier niet de publicatie van uitspraken in commerciële tijdschriften onderzoeken, is de publicatiesnelheid die door tijdschriften wordt gerealiseerd wel het vermelden waard.¹²¹⁵ Deze ligt bij alle tijdschriften aanzienlijk lager dan bij Rechtspraak.nl. De periodieken Rechtspraak van de Week (RvdW) en de NJ zijn relatief snel (met een mediaan van respectievelijk 27 en 32), negen tijdschriften daarentegen hebben een mediaan boven 95: de helft van de uitspraken die ze publiceren, is minstens drie maanden oud.¹²¹⁶

Een bijzonder aspect van de tijdigheid ten slotte betreft de publicatie van conclusies van het Parket bij de Hoge Raad. Eerder¹²¹⁷ zagen we dat sinds oktober 2004 de conclusies in belastingzaken worden gepubliceerd zodra ze zijn genomen. In civiele en strafzaken daarentegen wordt de conclusie in beginsel nog altijd gelijktijdig met het arrest gepubliceerd. De reden voor het verschil in beleid tussen de verschillende kamers is niet bekend. Er is gesuggereerd dat art. 28 lid 3 Rv voor civiele zaken en art. 365 lid 5 Sv aan directe publicatie van de conclusie in de weg zouden staan.¹²¹⁸ Deze bepalingen zeggen dat alleen stukken die aan het arrest zijn gehecht aan derden mogen worden verstrekt. Omdat de conclusie pas aan het arrest wordt gehecht als de uitspraak is gedaan, zou de conclusie ook pas dan kunnen worden verstrekt. Niet alleen hebben we gezien¹²¹⁹ dat de toepasselijkheid van deze artikelen op de publicatie van uitspraken (en dus ook conclusies) op internet zeer twijfelachtig is, (het Parket bij) de Hoge Raad heeft genoemde artikelen kennelijk ook niet als belemmering ervaren om af en toe met de beleidslijn te breken. In een zaak waarin de conclusie relevant was voor het maatschappelijk debat rond een andere zaak werd de conclusie ruim een maand voor de

1214 2010 bestaat hier uit het eerste halfjaar, zie de beschrijving van de dataset in § 6.2.1.

1215 Meer uitgebreide gegevens hierover in [van Opijnen 2011d, p. 2144].

1216 Het lange tijdsverloop tussen uitspraak en tijdschriftpublicatie heeft regelmatig tot kritiek geleid. Zie bijv. [Frissen 1994], [van Almelo 1997] en [de Lange en Oosterkamp 1993]. Laatstgenoemden spreken over 'wanprestatie', een kwalificatie die het ongenoegen weliswaar treffend beschrijft, maar juridisch geen stand kan houden.

1217 *Vide supra*: § 3.4.2.3.

1218 [Hins 2006].

1219 *Vide supra*: § 2.3.1.5.

uitspraak, maar vier maanden na het nemen ervan, gepubliceerd.¹²²⁰ In de zaak-Kelly¹²²¹ werd de conclusie¹²²² zelfs direct gepubliceerd. De Hoge Raad gaf als verklaring:

*Omdat deze conclusie op zichzelf, ook los van de zaak Kelly, van belang is voor de juridische praktijk, is besloten deze – bij wijze van uitzondering – reeds nu te publiceren en niet daarmee te wachten tot de uitspraak van de Hoge Raad.*¹²²³

Het is een verklaring die de wenkbrauwen doet fronsen. Zijn immers niet alle conclusies in beginsel van belang voor de juridische praktijk? Dat belang was juist reden om de fiscale conclusies wel direct te publiceren:

*Er wordt niet meer gewacht tot de uitspraak van de Hoge Raad omdat de belastingpraktijk veel belang hecht aan deze conclusies op zichzelf, ook los van de concrete zaak waarin zij worden geschreven.*¹²²⁴

Argumenten tegen onmiddellijke publicatie van alle conclusies lijken dan ook moeilijk te vinden.¹²²⁵

Het laatste aspect van de betrouwbaarheid betreft de historische persistentie. Hierover kunnen we kort zijn: eenmaal gepubliceerde uitspraken worden niet meer van Rechtspraak.nl verwijderd, tenzij bijzondere omstandigheden daar in bijzondere gevallen aanleiding toe geven – bijvoorbeeld indien blijkt dat anonimisering niet afdoende is om de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen te beschermen. Ook Raadvanstate.nl kent geen verwijderingsbeleid.

3.4.3.4 Hanteerbaarheid

Bij bespreking van het juridisch kader met betrekking tot de hanteerbaarheid hebben we een onderscheid gemaakt naar zes deelaspecten:¹²²⁶ begrijpelijkheid, contextualiteit, centralisatie van aanbod, metadatering, grensoverschrijdende bruikbaarheid en doorzoekbaarheid. In het navolgende bespreken we hoe deze deelaspecten op Rechtspraak.nl en Raadvanstate.nl worden ingevuld.

Het deelaspect begrijpelijkheid heeft een belangrijke invulling gekregen door de ‘inhoudsindicatie’, die in augustus 2003 is geïntroduceerd.¹²²⁷ De inhoudsindicatie beoogt de gebruiker snel een eerste indruk te geven van onderwerp en/of strekking van de uitspraak. De gerechten zijn vrij in de wijze waarop ze dit veld vullen: een enkel steekwoord, een wetsartikel, de belangrijkste rechtsoverwegingen of het dictum. Ook een kortere of langere samenvatting komt regelmatig voor. Opvallend zijn de zeer beknopte inhoudsindicaties van het CBb (meestal enkele steekwoorden) en de langere inhoudsindicaties die de CRvB

1220 ECLI:NL:PHR:2006:AV0054. Zie ook [Redactie NJB 2006].

1221 ECLI:NL:HR:2005:AR5213.

1222 ECLI:NL:PHR:2005:AR5213.

1223 [Redactie Rechtspraak.nl 2004a].

1224 [Hoge Raad 2005, p. 51].

1225 Vgl. [Jessurun d'Oliveira 2006b].

1226 *Vide supra*: § 2.4.5.

1227 [Bistro 2003a].

vanaf 2009 is gaan schrijven. De inhoudsindicatie bij de AB RvS bestaat altijd uit de eerste alinea van het procesverloop, ongeacht de lengte ervan. Deze wordt zowel op Rechtspraak.nl als op Raadvanstate.nl getoond.

Opmerkelijk is dat noch op Rechtspraak.nl, noch op Raadvanstate.nl is gedocumenteerd hoe de inhoudsindicatie tot stand komt. Daardoor bestaat het risico dat gebruikers er te veel op vertrouwen dat de inhoudsindicatie altijd de kern van de uitspraak beschrijft.¹²²⁸

Het deelaspect contextualiteit is – voor zover het de formele relaties tussen uitspraken betreft – reeds ter sprake gekomen bij het toegankelijkheidsaspect betrouwbaarheid.¹²²⁹ Ook andersoortige koppelingen dan formele relaties zijn in het ECLI-register gelegd, zoals die naar annotaties die bij uitspraken zijn verschenen.¹²³⁰ Hyperlinks naar deze annotaties – indien ze in *open access* zijn gepubliceerd – zijn echter niet aangebracht. Daarnaast is bij een beperkt aantal uitspraken een ‘dossier’ aangemaakt. Zoals eerder opgemerkt,¹²³¹ zijn deze vanuit de uitsprakendatabank echter niet te vinden. In deze dossiers zijn ook actualiteiten vermeld, waarin vaak een toelichting op de uitspraak is opgenomen. Los van het verband met een dossier, is vanuit de uitsprakendatabank bij geen enkele uitspraak een link opgenomen naar een bij de uitspraak gepubliceerde actualiteit. Relaties naar andere informatieobjecten, zoals wet- en regelgeving zijn niet of nauwelijks opgenomen.

Het deelaspect ‘centralisatie van aanbod’ is in Nederland ingevuld door één centraal portaal te maken waarop (bijna) alle rechterlijke uitspraken worden gepubliceerd: Rechtspraak.nl. Slechts één instantie heeft daarnaast een eigen uitsprakendatabank: de AB RvS. Enkele problematische aspecten daarvan bespraken we reeds eerder.¹²³²

Met betrekking tot het deelaspect metadatering kunnen we opmerken dat Rechtspraak.nl verschillende metadatatavelden gebruikt. De meeste daarvan zijn reeds besproken: instantie, zaaknummer, uitspraakdatum, publicatiedatum, LJN/ECLI, vindplaatsen (inclusief annotatoren) en inhoudsindicatie. Daarnaast worden ook proceduresoort en rechtsgebied vermeld

1228 Zie bijvoorbeeld [Verheyen 2010], die voor een onderzoek zocht naar: “(U)itspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State tussen 1 januari 2004 en heden [06-10-2010, mvo], die de term ‘wet openbaarheid van bestuur’ in de ‘inhoudsindicatie’ hadden staan.” De gezochte term kwam voor in 350 AB RvS-uitspraken uit de onderzochte periode, maar slechts in 62 inhoudsindicaties. Een uitspraak met als inhoudsindicatie: “Bij besluit van (...) heeft het college (...) het verzoek van [verzoeker] om openbaarmaking van stukken afgewezen.” (ECLI:NL:RVS:2007:BC0529) zal daarom (ten onrechte waarschijnlijk) niet in het onderzoek betrokken zijn.

Om de arbitrariteit van dergelijke zoekacties te illustreren kan bovendien worden gewezen op [Klingenberg 2011 noot 306], die op zoek was naar vergelijkbare uitspraken, maar zocht naar uitspraken van de AB RvS tussen 01-01-2008 en 31-12-2008 met de zoekopdracht: ‘Wob’ in ‘uitspraak/conclusie’. Ze vond 42 uitspraken. De zoekopdracht ‘Wet openbaarheid van bestuur’ in ‘uitspraak/conclusie’ had 52 uitspraken opgeleverd. Met betrekking tot de lage recall werd bovendien opgemerkt: “Dit is echter geen sluitend overzicht, niet alle uitspraken worden op rechtspraak.nl gepubliceerd.” Voor wat betreft de (inhoudelijke) uitspraken van de AB RvS is dit evenwel niet juist (*vide supra*: § 3.4.2.4).

1229 *Vide supra*: § 3.4.3.3.

1230 *Vide supra*: § 3.2.1.3.

1231 *Vide supra*: § 3.4.3.3.

1232 *Vide supra*: § 3.4.2.4.

(zie hieronder bij de bespreking van de zoekmogelijkheden). Op Raadvanstate.nl worden uitspraakdatum, partijnamen, rechtsgebied, inhoudsindicatie en proceduresoort vermeld. De OWMS-standaard wordt noch door Rechtspraak.nl, noch door Raadvanstate.nl gebruikt. Laatstgenoemde site gebruikt wel Dublin core (en andere) metadata, maar deze zijn (nog) niet conform de OWMS.¹²³³

Aan de grensoverschrijdende bruikbaarheid van Nederlandse uitspraken is nog weinig aandacht besteed. Waar we zagen dat in sommige landen met een beperkt taalgebied veel uitspraken van de hoogste instanties ook in het Engels worden vertaald of samengevat,¹²³⁴ gebeurt dit in Nederland slechts in zeer sporadische gevallen.¹²³⁵ Wel participeren diverse instanties in Europese samenwerkingsverbanden die mede tot doel hebben nationale rechtspraak grensoverschrijdend toegankelijk te maken.¹²³⁶

Het laatste deelaspect van hanteerbaarheid is de doorzoekbaarheid van uitspraken.

De uitsprakendatabank van Rechtspraak.nl kan zowel op metadata (zoals LJN/ECLI, zaaknummer, vindplaats, instantie, uitspraak- en publicatiedatum en rechtsgebied) worden doorzocht, als met vrije tekst (in de uitspraaktekst of de inhoudsindicatie). Bij het rechtsgebied was de keuze tot 28 juni 2013 beperkt tot één uit een lijst van twaalf, maar sinds genoemde datum is het aantal aanzienlijk uitgebreid en kan bovendien op meerdere rechtsgebieden tegelijkertijd worden gezocht.

Sinds 2011 kan de resultaatlijst met behulp van facetzoeken verder worden gefilterd. Indien gezocht is op tekst worden de gezochte woorden in de tekst van de uitspraak gemarkeerd. Ook is het mogelijk om een persistente deeplink naar uitspraken te maken.

Enigszins verborgen in de navigatie is het weekoverzicht uitspraken, waarmee direct door de meest recente uitspraken kan worden genavigeerd. Indien gewenst kan men ook een e-mailabonnement nemen op de nieuwsbrief 'Uitgesproken actueel'. Hiermee ontvangt men eens per week een hyperlink naar het weekoverzicht.

Sinds 2007¹²³⁷ is het ook mogelijk om gebruik te maken van RSS-feeds:¹²³⁸ een selectie naar rechtsgebied kan daarbij worden gecombineerd met een selectie naar instantie. Men kan dan bijvoorbeeld alleen de familierechtelijke uitspraken van één bepaalde rechtbank ontvangen.

1233 D.d. 15-01-2012.

1234 Bijv. Slovenië, Denemarken, Republiek Macedonië (*vide supra*: § 2.6.2.3).

1235 De Hoge Raad publiceerde vier arresten in volledige Engelse vertaling en acht in samenvatting (d.d. 12-04-2013). Opvallend is dat het LJN niet bij al deze uitspraken wordt vermeld.

1236 De Raad van State participeert in ACA-Europe en de Hoge Raad in NPSJCEU (*vide supra*: § 2.3.2.2.4.1). De Raad voor de rechtspraak participeert in de *European Network of Councils for the Judiciary* (ENCJ). Laatstgenoemde organisatie heeft (nog) geen duidelijke initiatieven op het gebied van grensoverschrijdende toegang tot rechterlijke uitspraken ondernomen, maar was, net als de andere twee netwerken, wel betrokken bij de ontwikkeling van ECLI (§ 16 ECLI-conclusies).

1237 [Bistro 2007a].

1238 RSS wordt meestal gezien als de afkorting voor *Really Simple Syndication* (<en.wikipedia.org/wiki/RSS>). Het is een technisch protocol om gegevens over geactualiseerde informatie van een website naar gebruikers te zenden, zonder dat zij daarvoor de site zelf hoeven te bezoeken.

Op Raadvanstate.nl is het aantal zoekvelden beperkter. Zo is er geen apart zoekveld voor het zaak/uitspraaknummer.¹²³⁹ Zoekt men op zaaknummer in het algemene tekstveld dan wordt niet alleen de uitspraak met dat zaaknummer gevonden, maar ook andere uitspraken waarin dit zaaknummer wordt geciteerd. Onhandig daarbij is dat de uitspraak die het desbetreffende zaaknummer als kenmerk heeft, niet bovenaan – wat men zou verwachten – maar meestal onderaan de resultaatlijst verschijnt.

Met uitzondering van vreemdelingenrecht kan er in het zoekformulier niet gefilterd worden op rechtsgebied. Dit kan wel met facetzoeken zodra men eenmaal op de resultaatpagina is beland. Daar kan men ook verfijnen naar proceduresoort. Handig is ook dat de gebruiker met één klik de meest actuele uitspraken op kan vragen. Eerder constateerden we al dat het ontbreken van een LJN/ECLI op Raadvanstate.nl de vindbaarheid van uitspraken belemmerd.¹²⁴⁰

De uitsprakenverzameling op Rechtspraak.nl is groeiende, maar er zijn nog geen specifieke maatregelen genomen – los van de hierboven beschreven geleidelijk verbeterde zoekmogelijkheden – de verzameling voor gebruikers ‘behapbaar’ te houden. Hoe meer uitspraken worden gepubliceerd, hoe lastiger het wordt om relevante informatie te vinden. Niet alle uitspraken zijn even belangrijk, en voorkomen moet worden dat obsoleete informatie het zicht ontnemt op wat er werkelijk toe doet. Ook bij de Rvdr bestaat daarover bezorgdheid. In de reactie op het Voorontwerp Awoi stelde de Raad:

*Een onbeperkte opname van uitspraken in een databank zal bij de gebruikers daarvan tot frustratie kunnen leiden als opgegeven zoekvragen een overstelpende hoeveelheid volstrekt oninteressante ‘hits’ opleveren. Er zal moeten worden nagegaan of de zoekvragen van bezoekers van de site op een klantvriendelijke manier kunnen worden behandeld.*¹²⁴¹

De NVvR uitte vergelijkbare zorgen.¹²⁴² Er zijn verschillende manieren om hier invulling aan te geven. Zo zou gebruik gemaakt kunnen worden van een verfijnde juridische thesaurus. Ook classificatie van uitspraken zou een bijdrage aan de hanteerbaarheid kunnen leveren. Met ‘classificatie’ bedoelen we niet een categorisering van uitspraken in (redelijk) objectieve groepen, maar het indelen van uitspraken in verschillende ‘gewichtsklassen’. Hiermee zou kunnen worden aangegeven hoe groot het juridisch belang van een uitspraak is, niet in relatie tot de specifieke zoekvraag van de gebruiker, maar in algemene zin. Een dergelijk classificatiesysteem zal verderop in dit boek uitgebreid worden besproken en op haalbaarheid worden onderzocht.¹²⁴³

1239 Zie over het bijzondere karakter van dit nummer *infra*: § 4.2.1.

1240 *Vide supra*: § 3.4.3.2.

1241 [Rvdr 2007g, p. 2-3].

1242 *Vide supra*: het citaat in § 2.4.5. Vgl. ook de zorgen van de in noot 723 geciteerde auteurs.

1243 *Vide infra*: hfd. 7.

3.4.3.5 *Presentatie*

Het laatste toegankelijkheidsaspect betreft de wijze waarop uitspraken aan de gebruiker worden gepresenteerd. Alhoewel men van mening kan verschillen over wat gebruiksvriendelijk is, bieden de eerder besproken Webrichtlijnen een toetsbaar kader.¹²⁴⁴ In september 2011 bleek Rechtspraak.nl aan 99% van de Webrichtlijnen te voldoen, ondanks de problemen die het oplevert om dit realiseren binnen de gekozen technologie.¹²⁴⁵ In vergelijking met andere overheidswebsites is dit een goede score.¹²⁴⁶

Van Raadvanstate.nl is niet bekend in welke mate aan de Webrichtlijnen wordt voldaan.

3.4.3.6 *Toegankelijkheid: conclusies en vooruitblik*

Toegankelijkheid is van de vier juridische thema's – openbaarheid, verstrekking, toegankelijkheid en anonimisering – wellicht het meest weerbarstig. Het juridisch kader is vaag, verspreid en moeilijk objectiveerbaar. Wanneer we de Nederlandse praktijk aan dit kader toetsen, dan komt daaruit een redelijk positief beeld tevoorschijn: de gepubliceerde uitspraken zijn kosteloos beschikbaar, ook voor hergebruik, de uitspraken zijn uniek en persistent geïdentificeerd, de informatie is – voldoende – betrouwbaar en wordt conform de Webrichtlijnen gepresenteerd. Verbeterpunten zijn er desalniettemin genoeg, onder meer waar het gaat om het aanbieden van de uitspraken in de context van formele en materiële relaties met andere uitspraken en andersoortige informatieobjecten. De zoekmogelijkheden op Rechtspraak.nl en Raadvanstate.nl zijn basaal en in beginsel afdoende, maar het deelaspect 'hanteerbaarheid' baart van alle toegankelijkheidsaspecten het meeste zorgen. De maatregelen die zijn genomen om de uitsprakendatabanken op lange termijn voor gebruikers hanteerbaar te houden, lijken nog onvoldoende. Met uitzondering van inhoudsindicatie en facetzoeken zijn er sinds de start van Rechtspraak.nl weinig maatregelen genomen om de exponentieel groeiende informatieverzameling doorzoekbaar te houden.

Deze uitdaging vormt een belangrijk thema voor het vervolg van dit boek. Eerst echter ronden we nu de paragraaf over de externe publicatie af met een bespreking omtrent de wijze waarop het juridisch kader betreffende de anonimisering is geïmplementeerd.

3.4.4 Anonimisering

In deze paragraaf evalueren we de praktijk met betrekking tot het anonimiseren van uitspraken. Het juridisch kader hebben we in § 2.5 beschreven. Eerst bespreken we kort de manieren waarop geanonimiseerd kan worden (§ 3.4.4.1). Vervolgens beschrijven we in § 3.4.4.2 het beleid zoals dat met betrekking tot anonimisering is ontwikkeld, en in § 3.4.4.3 kijken we naar de praktische uitvoering van dat beleid. In § 3.4.4.4 sluiten we af met enkele conclusies.

1244 *Vide supra*: § 2.4.6.

1245 [den Dopper 2011].

1246 Vgl. bijv. Kamerstukken II 2012-2013, 26 643, nr. 260 (bijlage) (blg-195845).

3.4.4.1 Anonimiseringsmethoden

Er zijn verschillende manieren waarop een uitspraak kan worden geanonimiseerd. Om te illustreren hoe deze methoden in de praktijk uitpakken, wordt de volgende voorbeeldzin bij alle beschreven methoden geanonimiseerd weergegeven: “*Jan Jansen verklaarde te hebben gezien hoe Jaap Jongsma met een mes Jaqueliën Jorritsma had bedreigd*”, waarbij we ervan uitgaan dat de rollen die de genoemde personen in de casus spelen respectievelijk die van getuige, verdachte en slachtoffer zijn.

1. Blinderen

Bij het blinderen worden de te anonimiseren gegevens in hun geheel verwijderd. Bij gemarkeerd blinderen is duidelijk dat er iets is weggelaten, bij ongemarkeerd blinderen is ook dat niet zichtbaar. Onze voorbeeldzin leest bij gemarkeerd blinderen: “[ ] verklaarde te hebben gezien hoe [ ] met een mes [ ] had bedreigd”

Ongemarkeerd blinderen levert op:

“   verklaarde te hebben gezien hoe   met een mes   had bedreigd”

Zowel gemarkeerd als ongemarkeerd blinderen brengen de begrijpelijkheid en daarmee de toegankelijkheid in gevaar. Zeker in een tekst waarin veel gegevens zijn geanonimiseerd, zal de lezer snel het spoor bijster raken.

2. Anonimiseren met initialen

Bij deze methode worden de namen van personen afgekort tot hun initialen. Onze voorbeeldzin komt er dan zo uit te zien:

“*J.J. verklaarde te hebben gezien hoe J.J. met een mes J.J. had bedreigd.*”

Hieruit blijkt al direct een eerste nadeel van de methode: indien er mensen zijn met dezelfde initialen leidt dit gemakkelijk tot verwarring. Een tweede nadeel is dat, zeker indien de casuspositie uniek is en/of als de betrokkenen bijzondere initialen hebben (zoals ‘Q.Z.’), de geanonimiseerde gegevens toch vrij gemakkelijk tot een persoon herleidbaar zullen zijn.

3. Anonimiseren met willekeurige letters

Bij deze methode worden willekeurige letters, meestal uit een specifieke serie (‘A-B-C’, ‘P-Q-R’ en ‘X-Y-Z’), gebruikt ter aanduiding van partijen. In ons voorbeeld levert dat bijvoorbeeld op:

“*A. verklaarde te hebben gezien hoe B. met een mes C. had bedreigd.*”

Alhoewel het risico van herkenning wordt geminimaliseerd, gaat de leesbaarheid er niet echt op vooruit, zeker niet bij een groot aantal figuranten. Bij consequente toepassing van deze methode worden ook andere elementen dan personen op vergelijkbare wijze geanonimiseerd, bijvoorbeeld “*a-straat 1 te Q*”.¹²⁴⁷ Daarbij kan twijfel rijzen over wat er precies is geanonimiseerd: is in dit voorbeeld het huisnummer geanonimiseerd, of niet? In vergelijking met het anonimiseren met initialen is er bij deze methode geen risico van onvoldoende anonimiseren, maar de bezwaren met betrekking tot leesbaarheid en begrijpelijkheid blijven bestaan.

1247 ECLI:NL:HR:2001:AD7580.

4. Anonimiseren metrolaanduiding

Bij deze methode worden alle te anonimiseren gegevens vervangen door termen die de rol ervan in de tekst aanduiden (eiser, verweerder, verdachte, kenteken, geboorteplaats, etc.). Bovendien worden alle vervangingen of weglatingen tussen blokhaken [...] geplaatst, zodat altijd duidelijk is welke gegevens zijn geanonimiseerd. Om het regelmatige lezers gemakkelijk te maken, worden in verschillende uitspraken altijd zoveel mogelijk dezelfde aanduidingen gehanteerd. Onze voorbeeldzin leest volgens deze anonimiseringsmethode:

“[getuige] verklaarde te hebben gezien hoe [verdachte] met een mes [slachtoffer] had bedreigd.”

Deze methode houdt de tekst over het algemeen voldoende leesbaar en begrijpelijk.

3.4.4.2 Beleid

Uit de jaarstukken van de Raad voor de rechtspraak¹²⁴⁸ spreekt weinig aandacht voor de anonimisering van gepubliceerde uitspraken, hetgeen als een ondersteuning van de staande praktijk zou mogen worden opgevat. Een uitzondering is er in de Agenda van de Rechtspraak 2008-2011, waarin lijkt te worden gerefereerd aan de discussie over het Voorontwerp Awoi, dat, zoals we hebben gezien,¹²⁴⁹ het ongeanonimiseerd publiceren van uitspraken tot uitgangspunt nam:

De publicatie van uitspraken (ontsluiten via internet en de mate van anonimiseren) is nog onderwerp van discussie. Na een keuze moet ook hier een vertaling in wetgeving plaatsvinden.¹²⁵⁰

Deze neutrale houding is in lijn met de reactie van de Rvdr op het voorontwerp, waarin de Raad zich in grote lijnen achter dat voorontwerp schaarde:

De uitgangspunten van het voorontwerp komen, mits met de voornoemde kanttekening rekening wordt gehouden, in grote mate overeen met de visie van de Raad en de gerechten op de openbaarheid van de rechtspraak.¹²⁵¹

Weliswaar maakt de Raad enkele kanttekeningen over de details rond het anonimiseren, maar het uitgangspunt van ongeanonimiseerde publicatie lijkt wel te worden onderschreven. Daarbij wordt gerefereerd aan de Leidraad informatieverstrekking gerechtelijke procedures,¹²⁵² die:

(Z)iet op de inzage van de rol en de dagvaarding, de publicatie, al dan niet geanonimiseerd, van rechterlijke uitspraken op Internet en de afdoening van verzoeken om een afschrift van een uitspraak. [cursivering mvo]¹²⁵³

1248 *Vide supra*: § 3.4.2.1.

1249 *Vide supra*: § 2.5.2.7.1.

1250 [Rvdr 2007a, p. 8].

1251 [Rvdr 2007g, p. 1].

1252 *Vide supra*: § 3.4.2.1.

1253 [Rvdr 2007g, p. 1].

Zoals geconstateerd¹²⁵⁴ is genoemde leidraad er echter nooit gekomen.

In het rapport van de Commissie verbetervoorstellen bestuursrecht¹²⁵⁵ werd – los van het eerder besproken voorstel om openbaarmaking mogelijk te maken door ongeanonimiseerde publicatie van uitspraken op internet¹²⁵⁶ – het idee geopperd om gerechten te stimuleren meer uitspraken te laten publiceren door:

*(I)n de Awb dan wel in de regelgeving op het gebied van de bescherming van persoonsgegevens op te nemen dat bij publicatie van een uitspraak in een zaak die niet achter gesloten deuren is behandeld, afgezien kan worden van anonimiseren. (...) Indien een gerecht het nodig vindt, kan alsnog tot anonimiseren worden overgegaan.*¹²⁵⁷

Ook dit voorstel heeft evenwel geen vervolg gekregen, en sindsdien zijn geen landelijke voorstellen meer gedaan tot versoepeling van het anonimiseringsbeleid.

Ook de Hoge Raad onderschrijft het huidige beleid, maar dat heeft een iets langere aanlooptijd gehad. De databank met uitspraken van de Hoge Raad die in het kader van George aan andere gerechten ter beschikking moest worden gesteld, diende, naar opvatting van het dagelijks bestuur van de Hoge Raad,¹²⁵⁸ te worden geanonimiseerd. Van ontsluiting voor een groter publiek was toen nog geen sprake, maar de opvatting hierover veranderde toen Rechtspraak.nl in beeld kwam. In een notitie aan de Minister van Justitie stelde toenmalig president Martens dat uitspraken in ongeanonimiseerde vorm dienden te worden gepubliceerd.¹²⁵⁹ De argumenten die hij hiervoor aanvoerde kwamen in grote lijnen overeen met zijn eerder beschreven standpunt dat hij innam bij de opening van Rechtspraak.nl,¹²⁶⁰ hij voegde daar nog een kostenargument aan toe. Op zijn minst opvallend is dat Martens in zijn begeleidend schrijven aan de minister vermeldde:

*Ik heb een exemplaar van deze notitie op voorhand toegezonden aan de Vice-voorzitter van de Raad van State en aan de voorzitters van de Presidentenvergadering. Zij hebben mij gemachtigd U mede te delen dat zij zich met de inhoud en strekking van deze notitie kunnen verenigen en deze ondersteunen.*¹²⁶¹

Het standpunt dat een latere president van de Hoge Raad, Davids, samen met zijn collega Thomassen innam, was iets meer genuanceerd, maar leidde tot dezelfde conclusie.¹²⁶² Zoals echter bekend zijn de uitspraken van de Hoge Raad vanaf de start van Rechtspraak.nl ge-

1254 *Vide supra*: § 3.4.2.1.

1255 *Vide supra*: noot 1007.

1256 *Vide supra*: § 3.4.1.

1257 [Commissie Derksen 2006, p. 19].

1258 [Moltmaker 1998, p. 36].

1259 [Hoge Raad 1999c].

1260 *Vide supra*: § 2.7.2.1.

1261 [Hoge Raad 1999a].

1262 [Davids en Thomassen 2007], besproken *supra*: § 2.7.2.1.

anonymiseerd gepubliceerd, zoals overeengekomen tussen ELRO en de Hoge Raad.¹²⁶³ Dit beleid wordt sindsdien actief uitgedragen, bijvoorbeeld in de Persrichtlijn.¹²⁶⁴ Er zijn geen tekenen dat de Hoge Raad nog een versoepeling van dit beleid zou voorstaan.

3.4.4.3 Uitvoering

Het anonimiseren zelf geschiedt over het algemeen in de Bimug,¹²⁶⁵ in een speciaal hiervoor ontwikkelde module. Hierin zijn standaard een aantalrolaanduidingen aanwezig waaruit kan worden gekozen.¹²⁶⁶ Indien een uitspraak een niet in de standaardlijst aanwezige rol vergt, kan deze tijdelijk worden aangemaakt.¹²⁶⁷ Daarnaast wordt bij sommige instanties gebruik gemaakt van anonimiseringssoftware die de te anonimiseren elementen herkent en van eenrolaanduiding voorziet. Deze software is echter niet feilloos en vergt altijd handmatige controle. Indien de software waarmee uitspraken worden geschreven in staat zou zijn om te anonimiseren gegevens tijdens het redigeren van de uitspraak al als zodanig te markeren zou anonimisering in de publicatiefase sterk kunnen worden vereenvoudigd en versneld.¹²⁶⁸ Alhoewel de meeste uitspraken volgens de in de Anonimiseringsrichtlijnen voorgeschreven methode – metrolaanduiding – worden geanonimiseerd, worden door sommige (afdelingen van) gerechten ook andere methoden gebruikt. Zo worden de meeste fiscale arresten van de gerechtshoven¹²⁶⁹ met willekeurige letters geanonimiseerd en worden uitspraken van de AB RvS die niet-inhoudelijk zijn afgedaan geblindeerd.

In de toepassing van de richtlijnen met betrekking tot het anonimiseren van specifieke personen lijken er tussen gerechten soms beleidsmatige verschillen te zijn.¹²⁷⁰

Objecten waarvan anonimisering niet expliciet door de Anonimiseringsrichtlijnen wordt voorgeschreven, worden soms wel en soms niet geanonimiseerd. Wanneer het bijvoorbeeld gaat om namen van huisdieren¹²⁷¹ of typeaanduidingen van auto's¹²⁷² is het niet onvoorstel-

1263 [Hoge Raad 1999b].

1264 Zoals bijvoorbeeld ook vermeld in: [Hoge Raad 2009a].

1265 *Vide supra*: § 3.2.1.2.

1266 Zie voor een overzicht Bijlage 8.

1267 Hetgeen niet altijd gebeurt, waardoor soms rare constructies ontstaan: “Op 27 oktober 2008 heeft Ymere gesproken met de broer van [gedaagde] en zijn vriendin [ZZZ]. De broer van [gedaagde] heeft daarbij verklaard dat [gedaagde] zeker al een paar maanden in Turkije verblijft bij zijn moeder die ziek is, dat zij via een vriendin van de moeder van [ZZZ] met [YYY] in contact zijn gekomen, dat [YYY] een tijdelijke verblijfplaats zocht, dat [ZZZ] uit medelijden met [YYY] heeft geregeld dat zij in de woning van [gedaagde] kon wonen en dat [gedaagde] daar niet van op de hoogte was.” (ECLI:NL:RBHAA:2009:BH5570).

1268 [van Opijnen 2010b, p. 40].

1269 Zie voor enkele willekeurige voorbeelden: ECLI:NL:GHLEE:2012:BV0218, ECLI:NL:GHSHE:2011:BV0867, ECLI:NL:GHSGR:2011:BV0299, ECLI:NL:GHARN:2011:BV0822, ECLI:NL:GHAMS:2011:BU6822.

1270 Zie bijv. [van Eijsden 2010] die – met voorbeelden – verschillen in beleid ten aanzien van het al dan niet anonimiseren van gemachtigden en belastinginspecteurs in kaart brengt.

1271 Zo is konijn ‘Punkie’ in ECLI:NL:RBHAA:2010:BM4040 niet geanonimiseerd, maar de kat in ECLI:NL:RBZLY:2011:BP3736 wel.

1272 Zoals het typenummer van een Porsche, in ECLI:NL:RBSGR:2012:BV7858 inzet van een boedelscheidingswist, op de hak genomen door [Tamminga 2012].

baar dat deze zo bijzonder zijn dat ze, al dan niet in combinatie met andere gegevens in de uitspraak, toch tot herleidbaarheid kunnen leiden en daarom anonimisering behoeven.

Strikte toepassing van de regels leidt in zaken met veel publiciteit regelmatig tot kritiek op het anonimiseringsbeleid.¹²⁷³ In dergelijke zaken bevreemdt het bovendien dat de Anonimiseringsrichtlijnen alleen van toepassing zijn op de uitspraken, en niet op de begeleidende actualiteiten. Een voorbeeld is te vinden in de zaak rond het verbod dat de voormalige topvrouw van een internetonderneming eiste op een boek dat een journalist over haar had geschreven.¹²⁷⁴ Evenzo wekt het verbazing dat de Anonimiseringsrichtlijnen niet van toepassing lijken op de dossiers van bekende zaken op Rechtspraak.nl.¹²⁷⁵ Deze dossiers dragen soms zelfs de namen van personen die in de uitspraken zelf zijn geanonimiseerd.¹²⁷⁶

Een wellicht precedentscheppende uitzondering op de regel dat ook geruchtmakende uitspraken waarin bekende Nederlanders figureren, worden geanonimiseerd, kunnen we vinden in de zaak Cruijff/Ajax. Zowel het vonnis van de Rechtbank Amsterdam,¹²⁷⁷ als het arrest van het Gerechtshof Amsterdam¹²⁷⁸ zijn volledig ongeanonimiseerd gepubliceerd. Opvallend detail daarbij is dat aan dit niet-anonimiseren, noch in de uitspraak, noch in de inhoudsindicatie, noch in de begeleidende actualiteiten,¹²⁷⁹ enige aandacht is geschonken.

Als er fouten worden gemaakt in de anonimisering, wordt er vaak snel geklaagd. Soms halen deze ook de pers, zowel in individuele zaken,¹²⁸⁰ als wanneer er structureel verkeerd blijkt te zijn geanonimiseerd.¹²⁸¹ Op Rechtspraak.nl verschijnt in dergelijke gevallen meestal snel een *mea culpa*.¹²⁸²

Een bijzondere positie met betrekking tot de anonimisering neemt het CIR in. Alhoewel de openbaarheid van insolventiebekendmakingen essentieel is voor de rechtsbescherming in het economisch verkeer, zijn er een aantal maatregelen genomen ter bescherming van de in het CIR opgenomen persoonsgegevens. In de eerste plaats is voor het zoeken naar natuurlijke personen altijd een dubbele sleutel vereist: op basis van een advies van het Cbp¹²⁸³ kunnen natuurlijke personen alleen worden gevonden als ten minste twee uit drie

1273 *Vide supra*: § 2.7.2.6.

1274 De ongeanonimiseerde actualiteit: [Redactie Rechtspraak.nl 2010b]. De wel-geanonimiseerde uitspraak: ECLI:NL:RBAMS:2010:BL8075. In de inhoudsindicatie wordt de aanduiding 'Nina B.' gebruikt, hetgeen niet echt als anonimisering kan worden beschouwd.

1275 *Vide supra*: § 3.4.3.3.

1276 Zoals bijvoorbeeld de naam van het 'zeilmeisje' uit onder meer ECLI:NL:RBUTR:2009:BJ6275. De woordvoerder van de rechtbank zegt daarover: "Ik kan me voorstellen dat het niet prettig is, maar (de privacy is) op een gegeven moment een gepasseerd station." [Weeda 2009].

1277 ECLI:NL:RBAMS:2011:BU7540.

1278 ECLI:NL:GHAMS:2012:BV3011.

1279 [Redactie Rechtspraak.nl 2011b] resp. [Redactie Rechtspraak.nl 2012e].

1280 Zie bijv. de ophef over ECLI:NL:RBBRE:2011:BU8399, waarin was vergeten het adres van verdachte te anonimiseren. Het nieuwsbericht is op talloze internet-nieuwssites te vinden. Zie bijv. [Redactie Nu.nl 2011].

1281 Zoals in maart 2013, toen bleek dat – in strijd met de Anonimiseringsrichtlijnen – veel kinderpornobestandsnamen in tientallen vonnissen niet waren geanonimiseerd (Uitzending televisieprogramma 'Vandaag' 14-03-2013, zie ook [Redactie Nu.nl 2013]).

1282 In de beschreven gevallen [Redactie Rechtspraak.nl 2011a] resp. [Redactie Rechtspraak.nl 2013a].

1283 [Cbp 2003a].

identificerende kenmerken worden ingevoerd: naam, geboortedatum en de combinatie postcode-huisnummer. Ook worden de eveneens op Rechtspraak.nl geplaatste daglijsten uit de Staatscourant na een maand weer van de site verwijderd. Een derde maatregel is gelegen in de verwijdering van alle gegevens over een insolventie zes maanden nadat deze is beëindigd. Een vierde maatregel ten slotte heeft betrekking op de extra bescherming die mensen kunnen krijgen indien hun persoonlijke situatie daarom vraagt. Zo kunnen bij besluit van de president de adressen van insolvente personen worden gemaskeerd indien zij bijvoorbeeld in een blijf-van-mijn-lijfhuis verblijven.

3.4.4.4 Anonimisering: conclusies

In de aanloop naar, en in de eerste jaren van, Rechtspraak.nl is er veel discussie geweest over de mate waarin de gepubliceerde uitspraken zouden moeten worden geanonimiseerd.¹²⁸⁴ Het Cbp heeft uiteindelijk een vrij strikt beleid voorgeschreven, dat later is uitgewerkt in de Anonimiseringsrichtlijnen. De maatschappelijke discussie lijkt thans zo goed als verstomd; de ophef die juist ontstaat als er in het anonimiseringsproces eens een foutje wordt gemaakt, toont aan dat het publiek in z'n algemeenheid te spreken is over de strenge regels. Dat ook binnen de rechtspraak de roep om versoepeling van de anonimiseringseisen niet meer is te horen, is tekenend voor de instemming die de huidige praktijk kennelijk heeft.

3.4.5 Externe publicatie: conclusies en vooruitblik

In deze paragraaf 3.4 hebben we de Nederlandse praktijk met betrekking tot de externe publicatie van rechterlijke uitspraken onderzocht. Een belangrijke vraag daarbij was in hoeverre de praktijk voldoet aan het juridisch kader dat we in hoofdstuk 2 in kaart hebben gebracht. Voor de algemene verstrekking, de toegankelijkheid en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer hebben we reeds deelconclusies getrokken.¹²⁸⁵ Met betrekking tot de openbaarheid hebben we geen belangrijke ontwikkelingen kunnen bespeuren,¹²⁸⁶ en zolang er geen helderder signalen komen van nationale of Europese wetgever moeten we vaststellen dat de huidige praktijk voldoet aan de eisen van art. 121 Gw en art. 6 EVRM.

Het geheel overziend kunnen we vaststellen dat de rechterlijke macht erin is geslaagd om geleidelijk het in de Toegankelijkheidsnota gevraagde 'representatieve beeld van rechterlijke uitspraken'¹²⁸⁷ op internet toegankelijk te maken. Vergelijkbare constatering vinden we bij de Minister van Justitie in een brief aan de Kamer¹²⁸⁸ en bij de Commissie-Deetman, die, in het kader van een overigens kritische beschouwing van de Rechtspraak-ICT, vaststelde dat:

1284 *Vide supra*: § 2.7.2.

1285 *Vide supra*: § 3.4.2.12, § 3.4.3.6 resp. § 3.4.4.4.

1286 *Vide supra*: § 3.4.1.

1287 *Vide supra*: § 2.3.2.2.1.

1288 Kamerstukken II 2005-2006, 29 279, nr. 35, p. 6.

*(M)et Rechtspraak.nl een goede stap voor de openbaarheid van de rechtspraak in Nederland is gezet.*¹²⁸⁹

Wel hebben we geconstateerd dat er diverse verbeterpunten zijn. Een belangrijke zorg betreft de hanteerbaarheid: anno 2013 bevat de Rechtspraak.nl-databank meer dan 250.000 uitspraken, de nieuwe selectiecriteria vragen om nog meer publicatie, en de tendens bij de gerechten lijkt die roep te volgen. Om deze groeiende uitsprakenberg toegankelijk te houden, zullen extra maatregelen moeten worden genomen. Vanaf hoofdstuk 4 zullen we op enkele mogelijkheden ingaan. De bespreking van de uitsprakenverstrekking van overheidswege is nu zo goed als afgerond. Om het beeld te completeren bespreken we in de volgende paragraaf nog enkele niet tot de rechtspraak behorende geschilbeslechtsinstanties.

3.5 Andere geschilbeslechtsinstanties

Er zijn in Nederland enkele niet-rechtsprekende geschilbeslechtsinstanties met een dusdanig maatschappelijk belang dat de regels die gelden voor publicatie van rechterlijke uitspraken ook voor de uitspraken van deze instanties van toepassing kunnen worden geacht.

We bieden hier geen uitputtende behandeling, maar bespreken in vogelvlucht de belangrijkste niet-rechterlijke geschilbeslechtsinstanties: tuchtrechtelijke instanties (§ 3.5.1), de Centrale Grondkamer (§ 3.5.2), het College voor de rechten van de mens – voorheen de Commissie gelijke behandeling – (§ 3.5.3) en de Geschillencommissie (§ 3.5.4).

3.5.1 Tuchtrechtelijke instanties

3.5.1.1 Ontwikkeling *Tuchtrecht.nl*

Tuchtrechtelijke uitspraken zijn geen rechterlijke uitspraken, maar publicatie ervan is opportuun om redenen van openbaarheid van tuchtrechtspraak, educatie en preventie. We beperken ons in deze paragraaf tot het wettelijk niet-hiërarchisch tuchtrecht, dat nog onderverdeeld kan worden in tuchtrecht voor vrije beroepen en economisch tuchtrecht.¹²⁹⁰ Veel uitspraken van tuchtrechtelijke instanties, zoals van medische tuchtcolleges en van raden en Hof van discipline werden reeds – zij het in beperkte mate – op internet gepubliceerd voordat het ministerie van Justitie in 2006 een vooronderzoek deed naar de wensen en mogelijkheden om tuchtrechtuitspraken – met name van de drie vrije juridische beroepsgroepen (advocaten, deurwaarders en notarissen) – bij elkaar op één website te publiceren.¹²⁹¹ Eerder waren er vanuit de tuchtrechtelijke instanties wel verzoeken gedaan om te publiceren op Rechtspraak.nl, maar deze verzoeken werden door de redactieraad van Rechtspraak.nl

¹²⁸⁹ [Commissie Deetman 2006, p. 45].

¹²⁹⁰ Daarnaast bestaan nog het niet-wettelijk of verenigingstuchtrecht en het wettelijk hiërarchisch tuchtrecht (zoals het militair tuchtrecht). Vgl. [Kleiboer en Huls 2001].

¹²⁹¹ [van Bentum, Brans, van Dodeweerd et al. 2006].

om principiële redenen afgehouden.¹²⁹² Het rapport viel in goede aarde, temeer daar ook de juridische beroepsgroepen zelf inmiddels tot de conclusie waren gekomen dat meer openbaarheid rond het tuchtrecht opportuun was. Zo had de Commissie evaluatie Wet op het notarisambt (Commissie-Hammerstein)¹²⁹³ in 2005 aanbevolen:

(...) (O)m maatregelen te treffen om de toegankelijkheid en beschikbaarheid van tuchtrechtelijke uitspraken te vergroten.^{1294 1295}

De advocatuur was intern verdeeld over de modaliteiten van de publicatie,¹²⁹⁶ maar het uitgangspunt van de Commissie Advocatuur (Commissie-van Wijmen)¹²⁹⁷ was:

*Publicatie op internet van (...) tuchtrechtelijke veroordelingen is nodig voor de transparantie en ter voorlichting van de rechtzoekenden.*¹²⁹⁸

In 2006 boog de Werkgroep tuchtrecht (Werkgroep-Huls) zich in opdracht van het Ministerie van Justitie over de wijze waarop het gehele tuchtrecht zou kunnen worden gereorganiseerd. De werkgroep beperkte zich daarbij niet tot de juridische beroepsgroepen, maar deed de aanbeveling om:

*(O)ver te gaan tot een (geanonimiseerde) publicatie van alle tuchtuitspraken, met uitzondering van de uitspraken waarbij de tuchtrechtelijke maatregel van de waarschuwing is opgelegd.*¹²⁹⁹

De werkgroep stelde daarbij voor om één website te maken voor alle tuchtrechtelijke uitspraken, vergelijkbaar met het model van Rechtspraak.nl.¹³⁰⁰ De aanbeveling werd overgenomen door de regering, behalve de uitzondering voor uitspraken waarbij een waarschuwing wordt opgelegd.¹³⁰¹ Over de anonimisering zei de regering:

Uitspraken zullen vooraf worden geanonimiseerd, tenzij anders is bepaald door de tuchtrechter die verantwoordelijk is voor de uitspraak. Voor de tuchtrechter, beroepsorganisaties en het openbaar ministerie zullen ook de naam en tuchtrechtelijk verleden van de beroepsbeoefenaar opvraagbaar zijn. Voor de tuchtrechter, beroepsorganisaties en het openbaar ministerie blijven de tuchtrechtelijke veroordelingen in de registers altijd opvraagbaar. Voor het publiek is hieraan een

---

1292 Ibid., p. 27.

1293 Ingesteld bij Besluit Instelling Commissie evaluatie Wet op het notarisambt, Staatscourant 21 juli 2004, nr. 137 / pag. 12 stcrt-2004-137-p12-SC65901.

1294 [Commissie Hammerstein 2005, p. 56].

1295 Naar aanleiding van het WORM-arrest (ECLI:NL:HR:2001:AB2371, *vide infra*: § 2.5.2.2.2) wees [Holtman 2001] erop dat de praktijk rond het notariële tuchtrecht eigenlijk al sinds Hoge Raad 23-10-1936, NJ 1936, 935 niet strookte met de geldende rechtsopvattingen.

1296 [van Bentum, Brans, van Dodeweerd et al. 2006, p. 27].

1297 Ingesteld bij Regeling Commissie Advocatuur, Staatscourant 25 mei 2005, nr. 98 / pag. 11 stcrt-2005-98-p11-SC70064.

1298 [Commissie van Wijmen 2006, p. 58].

1299 [Werkgroep Huls 2006, p. 44].

1300 Ibid., p. 50.

1301 Kamerstukken II 2007-2008, 29 279, nr. 61, p. 10.

*termijn verbonden van 10 jaar voorzover het gaat om niet-geanonimiseerde uitspraken.*¹³⁰²

Het kabinet wijst hier op de – in tijd – beperkte opvraagbaarheid van tuchtrechtelijke maatregelen, maar wat er na die tien jaar met de (niet-geanonimiseerde) uitspraak zelf gebeurt, is niet duidelijk.

Voor wat betreft het medisch tuchtrecht schaarde de Minister van Volksgezondheid, welzijn en sport zich achter het initiatief:

*De toegankelijkheid van tuchtrechtelijke uitspraken moet worden verbeterd. Ik acht het daarom van groot belang dat alle uitspraken van de tuchtcolleges geanonimiseerd via een centrale website te raadplegen zijn. [cursivering origineel]*¹³⁰³

De uitvoering gaat vervolgens voortvarend; in een schriftelijk overleg weet de Minister van Justitie op 7 mei 2009 te melden:

*De (...) website www.tuchtrecht.nl zal op termijn alle uitspraken van wettelijk niet-hiërarchische tuchtcolleges bevatten. Dit voorjaar zal de site worden ondergebracht als een subsite van de website www.overheid.nl. Daarmee wordt de gemakkelijke, eenduidige toegankelijkheid van tuchtrechtelijke uitspraken gewaarborgd. (...) De projectkosten en eenmalige investeringen worden betaald door de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Justitie. Van de tuchtcolleges wordt een bijdrage (...) gevraagd voor de beheerkosten. Justitie vervult de coördinerende rol.*¹³⁰⁴

Voor de uitvoering werd nauw samengewerkt met Bistro/Rvdr.¹³⁰⁵ Op 14 oktober 2009 werd Tuchtrecht.nl gelanceerd.¹³⁰⁶ Op dat moment waren nog niet direct alle tuchtcolleges aangesloten, maar geleidelijk vond uitbreiding plaats.

3.5.1.2 Publicatie op Tuchtrecht.nl

Inmiddels¹³⁰⁷ zijn bijna 6.000 uitspraken op Tuchtrecht.nl gepubliceerd. In Figuur 3-19 zijn deze uitgesplitst naar jaar van uitspraak en beroeps/producentengroep.

Alle uitspraken worden voorzien van een LJN,¹³⁰⁸ maar nadeel in de navigatie is dat het LJN op de detailpagina en in het PDF-bestand niet wordt getoond, waardoor het terugzoeken op basis van LJN lastig is. Men kan de metagegevens wel in beeld krijgen, maar de functie zit redelijk verstopt.¹³⁰⁹

¹³⁰² Ibid.

¹³⁰³ Kamerstukken II 2008-2009, 31 700 XVI, nr. 89, p. 12.

¹³⁰⁴ Kamerstukken II 2008-2009, 31 700 XVI, nr. 151, p. 12.

¹³⁰⁵ [Rvdr 2010d, p. 18].

¹³⁰⁶ Kamerstukken II 2009-2010, 29 279, nr. 96, p. 3.

¹³⁰⁷ Meetdatum: 05-01-2012.

¹³⁰⁸ Kamerstukken II 2009-2010, 29 279, nr. 96, p. 3. Zie ook *infra*: noot 1384.

¹³⁰⁹ Situatie d.d. 13-04-2013.

	Jaar van uitspraak:					Totaal domein
	<=2007	2008	2009	2010	2011	
Vrije beroepen						
Accountants			14	109	96	219
Advocaten		2	417	929	958	2.306
Diergeneeskundigen			75	77	59	211
Gerechtsdeurwaarders	117	101	135	192	152	697
Gezondheidszorg		1	5	782	852	1.640
Notarissen	108	154	173	167	134	736
Totaal vrije beroepen	225	258	819	2.256	2.251	5.809
Producenten (economisch tuchtrecht)						
Akkerbouw		25	14			39
Pluimvee en eieren		33	28	39	18	118
Vee en vlees		1		23	6	30
Totaal producenten	0	59	42	62	24	187
Totaal	225	317	861	2.318	2.275	5.996

Figuur 3-19. Gepubliceerde uitspraken op Tuchtrecht.nl.

Ook voor de tuchtrechtelijke instanties is het LJN per 28 juni 2013 vervangen door de ECLI.

Er zijn verschillen in de presentatie van de uitspraken. Sommige zijn opgemaakt, zoals die van de accountants, andere, zoals die van de advocaten, ontberen vaak enige vormgeving. Ook het anonimiseren gebeurt met verschillende methoden; over het algemeen niet met rolaanduiding, de meest wenselijke manier.¹³¹⁰ Vaak wordt met willekeurige letters geanonimiseerd, en in sommige gevallen wordt gemarkeerd geblindeerd, hetgeen niet bevorderlijk is voor de begrijpelijkheid. Als illustratie moge de volgende zin dienen, waaruit niet meer is op te maken wie er nu eigenlijk tot de schuldsaneringsregeling is toegelaten:

Medio augustus 2007 heeft de verzekeringsmaatschappij aan de gerechtsdeurwaarder te kennen gegeven dat één van de verzekeringen op naam stond van [ ] en haar ex-echtgenoot en dat [ ] per november 2006 was toegelaten tot de wettelijke schuldsanering.¹³¹¹

1310 *Vide supra*: § 3.4.4.1.

1311 ECLI:NL:TGDKG:2011:YB0666.

3.5.2 Centrale Grondkamer

De Centrale Grondkamer, ingesteld in art. 10 Uitvoeringswet grondkamers (Uwg),¹³¹² behandelt beroepen die zijn ingesteld tegen beslissingen van de grondkamers (art. 36 Uwg). De Centrale Grondkamer vormt een personele unie met de pachtkamer van het Gerechtshof Arnhem (art. 11 Uwg), maar maakt geen onderdeel uit van de rechterlijke macht.

In 2008 zijn enkele uitspraken van de Centrale Grondkamer op Rechtspraak.nl gepubliceerd,¹³¹³ maar vervolgens is er kennelijk voor gekozen om de uitspraken – uitsluitend – te publiceren op de eigen site van de grondkamers.¹³¹⁴ Aldaar zijn van de uitspraken samenvattingen gemaakt, die soms alleen de aard van het geschil bevatten (bijvoorbeeld: “*Herziening pachtprijs van percelen land te Overijssel, tezamen groot 35.03.59 ha.*”¹³¹⁵), maar soms ook uitgebreid op het juridisch geschil ingaan.¹³¹⁶ Het is daarbij niet duidelijk of de samenvattingen alleen zijn samengesteld uit de letterlijke tekst van de beschikkingen, of dat er een redactionele invulling aan is gegeven. Wel zijn alle (samenvattingen van) uitspraken geanonimiseerd. In 2012 werden 35 uitspraken gepubliceerd, in 2011 57, en uit voorgaande jaren zijn er 21 te vinden.¹³¹⁷ De site vermeldt daarbij wel dat uitspraken uit eerdere jaren ‘binnenkort’ zullen worden toegevoegd.¹³¹⁸ Wie op zoek is naar eerdere uitspraken, en beschikt over de nummers van de beschikkingen, kan de uitspraken met een webformulier wel opvragen. Daarbij is het verplicht om de reden van de opvraging te vermelden. We hebben evenwel gezien dat de burger – op grond van art. 28 Rv – geen belang hoeft te stellen bij het opvragen van uitspraken.¹³¹⁹ Alhoewel genoemd wetsartikel niet rechtstreeks van toepassing is op de Centrale Grondkamer, is dit beleid toch in strijd te achten met de geest van de wet.

De uitspraken zijn lastig doorzoekbaar. Er is een index per wetsartikel, en een PDF-bestand met de uitspraken van de laatste twee jaar.¹³²⁰ Daarnaast heeft de site een zoekmachine, maar daarmee wordt de gehele inhoud van de site doorzocht, niet alleen de uitspraken.

3.5.3 College voor de rechten van de mens

Het College voor de rechten van de mens (Crm) is ingesteld krachtens de Wet College voor de rechten van de mens.¹³²¹ Het College bestaat per 1 januari 2013; de Commissie gelijke behandeling (Cgb) is hierin opgegaan. De Cgb was in 1994 ingesteld (art. 11 Algemene wet

1312 BWBR0021912. Voor 1 september 2007 geregeld in art. 81 Pachtwet (BWBR0002269).

1313 Acht uit 2007 en acht uit 2008. Bijvoorbeeld: ECLI:NL:XX:2007:BF0083, maar sinds 28-06-2013 is deze uitspraak niet meer op Rechtspraak.nl te vinden.

1314 <www.grondkamers.nl>.

1315 Centrale Grondkamer 24-03-2011, GP 11.625.

1316 Bijvoorbeeld Centrale Grondkamer 03-11-2011, GP 11.643.

1317 Tellingen voor deze paragraaf zijn gedaan 13-04-2013.

1318 Deze mededeling stond er reeds in januari 2012, in april 2013 staat het er nog steeds.

1319 *Vide supra*: § 2.3.1.3.

1320 De inhoud van beide komt niet volledig overeen.

1321 BWBR0030733.

gelijke behandeling).¹³²² De Cgb had sinds 1998 een eigen website,¹³²³ waarop alle oordelen waren gepubliceerd. Op de website van de Crm zijn zowel de oordelen van dit nieuwe College als van de Cgb te vinden.

Alle oordelen worden – met rolaanduidingen – geanonimiseerd volgens ‘Publicatieregels’,¹³²⁴ die grote overeenkomst vertonen met de Anonimiseringsrichtlijnen van Rechtspraak.nl: natuurlijke personen worden over het algemeen geanonimiseerd, rechtspersonen niet.

De uitspraken kunnen worden doorzocht op vrije tekst en diverse metadata. Het ontbreken van facetzoeken en een vrij onbegrijpelijk navigatie maken de databank evenwel lastig hanteerbaar.

3.5.4 De Geschillencommissie

In Nederland zijn tal van geschillencommissies voor consumentenklachten actief. Sinds 1970 vallen deze (thans 53)¹³²⁵ geschillencommissies onder de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken (SGC). Daarnaast is in 1999 de Stichting Geschillencommissies voor Beroep en Bedrijf (SGB) opgericht om klachten tussen bedrijven onderling te behandelen; hieronder vallen thans acht geschillencommissies.¹³²⁶

SGC en SGB handelen onder één gemeenschappelijke naam: de Geschillencommissie. Op de site wordt vanaf 2005 ook een selectie van uitspraken gepubliceerd. Begin 2012¹³²⁷ waren 4.568 uitspraken van de geschillencommissies voor consumentenzaken in de databank opgenomen, maar geen uitspraken van de zakelijke geschillencommissies, alhoewel daartoe wel een zoekoptie aanwezig is.

De toegankelijkheid van de uitspraken laat sterk te wensen over. Zo ontberen de uitspraken een unieke identificatiecode, waardoor de uitspraken niet refereerbaar zijn. In de resultaatlijst wordt bij iedere uitspraak wel een datum weergegeven, maar aangenomen moet worden dat dit de datum van publicatie is; vergelijking met de datum die (soms, niet altijd) in de uitspraak zelf staat, leert dat het in ieder geval niet de uitspraakdatum is. In het zoekformulier is een optie waarmee kan worden gezocht per geschillencommissie, maar dit werkt alleen indien men de zoekvraag nog nader naar onderwerp specificeert; alle uitspraken van bijvoorbeeld de Geschillencommissie glas, porselein en aardewerk kan men niet in beeld krijgen. De tijdigheid laat ook te wensen over. Door de slechte metadatering is een exact onderzoek onmogelijk, maar steekproeven maken duidelijk dat het vaak maanden tot

1322 BWBR0006502.

1323 [Cgb 2002, p. 26].

1324 [College voor de rechten van de mens 2012].

1325 D.d. 13-04-2013, bron: <www.degeschillencommissie.nl/over-ons/over-de-organisatie>.

1326 [College voor de rechten van de mens 2012].

1327 Datum van telling: 12-01-2012.

soms jaren tot duurt voordat een uitspraak wordt gepubliceerd. De omvang van de selectie is moeilijk vast te stellen;¹³²⁸ selectiecriteria zijn niet gepubliceerd.

Met moeten dan ook concluderen dat het initiatief tot publicatie van uitspraken van de Geschillencommissie lovenswaardig is, maar dat de slechte toegankelijkheid de databank feitelijk onbruikbaar maakt.

3.6 Afsluiting en vooruitblik

In dit hoofdstuk hebben we de feitelijke publicatie van uitspraken onderzocht, voor zover deze door of vanwege (semi-)overheidsorganen geschiedt. Daarbij hebben we met name interne en externe jurisprudentievoorziening van de rechterlijke organisatie onder de loep genomen. In het vervolg van het onderzoek gaan we ons in het bijzonder richten op twee thema's die in dit hoofdstuk reeds zijn geïntroduceerd.

Het eerste thema heeft betrekking op de hanteerbaarheid. De kritiek die er al decennia op jurisprudentiedatabanken wordt geuit, karakteriseert niet alleen de uiteenlopende informatiebehoeften van gebruikers, maar ook het ongemak dat die gebruikers ervaren in de omgang met al die informatie. Kritiek op het selectiebeleid van de aanbieders is daarvoor het meest tekenend. Eerst gold deze kritiek vooral de uitgevers, later werden de pijlen op Rechtspraak.nl gericht. In deze discussie roepen sommigen: 'meer!' en anderen juist: 'minder!'. De oplossing ligt echter wellicht in 'anders'. Met het vereenvoudigen van de mogelijkheden om uitspraken snel en (relatief) goedkoop te publiceren, wordt het selectievraagstuk van een input-probleem steeds meer een output-probleem. Op deze problematiek zullen we vanaf hoofdstuk 5 dieper ingaan.

Eerst richten we onze aandacht echter op de unieke en persistente identificatie. We hebben gezien dat goede identificatie van uitspraken – en de daaruit voortvloeiende mogelijkheden om uitspraken correct te citeren – een essentieel toegankelijkheidsaspect vormt. Ook om uitspraken in context te kunnen beschouwen is het oplossen van het identificatievraagstuk van essentieel belang. In het volgende hoofdstuk zullen we dit vraagstuk daarom nader uitdiepen.

---

¹³²⁸ Zo zijn er in 2010 van de onder de SGC vallende commissies 147 uitspraken gepubliceerd, maar het is niet zeker of die ook uit dat jaar zijn. Ter vergelijking: in 2010 zijn door deze commissies 3.046 uitspraken gedaan (bron [SGC 2011, p. 24]).